

TUS

OSNUTEK, JUNIJ 2022

TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA 2030

NA MISIJI DO PODNEBNE NEVTRALNOSTI

Naziv: **TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA ZA VELENJE DO LETA 2030 – NOVELACIJA**

Projektni tim za pripravo:

Karla SITAR, vodja Urada za gospodarski razvoj in prestrukturiranje
Branka GRADIŠNIK, vodja Urada za urejanje prostora
Domen GRUDNIK, Urad za gospodarski razvoj in prestrukturiranje
Helena KNEZ, Urad za gospodarski razvoj in prestrukturiranje
Ana PETKOVŠEK, Urad za gospodarski razvoj in prestrukturiranje
Marko PRITRŽNIK, vodja Urada za družbene zadeve
Alenka REDNJAK, vodja Urada za premoženje in investicije
Anže SOVINC, Urad za gospodarski razvoj in prestrukturiranje

Nadzor nad potekom priprave: **Mag. Iztok MORI**, direktor uprave Mestne občine Velenje

Vsebina

PREDGOVOR K NOVELACIJI TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE MESTA VELENJE	5
1. Uvod in vloga Trajnostne urbane strategije mesta Velenje 2030.....	6
1.1 Uvod	6
1.2 Vloga Trajnostne urbane strategije mesta Velenje do 2025 in 2030.....	7
2. Metodologija priprave Trajnostne urbane strategije za mesto Velenje 2030 – novelacija	11
3. Prostorske, gospodarske in družbeno-socialne značilnosti Mestne občine Velenje	13
3.1 Prostorske značilnosti Mestne občine Velenje	13
3.2 Prometne povezave v Mestni občini Velenje in regiji.....	14
3.3 Gospodarske značilnosti MO Velenje	16
3.4 Demografska analiza MO Velenje.....	19
3.5 Stanje okolja v MO Velenje.....	23
4. Prostorski razvoj Mestne občine Velenje	28
4.1 Določitev območja izvajanja TUS Velenje 2030.....	29
4.2 Prednostna območja za razvoj poselitve in razvoj dejavnosti	31
4.3 Velenjska jezera	34
4.4 Poslovne cone v Velenju	34
4.5 Staro mestno jedro – Staro Velenje.....	35
4.6 Degradirane površine	36
4.7 Urbano mestno središče.....	37
4.8 Zaledje	37
5. Ključni razvojni izzivi in priložnosti Velenja	38
5.1 Razvojne priložnosti – PAMETNO VELENJE.....	38
5.2 Razvojne priložnosti – ZELENNO VELENJE.....	40
5.3 Razvojne priložnosti – DRUŽBENO VELENJE	41
5.4 Razvojne priložnosti – CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA.....	43
5.5 Razvojne priložnosti – PRAVIČNI PREHOD	44
5.6 Horizontalne teme	45
6. Rezultati raziskave javnega mnenja občanov ob pripravi TUS Velenje 2030.....	47
7. Razvojna vizija Velenja do 2030	50
8. Programi prednostnih naložb in ukrep	52
8.1 PAMETNO VELENJE.....	54
8.2 ZELENNO VELENJE	56
8.3 DRUŽBENO VELENJE	59
8.4 CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA.....	61
8.5 PRAVIČNI PREHOD	61
9. Skladnost TUS Velenje s strateškimi okviri na evropski in nacionalni ravni	62
9.1 Program evropske kohezijske politike 2021-2027	62
9.2 Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027	62

9.3	Strategija razvoja Slovenije do 2030.....	63
9.4	Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda	65
10.	Viri.....	65
11.	Priloge	66
12.	PSPN (SWOT) analiza, rezultati delavnic	66
ZAKLJUČEK.....		70

KAZALO TABEL, SLIK IN GRAFIKONOV

Tabela 1: Program prednostnih naložb	9
Tabela 2: Kazalniki naravnega prirasta v MO Velenje v obdobju 2016–2020	20
Tabela 3: Starostna sestava v MO Velenje v obdobju 2018-2022	21
Tabela 4: Selitveni prirast v MO Velenje, vir: SURS 2022	22
Tabela 5: Vir: SURS, 2021	30
Tabela 6: Program prednostnih naložb	54
Tabela 7: PSPN (SWOT) analiza, rezultati delavnic.....	70
Slika 1: CTN Prireditveni oder in prostor	9
Slika 2: CTN Stari trg 11	10
Slika 3: Arhitektura stebrov (tematskih področij) TUS Velenje 2030.....	12
Slika 4: Skica FUO območja.....	30
Grafikon 1: Zaposlovanje v MO Velenje	18
Grafikon 2: Delež zaposlenih v dejavnostih velikih gospodarskih družb.....	18
Grafikon 1: Starostna piramida za MO Velenje (leto 2022), vir: SURS, 2022	21

Predgovor k novelaciji Trajnostne urbane strategije mesta Velenje

Mestna občina Velenje je v letu 2015 pristopila k pripravi Trajnostne urbane strategije za pametno, podjetno in prijazno Velenje 2025 (TUS Velenje 2025), ki je bila 2. februarja 2016 sprejeta na občinskem svetu. Sprejeti dokument predstavlja strateško podlago za izvajanje urbane politike Evropske unije, tako imenovani instrument celostnih teritorialnih naložb (CTN). Sprejeta strategija je bila izhodišče za pripravo projektov, s katerimi je Mestna občina Velenje (MO Velenje) uspešno kandidirala za sredstva Evropske unije znotraj ciljev Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.

Obstoječi TUS Velenje 2025, ki je veljaven do leta 2025, je potrebno prenoviti predvsem zaradi novih izzivov in priložnosti, s katerimi se Velenje sooča, zaradi realizacije večine projektov, ki so bili zastavljeni kot prioritetni v prejšnji finančni perspektivi v obdobju 2014–2020 ter zaradi novih usmeritev Evropske unije.

Nove priložnosti prinaša digitalizacija in s tem povezan razvoj pametnih mest in skupnosti, gospodarsko, energetska, družbeno in okoljsko prestrukturiranje mesta in regije ter misija 100 podnebno nevtralnih in pametnih mest. Obenem smo na pragu **nove evropske kohezijske politike**, ki prinaša nove usmeritve, v ospredje postavlja digitalizacijo in okoljske cilje, h katerim se je Evropa zavezala, da bo do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. Vse strateške dokumente je potrebno uskladiti z novimi evropskimi usmeritvami, zato smo konec leta 2021 pristopili k novelaciji obstoječe Trajnostne urbane strategije, ki vnaša nove vsebine, drugače določa upravičena območja (funkcionalna urbana območja) ter podaljšuje čas strategije do leta 2030.

Veljavna Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda predvideva, da je potrebno opustiti premogovno dejavnost v Šaleški dolini do leta 2033, kar pomeni, da je potrebno vse strateške dokumente Mestne občine Velenje zastaviti še bolj ambiciozno, a osnovano na realnih ciljih in izvedljivo. Skozi nove izzive je potrebno posebno pozornost nameniti gospodarski diverzifikaciji tako po sektorjih kot tudi po velikosti gospodarskih družb, stanovanjski izgradnji, preobrazbi daljinskega ogrevanja, energetske učinkovitosti vseh objektov, prostorskemu razvoju mesta s poslovnimi in turističnimi conami, trajnostni mobilnosti, izobraževanju, kulturi ter urejenosti mesta za kvalitetno bivanje prebivalcev mesta in podeželja.

V Mestni občini Velenje vemo, da je pred nami svetla prihodnost. Pot, ki nas čaka, ne bo enostavna, a imamo vse možnosti, da po procesu prestrukturiranja iz njega stopimo kot zmagovalci. Dobra trajnostna urbana strategija mesta nam bo pomagala ohranjati načrtano pot ter bo podlaga za še nadaljnjo uspešno sofinanciranje razvojnih projektov iz mehanizma CTN in drugih shem.

1. Uvod in vloga Trajnostne urbane strategije mesta Velenje 2030

1.1 Uvod

Velenje je gospodarsko, kulturno in izobraževalno središče Savinjsko-šaleške regije, ki je zraslo prav zaradi gospodarske rasti in ambicioznih ljudi tistega časa. Ponovno smo pred pomembno prelomnico novega razvoja Velenja. Zaradi zapiranja premogovniške dejavnosti v prihodnjih letih nas čaka prestrukturiranje iz premogovne v zeleno regijo, t. i. visokotehnološko razvito regijo z okolju prijaznimi projekti in z novimi delovnimi mesti, ki bodo imela visoko dodano vrednost. In to je zagotovo velik izziv za vse nas.

Rast modernega Velenja je bila spodbujena zaradi velikih energetske potreb povojnega gospodarstva, ki je začelo intenzivno izkoriščati energetske potenciale bogatih zalog lignita v Šaleški dolini. Predvsem po letu 1950 se je ob bistveno povečanih zahtevah po premogu vedno bolj kazala potreba po postavitvi sodobnega mesta. Mesto se je razvijalo preko rasti »socialističnega čudeža« v obdobje, zaznamovano z ekološko degradacijo okolja, preko obdobja vlaganj v ekološko sanacijo, do najlepše urejenega večjega mesta v Sloveniji.

Velenje se ponaša s številnimi nazivi: že večkrat smo bili izbrani za najlepše in najbolj gostoljubno večje mesto v Sloveniji, dobili smo posebno priznanje »ljubljenec ljudskih src«, smo starosti prijazno mesto, občina po meri invalidov, mladim prijazna občina, otrokom prijazno Unicefovo mesto, najbolj varno mesto, naša Velenjska plaža je bila že večkrat izbrana za najboljše naravno kopališče, smo pa tudi Slovenia Green Destination Silver.

Pohvalimo se lahko še z enim uspehom. Velenje je bilo pred kratkim izbrano kot eno od 100 podnebno nevtrálnih in pametnih mest v Evropi. Iz Slovenije so na seznamu Mestna občina Kranj, Mestna občina Ljubljana in Mestna občina Velenje. S to nagrado evropska komisija priznava pomembno vlogo, ki jo imajo lokalne skupnosti pri izboljšanju kakovosti okolja. Namen misije je, da pomaga pospešiti napredek najbolj ambicioznih evropskih mest, ki bodo navdih vsem mestom v Evropi na njihovi poti do podnebne nevtrálnosti. Sodelujoča mesta bodo deležna podpore in svetovanja, prednosti pri črpanju evropskih sredstev, sodelovanj v inovacijskih aktivnostih ter pilotnih in demonstracijskih projektih, pri možnostih povezovanja, izmenjavah dobrih praks ter visoke prepoznavnosti.

Prihodnost prinaša nove izzive v zagotavljanju stabilnega in odprtega lokalnega in regionalnega gospodarstva, izboljšavah stanja okolja in infrastrukture, zagotavljanju visokih socialnih standardov, izboljšanju javnih storitev in splošne kakovosti življenja, kar bo ob spoštovanju identitete Velenja, njegovega »pionirskega« duha, vrednot kulturne raznolikosti in prostovoljstva, gradilo novo dobo evropskega Velenja. Velenje si prizadeva po pravičnem prehodu postati še bolj inovativna, ustvarjalna, podjetna in okolju prijazna družba, kar bo prispevalo h kakovosti življenja tako prebivalcev kot obiskovalcev.

1.2 Vloga Trajnostne urbane strategije mesta Velenje do 2025 in 2030

Trajnostna urbana strategija za pametno, podjetno in prijazno Velenje 2025 (TUS Velenje 2025) je nastala dobro desetletje po vstopu Slovenije v Evropsko unijo. MO Velenje je v tem obdobju uspela pridobiti več kot 40 milijonov evrov evropskih in državnih sredstev za sofinanciranje projektov, skupne vrednosti več kot 53 milijonov evrov. Finančna perspektiva za obdobje 2014–2020 je prinesla nove priložnosti in nove mehanizme, ki smo jih uspešno izkoristili.

Za mestne občine je eden bolj pomembnih finančnih instrumentov mehanizem CTN, ki je usmerjen v urbani razvoj, katerega glavni cilj je spodbuditi gospodarsko rast in izboljšati kakovost življenja v mestu. Celostne teritorialne naložbe na povezan način kombinirajo različne ukrepe, s katerimi rešujemo identificirane izzive. Za uporabo mehanizma CTN 11. člen Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu (Uredba 2021/1058) določa, da se trajnostni urbani razvoj izbranega urbanega območja lahko financira le na podlagi sprejete celovite strategije trajnostnega urbanega razvoja.

TUS Velenje 2025 je predstavljal strateško podlago za izvajanje urbanega razvoja s pomočjo mehanizma CTN, kjer je MO Velenje uspešno kandidirala za sredstva Evropske unije v okviru programa evropske kohezijske politike 2014-2020 in je izmed 12 identificiranih prednostnih projektov uspešno izvedla 9 projektov: CTN Prireditveni oder in prostor, CTN Stari trg 11, CTN Revitalizacija starotrškega jedra, CTN Energetske sanacije – Cesta talcev 18a, CTN Energetske sanacije – Cesta Simona Blatnika 1, CTN Energetske sanacije – Vojkova 12a in CTN Mestno kolesarsko omrežje, Razširitev PC Stara vas in Izgradnja oskrbovanih stanovanj (projekt je financirala MO Velenje, soinvestitor Stanovanjski sklad RS).

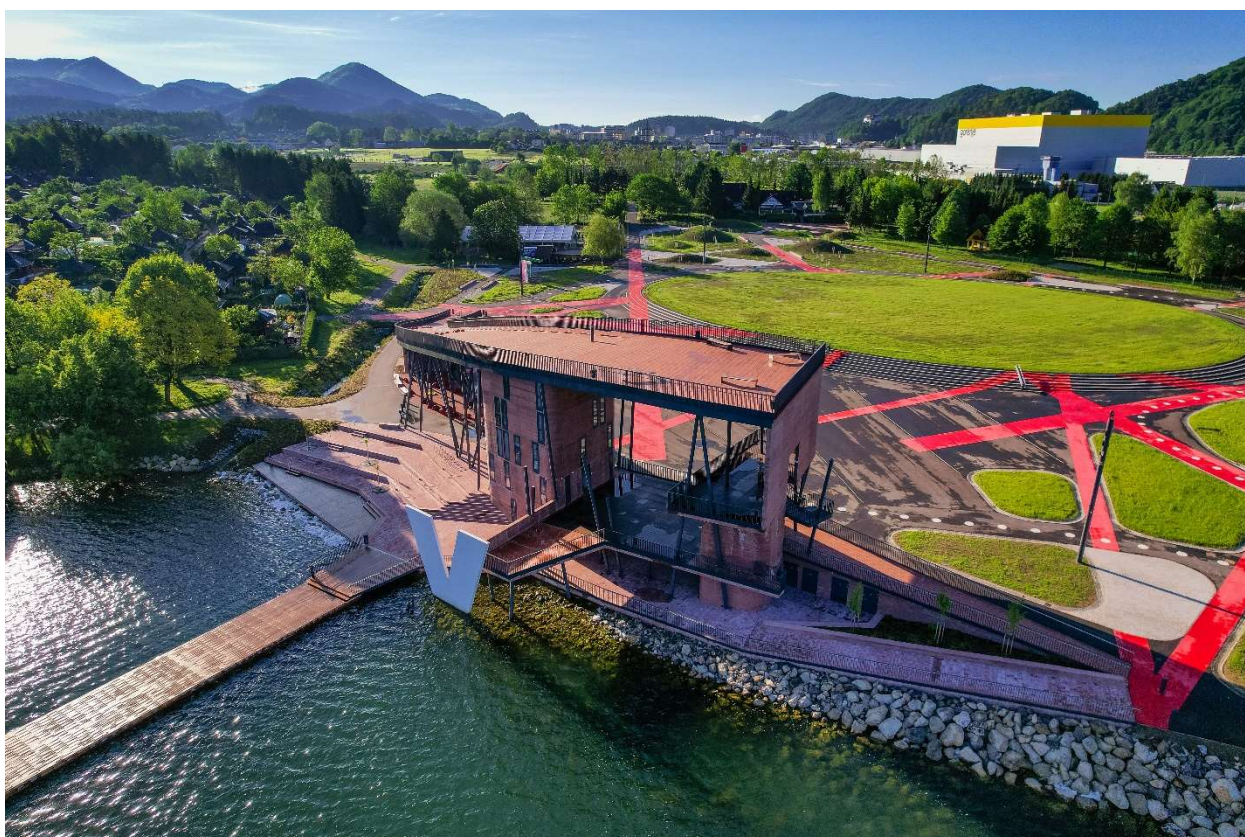
PROGRAM PREDNOSTNIH NALOŽB	REALIZIRANI PROJEKTI	PROJEKTI V IZVAJANJU	NEREALIZIRANI PROJEKTI
PODJETNO VELENJE (gospodarski razvoj, turizem)	- CTN Prireditveni oder in prostor - CTN Stari trg 11 - CTN Revitalizacija starotrškega jedra - Razširitev PC Stara vas	- CTN Stara vas – objekt (Ind.-teh. park Velenje) - Revitalizacija objekta industrijske kulturne dediščine Stara elektrarna (Center prihodnosti)	Urejanje objekta čolnarne

SONARAVNO VELENJE (okolje, promet)	• CTN Energetske sanacije – Cesta talcev 18a • CTN Energetske sanacije – Cesta Simona Blatnika 1 • CTN Energetske sanacije – Vojkova 12a • CTN Mestno kolesarsko omrežje • <i>CHESTNUT (CPS za „FUO“ območja)</i> • <i>e-GUTS (električna mobilnost)</i> • <i>PlastiCircle (krožno gospodarstvo)</i> • <i>AgriGo4Cities (urbano vrtničkarstvo)</i> • <i>Smart Commuting (regionalna CPS)</i> • <i>Boostee (pametno upravljanje stavb)</i> • <i>E-central (energ. učinkovitost jav. stavb)</i>	• EERAdana (prednostne naložbe v energetske učinkovitost)	• CTN Parkiraj in pelji (prijava na JR MGRT – vlaganja v javno in skupno turistično infrastrukturo)
IZOBRAŽENO VELENJE (izobraževanje)	• <i>Novogradnja vrtec Vinska Gora</i>	• <i>Dozidava Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje (CVIU)</i>	• <i>Izgradnja telovadnice OŠ MPT</i> • <i>Telovadnica OŠ GŠ</i>

VELENJE ZA ŽIVLJENJE (kultura, šport, zdravstvena oskrba, varnost bivanja, sosedski odnosi, sociala)	• Izgradnja oskrbovanih stanovanj • <i>HICAPS (grajski park)</i> • <i>RUINS (ruševina gradu Šalek)</i>	• <i>Izgradnja adrenalinskega parka; Izgradnja plezalne stene = Urbani park</i> • WONDER (otrokom prijazna destinacija) • TalentMagnet (antibeg možganov)	• <i>Izgradnja »centralne kuhinje«</i> • <i>Revitalizacija historične vile Beli dvor</i>
---	---	---	---

Tabela 1: Program prednostnih naložb

Slika 1: CTN Prireditveni oder in prostor

Slika 2: CTN Stari trg 11

Mehanizem CTN se je izkazal kot eden izmed najuspešnejših elementov izvajanja evropske kohezijske politike prejšnje finančne perspektive v Sloveniji.

Krovni strateški dokument MO Velenje je Vizija in strategija MO Velenje do leta 2025 (v nadaljevanju: VIS). VIS je dokument, ki načrtuje razvoj MO Velenje do leta 2025 na petih stebrih oz. operativnih programih:

1. Steber: OP GOSPODARSTVO (podjetništvo, kmetijstvo in turizem, stanovanjska izgradnja)
2. Steber: OP PROMET (prometna infrastruktura, javni prevoz, telekomunikacije)
3. Steber: OP OKOLJE (varstvo okolja, energetika, prostorsko planiranje)
4. Steber: OP IZOBRAŽEVANJE (predšolska vzgoja, izobraževanje)
5. Steber: OP KAKOVOST ŽIVLJENJA (kultura, šport, zdravstvena oskrba, varnost bivanja, sosedski odnosi, sociala).

Strateški razvojni okvir MO Velenje nadgrajujejo novi strateški dokumenti, ki na operativnem nivoju dopolnjujejo VIS in na podlagi katerih so bili izvedeni in novelirani strateški cilji, programi in ukrepi TUS Velenje 2030:

1. Občinski prostorski načrt MO Velenje, 2019
2. Celostna prometna strategija 2017–2022
3. Strategija izboljšanja varnosti v prometu in omejitve prometnih nesreč v MO Velenje (Vizija NIČ) 2020–2025
4. Občinski program varstva okolja v MO Velenje 2021–2025
5. Lokalni program razvoja delovanja mladih v MO Velenje 2021–2025

6. Strategija razvoja in trženja turizma v Velenju in Šoštanju za obdobje 2022–2027
7. Lokalni program kulture MO Velenje 2022–2028
8. Lokalni energetske koncept (osnutek), 2022
9. Strategija digitalnega razvoja pametnega mesta in skupnosti MO Velenje do leta 2030, 2022
10. Akcijski načrt za enakost spolov (osnutek), 2022
11. Strategija za starosti prijazne usmeritve in aktivnosti v MO Velenje do leta 2020
12. Strategija razvoja socialnega varstva v MO Velenje za obdobje 2014–2020
13. Trajnosten energetske akcijski načrt – SEAP, 2011

V luči prestrukturiranja premogovnih regij in pravičnega prehoda so za razvoj MO Velenje ključnega pomena tudi naslednji strateški dokumenti:

1. Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda, sprejeta 13. januarja 2022;
2. Akcijski načrt za prehod iz premoga Savinjsko-šaleške premogovne regije (Deloitte, maj 2021);
3. Območni razvojni program SAŠA regije 2021-2027;
4. Območni načrt za pravični prehod Savinjsko-šaleške regije (v pripravi).

2. Metodologija priprave Trajnostne urbane strategije za mesto Velenje 2030 – novelacija

TUS Velenje 2025 je urbanim izzivom ter projektnim idejam dal nov operativni okvir in je predstavljal zelo kvalitetno podlago za pridobivanje sredstev za sofinanciranje investicijskih in razvojnih projektov.

Na podlagi novih priložnosti razvoja mesta, visoke stopnje realizacije prednostnih in podpornih projektov, prepoznavanja novih razvojnih izzivov s skladu s strateškimi usmeritvami evropske kohezijske politike za obdobje 2021–2027 in v luči geografske širitve območja ukrepanja TUS na funkcionalna urbana območja (FUO) ter časovne komponente se je MO Velenje odločila za novelacijo dokumenta.

Metodologija dela je vključevala:

- analizo strateškega okvirja na ravni EU, Slovenije, Savinjske regije, Savinjsko-šaleške subregije in lokalne skupnosti;
- razgovore s ključnimi deležniki, ki so pomembno prispevali k razumevanju trenutnega stanja, definiranju ključnih izzivov, strateških ciljev in ukrepov;
- interaktivne delavnice (4) z uradi MO Velenje ter javnimi podjetji in zavodi (KSSENA, Komunalno podjetje Velenje, Zavod za turizem Šaleške doline, Mladinski center Velenje);
- interaktivno delavnico (1) s svetnicami in svetniki MO Velenje;
- izvedbo spletne ankete, kjer smo med občani preverjali stopnje zadovoljstva na različnih razvojnih področjih ter razvojne prioritete MO Velenje v prihodnosti.

Na podlagi rezultatov delavnic in raziskave javnega mnenja so bili oblikovani programi in ukrepi za uresničevanje razvojnih ciljev in temeljne razvojne vizije TUS Velenje 2030.

V procesu priprave TUS Velenje 2030 so bile uporabljene še metode analize realizacije TUS Velenje 2025, analize demografskih dejavnikov, gospodarskih dejavnikov in izdelave SWOT analize.

V skladu z zgoraj navedenim smo uskladili stebre z novimi cilji politik EU za obdobje 2021-2027.

Slika 3: Arhitektura stebrov (tematskih področij) TUS Velenje 2030

3. Prostorske, gospodarske in družbeno-socialne značilnosti Mestne občine Velenje

3.1 Prostorske značilnosti Mestne občine Velenje

Območje MO Velenje obsega 83,54 km² ter leži v vzhodnem delu Šaleške doline. MO Velenje zajema 16 krajevnih skupnosti in 3 mestne četrti, 25 naselij, 311 prostorskih okolišev, 60 statističnih okolišev, 105 ulic in 4.911 hišnih števil (SURS, 2018). Osrednji del občine predstavlja dolinski del ob reki Paki. Ves vzhodni dolinski del Šaleške doline je urbaniziran, saj se je mesto, ki je po številu prebivalcev šesto največje v Sloveniji, v svojem razvoju zadnjih 60 let razširilo med nekdanjimi naselji in zaselki Škale, Stara vas, Staro Velenje, Šalek in Šmartno. Severno obrobje občine sega v hribovit svet, ki se razteza od Razborja do Graške Gore in preko prebojne doline Pake v Hudi luknji do Paškega Kozjaka. Vzhodna meja občine poteka po Dobrnskem podolju, preko potoka Pirešica, proti jugu na Ponikovsko planoto in Ložniško gričevje, ki Šaleško dolino ločujeta od Spodnje Savinjske doline. Zahodna meja občine razpolovi Šaleško dolino v smeri sever-jug na območju nekdanje vasi Preloge, kjer danes pod dolinskim dnom poteka v Premogovniku Velenje najintenzivnejši odkop lignita. Meja se nadaljuje po spodnjem toku potoka Velunja do podnožja Graške Gore.

Intenzivne in obsežne prostorske preobrazbe so se dogajale v osrednjem delu Šaleške doline v drugi polovici prejšnjega stoletja. V dolini so se zaradi rudarjenja pričele ugrezati razsežne površine in prebivalstvo se je postopoma preseljevalo na robna območja ob pridobivalnem prostoru rudnika lignita. Na vzhodnem robu doline se je načrtno izgrajevalo sodobno mesto Velenje. Sočasno se je dograjevala vsa pripadajoča družbena in komunalna infrastruktura. Globalni razvoj sta regulirala dva temeljna prostorska dokumenta, sprejeta v letih 1956 in 1957 (regionalni plan Šaleške doline in generalni urbanistični plan Velenja). Z družbenim planom občine 1972 do 1980 so bili načrtani temelji za policentrični razvoj; Velenju in Šoštanju se je pridružilo Šmartno ob Paki kot tretje razvojno središče v prejšnji občini Velenje; predvsem na severnem obrobju pa se je načrtno razvilo več naselij, ki so postopoma dobivala pomembnejšo vlogo v omrežju naselij prejšnje občine Velenje.

Za območje MO Velenje značilna sorazmerno visoka stopnja gozdnatosti (50,9 %) ob precej nizkem deležu kmetijskih zemljišč (28,7 %) ter ob visoki stopnji urbaniziranosti prostora (skoraj 17,7 % stavbnih zemljišč). Sorazmerno velik delež zemljišč zavzemajo jezera (kar 2,2 % občinskega prostora). Takšno razmerje osnovne rabe zemljišč v občini kaže na porušeno ravnovesje v rabi zemljišč predvsem zaradi rudarjenja in njegovih posledic (degradacija zemljišč, pospešena urbanizacija).

Glede na geografske značilnosti, rabo zemljišč, prometno lego in dosednji razvoj predstavlja območje MO Velenje več območij s karakterističnimi skupnimi značilnostmi: urbanizirano območje mesta Velenje s primestnim prostorom, ki ga predstavlja ves jugovzhodni del občine; območje z vplivi zaradi pridobivanja lignita na zahodnem obrobju občine; območje razpršene poselitve kot avtohtoni vzorec na hribovitem, severovzhodnem delu občine; pretežno kmetijski, podeželski prostor na južnem delu občine ter območje razpršene poselitve na predelu Vinske gore na vzhodnem delu občine, ki je obenem tudi primestni prostor mesta Velenje.

3.2 Prometne povezave v Mestni občini Velenje in regiji

Območje MO Velenje leži v savinjski statistični regiji, v območju Savinjsko-šaleške subregije. Na območju MO Velenje se nahaja 258,322 kilometrov cest ter javnih poti. Od tega je 39,536 kilometrov državnih cest. Na območju MO Velenje potekajo državne ceste¹:

1. Glavna cesta G1-4 (Dravograd–Arja Vas); odsek 1260 Gornji Dolič–Velenje, odsek 1261 Velenje–Črnova in odsek 1262 Črnova–Arja Vas;
2. Regionalna cesta R2-425; 1264 Šoštanj–Pesje in odsek 1419 Pesje–Velenje;
3. Regionalna cesta R2-426; odsek 1269 Pesje–Gorenje;
4. Regionalna cesta R2-429; odsek 1422 Dobrna–Črnova;
5. Regionalna cesta R3-694; odsek 1268 Velenje–Dobrtiša vas;
6. Regionalna cesta R3-696; odsek 7912 Velenje–Škale in 7919 Škale–Graška Gora–Šmiklavž;

ter občinske ceste:

- izven naselij lokalne ceste in javne poti;
- znotraj naselij (ulični sistem) zbirne mestne ali krajevne ceste in mestne ali krajevne ceste.

Za razvoj mesta Velenje kot tudi celotne Šaleške doline je velik omejitveni dejavnik njena prometno manj ugodna lega v oddaljenosti okrog 17 km od avtoceste AC A1 Ljubljana-Maribor oziroma od 5. vseevropskega prometnega koridorja, s katerim jo povezujejo slabše regionalne ceste, kar se bo izboljšalo z izgradnjo ceste v 3. razvojni osi RS. Najbolj obremenjene cestne povezave so v smeri sever–jug, torej ceste, ki povezujejo koroško regijo z osrednjo Slovenijo. Posledica velike obremenjenosti so pogosti prometni zastoji na glavnih mestnih vpadnicah v Velenje, pa tudi v samem mestu. Velika je tudi obremenjenost cest v smeri zahod–vzhod, ki povezujejo Velenje s sosednjim Šoštanjem. Za razvoj MO Velenje je torej zelo pomembno, da se čim prej realizira gradnja te ceste, ki bo MO Velenje omogočilo sodobnejšo in prometno varnejšo povezavo z drugimi slovenskimi regijami ter drugimi državami.

MO Velenje je konec februarja 2017 sprejela Celostno prometno strategijo. Z novim pristopom k reševanju izzivov v prometu in dostopnosti je občina stopila na pot trajnostnega prometnega načrtovanja, ki pomeni zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet, posledično onesnaževanje, emisije toplogrednih plinov in porabo energije. Trajnostna mobilnost je tista, ki je hkrati okoljsko sprejemljiva, socialno pravična in spodbuja razvoj gospodarstva. V prihodnje je cilj MO Velenje, da se mestno središče prometno razbremeni, z ukrepi, ki bodo spodbujali uporabnike k rabi trajnostnih oblik mobilnosti.

V viziji Celostne prometne strategije si je MO Velenje zadala smelo sliko prihodnosti. MO Velenje bo kot regijsko vozlišče spodbujala in uvajala različne oblike trajnostne mobilnosti. Stremela bo k dostopnosti vsem prebivalcem, dnevnim migrantom iz naselij in zaselkov celotne Šaleške doline ter

¹ Vir: Dolžine javnih cest leta 2021 po občinah, Ministrstvo za infrastrukturo.

drugim obiskovalcem, ponašala se bo s privlačno urejenimi javnimi površinami in učinkovitimi povezavami znotraj občine in regije.

Namen celostne prometne strategije je torej prispevanje k razvoju urbane mobilnosti in pomoč pri vzpostavitvi trajnostnega prometnega sistema, s katero MO Velenje stremi k:

- izboljšanju kakovosti zraka v mestu,
- zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov in porabe energije,
- izboljšanju privlačnosti in kakovosti življenjskega prostora v urbanih območjih,
- zagotovitvi dostopnosti delovnih mest in storitev za vse,
- izboljšanju povezanosti urbanih območij z njegovim zaledjem,
- izboljšanju izkoriščenosti prometne infrastrukture,
- zmanjšanju stroškov za mobilnost,
- zmanjšanju prometnih zastojev,
- povečanju prometne varnosti,
- povečanju možnosti lokalnih skupnosti za uspešen razvoj in
- zmanjšanju stroškov potniškega in tovarnega prevoza.

V Velenju je poleg medkrajevno-primestnega potniškega prometa, ki ga izvaja družba Nomago, vzpostavljen tudi brezplačen javni mestni prevoz. Lokalci je brezplačna storitev javnega prevoza v MOV že od leta 2008. Povezuje bivalna naselja mesta Velenje s središčem mesta, avtobusno in železniško postajo, ter primestnimi naselji Škale, Bevče, Črnova, Lipje, Pirešica in Vinska Gora. Prevoz se izvaja vse dni v letu. Nekatere proge potekajo tudi preko občinskih meja občine Velenje, zato so registrirane kot primestne proge. Med tednom Lokalci vozi tudi v KS Vinska Gora, KS Konovo, KS Hrastovec-Škale in KS Šentilj. Avtobusi so enotne rumene barve oz. so posebej označeni in imajo kapaciteto najmanj 19 sedežev in 20 stojišč. Mesečno se z njim zapelje več kot 35 tisoč potnikov. Do avgusta 2018 so avtobusi Lokalca prepeljali 3.583.923 uporabnikov in prevozili 2.707.511 kilometrov. Posamezniki, ki so v tem času izbrali vožnjo z Lokalcem, so skupaj znižali ogljični odtis za približno 300.000 kg CO₂ (povprečno poraba avtobusa je 18,27 l goriva na 100 km). Mestni promet z Lokalcem se v Velenju izvaja po šestih trasah, ki se delijo na rdečo, rumeno (krožna v eno smer), rumeno (pokopališče), modro, zeleno in oranžno traso.

V MO Velenje je poskrbljeno tudi za starejše in gibalno ovirane – projekt Kamerat. Gre za projekt, ki z uporabo okolju prijaznega električnega vozila, ob pomoči voznikov – prostovoljcev, starejšim in gibalno oviranim omogoča več mobilnosti. Z njim lahko tisti, ki nimajo lastnega prevoza, lažje obiščejo zdravnika, pokopališče, trgovino in opravijo druge opravke. Brezplačni prevozi so namenjeni starejšim od 65 let in gibalno oviranim občanom in občanom MOV, ki nimajo drugih možnosti transporta.

MOV v prizadevanju za trajnostni razvoj mesta Velenje spodbuja uporabo koles tako pri vsakodnevnih opravkih kot tudi za namen rekreacije in turizma. V MOV so trenutno v urejanju kolesarske povezave na treh ravneh:

- **Mestno kolesarsko omrežje**, ki je namenjeno vsakodnevnomu kolesarjenju znotraj mesta Velenje – v šolo, službo, po opravkih. Namen urejanja mestnega kolesarskega omrežja je zagotoviti sklenjeno, varno in udobno kolesarsko omrežje, ki med sabo povezuje stanovanjska območja z območji delovnih mest, s šolami, z zaposlitvenimi in storitvenimi centri. Velenje je glede na velikost in reliefne značilnosti zelo primerno za premagovanje vsakodnevnih razdalj s kolesom.
- **Rekreacijsko kolesarsko omrežje** je namenjeno rekreaciji. Kolesarji se peljejo večinoma po manj prometnih lokalnih cestah, dopustni so večji nakloni, vključuje tudi gorsko kolesarjenje in praviloma poteka po podežlju.

MOV je svoje kolesarke poti vključila tudi v aplikacijo Savinjska2go, ki zajema območje občin Velenje, Solčava, Luče, Ljubno, Gornji Grad, Rečica ob Savinji, Nazarje, Mozirje, Šmartno ob Paki ter Šoštanj.

- **Državno kolesarsko omrežje** predstavlja tranzitne kolesarske povezave, ki povezujejo Velenje z drugimi kraji v regiji in širše. Gre za državne kolesarske povezave, ki so hkrati del kolesarskega omrežja Savinjske regije in omogočajo dnevno mobilnost ter povezavo z okoliškimi naselji znotraj občine in s sosednjimi občinami. Glavni državni kolesarski povezavi skozi Velenje, ki sta trenutno v izgradnji, sta kolesarska povezava Huda luknja, ki povezuje Velenje z Mislinjsko dolino in naprej z Avstrijo ter Dravsko kolesarsko potjo, in kolesarska povezava R3, ki povezuje Dobrno, Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki in Mozirje ter se nadaljuje proti Logarski dolini.

Do leta 2018 je bilo v mestu urejenih približno 13 km mestnih kolesarskih povezav, označene 3 rekreacijske povezave in nobena državna kolesarska povezava, zato so se le-te začele postopoma urejati.

S pomočjo različnih razpisov se je v letih od 2018 do 2020 dogradilo in zaokrožilo mestno kolesarsko omrežje, ki se je razdelilo na vzhodni, zahodni in centralni del. Skupaj je bilo tako na novo urejenih 18,6 km kolesarskih površin s premostitvenimi objekti, nadvozi in parkirišči za kolesa.

3.3 Gospodarske značilnosti MO Velenje

Velenje predstavlja gospodarsko in industrijsko središče SAŠA subregije, ki jo tvorijo še občine Solčava, Luče, Ljubno, Gornji Grad, Rečica ob Savinji, Mozirje, Nazarje, Šmartno ob Paki in Šoštanj.

Velenjsko gospodarstvo še vedno temelji na dveh večjih gospodarskih sistemih skupini Premogovnik Velenje in poslovnem sistemu Gorenju. Obenem smo izrazito industrijsko naravnana občina, saj je večina delovnih mest na področju proizvodne, premogovništva in energetike. Poleg omenjenih »gigantov« so dobro razvita tudi mikro, mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), ki prav

tako pomembno prispevajo k razvoju mesta. Zadnjih nekaj let je v Velenju tudi zelo živahna »startup scena«, saj skozi SAŠA inkubator, d. o. o., letno nastane med 10-15 zagonskih podjetij, ki se uspešno razvijajo in rastejo.

Večji akterji v občini:

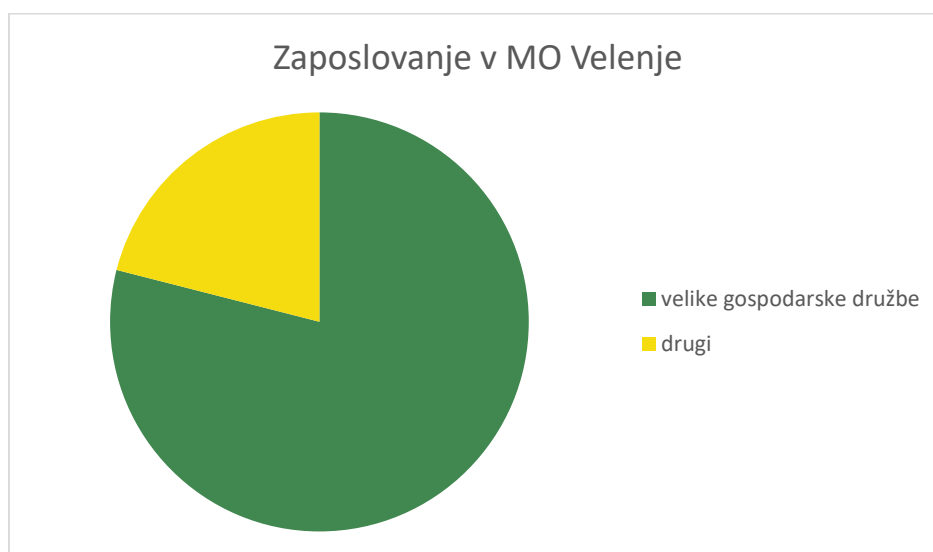
- Gorenje d.o.o. (Skupina Gorenje je del kitajske skupine Hisense): 1,19 milijarde € prihodkov v letu 2020, 3.142 zaposlenih v Sloveniji;
- Premogovnik Velenje d.o.o. (je del skupine HSE): 109,4 milijonov € prihodkov v letu 2020, 1.088 zaposlenih;
- Plastika Skaza d.o.o.: 31 milijonov € prihodkov v letu 2020, 273 zaposlenih;
- Esotech d.d.: 14,2 milijonov € prihodkov letu 2020, 136 zaposlenih.

Pregled kazalnikov na področju gospodarstva

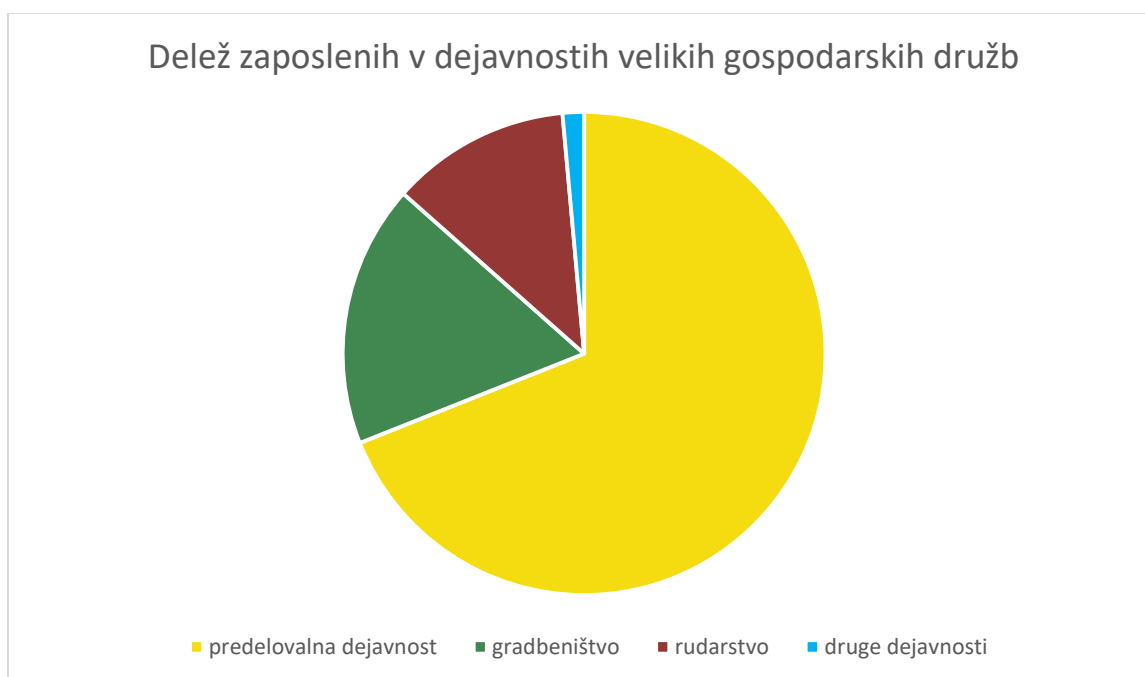
Podatki, pridobljeni na AJPEŠ za leto 2020, prikazujejo, da je bilo v MO Velenje registriranih 1.919 **gospodarskih subjektov**, od tega je 788 gospodarskih družb in 1.131 samostojnih podjetnikov posameznikov ter 4 zadrage.

Podatke iz letnih poročil za leto 2020 je predložilo 723 gospodarskih družb. V letu 2020 je bilo ustanovljenih 37 novih družb. Velika podjetja predstavljajo 0,6 % delež, srednja 2,2 % delež, ostale pa so majhne in mikro družbe. Kljub sorazmerno velikemu številu majhnih in mikro družb imajo na rezultate poslovanja še vedno največji vpliv velike in srednje velike gospodarske družbe.

Družbe so zaposlovale 10.895 delavcev. Velike gospodarske družbe zaposlujejo 79 % vseh zaposlenih v občini, od tega zaposluje največji delež 57,3 % predelovalna dejavnost, gradbeništvo 14,6 %, rudarstvo 10 % zaposlenih, preostali zaposleni pa so razpršeni po drugih dejavnostih. Osnovne dejavnosti so predelovalna industrija, z večinsko proizvodnjo strojev in naprav, gradbeništvo, rudarstvo in energetika, trgovina ter storitvene dejavnosti.

Grafikon 1: Zaposlovanje v MO Velenje

Grafikon 2: Delež zaposlenih v dejavnostih velikih gospodarskih družb

Gospodarske družbe so v letu 2020 v primerjavi s preteklim letom povečale prihodke in ustvarile več dodane vrednosti. Dobiček se je povečal, hkrati se je zmanjšal obseg čiste izgube in povečal obseg čistega dobička.

Dodano vrednost je v letu 2020 izkazalo 611 gospodarskih družb in je znašala 408 mio €. Produktivnost zaposlenih je nekoliko višja glede na leto prej, saj so zaposleni v družbah ustvarili za 5 % več neto dodane vrednosti. Povprečna plača na zaposlenega v družbah v MO Velenje je znašala 1.136 €. Za primerjavo, povprečna plača na zaposlenega v SAŠA regiji v letu 2020 je znašala 1.691 €.

Samostojnih podjetnikov je bilo v letu 2020 skupno 593. Zaposlovali so 555 oseb in izkazali 46.054.000 € prihodkov. Po strukturi je večina podjetnikov mikro velikosti.

Po ekonomski strukturi ostajajo najmočnejše panoge v podjetništvu: gradbeništvo, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti ter predelovalne dejavnosti, trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, promet in skladiščenje ter gostinstvo.

Podjetniki so v letu 2020 izkazali za 46.054.000 € prihodkov. Prihodki na tujem trgu so se v primerjavi z letom 2019 povečali za 11 %. Povečala se je neto dodana vrednost (6 %) in neto podjetnikov dohodek (1 %). Podjetniki so skupaj v letu 2020 ponovno povečali gospodarsko aktivnost.

Analiza trendov kaže, da so mikro, mala in srednje velika podjetja za Velenje pomemben generator razvoja, zaposlovanja in ustvarjanja prihodka, so ključni faktor stabilnosti in socialne kohezije in so vitalnega pomena za regionalni/lokalni razvoj. Vedno večje je zavedanje, da Velenje zaradi vse bolj negotove prihodnosti za rudarstvo in spremenjenih gospodarskih razmer v Evropi in svetu, ne sme biti

odvisno od velikih družb, kot sta Premogovnik Velenje in Gorenje. Tveganje je potrebno razpršiti na manjše družbe, ki so in bodo ključnega pomena za regionalni in lokalni razvoj.

Z namenom razvoja podjetništva in ustvarjanja novih delovnih mest je MO Velenje zagotovila skoraj 2.000 m² prostorov v Poslovnem centru Standard, kjer deluje SAŠA inkubator, ustanovljen septembra 2014. SAŠA inkubator je stičišče kreativnih podjetij in posameznikov, ki imajo ob vsebinski podpori ekipe inkubatorja odprte možnosti za hitrejši in bolj intenziven razvoj. Leta 2021 so kljub zahtevnemu času epidemije Covid-19 zabeležili številne uspehe. Ob njihovi podpori je v našem okolju novo poslovno pot začrtalo 31 podjetij, ki so ustvarila 45 novih delovnih mest. V sklopu svojega delovanja so izvedli 43 dogodkov in opravili 1381 ur svetovanja. Mlada podjetja, ki delujejo pod okriljem SAŠA inkubatorja, so zelo uspešna pri pridobivanju nepovratnih sredstev za nadaljnji razvoj podjetniške ideje, saj so prejela kar tri priznanja za inovacije Savinjsko-šaleške gospodarske zbornice in odobreno investicijo s strani Poslovnih angelov Slovenije.

Z namenom širitve podpornega okolja za podjetništvo, so bili v okviru projekta CTN Stari trg 11 vzpostavljeni novi coworking prostori v novem Kreativnem centru Čuk. V prihodnje bomo v PC Stara vas zgradili novi Industrijsko-tehnološki park Velenje, s katerim bomo razširili inkubatorsko dejavnost in inovativnim zagonskim podjetjem nudili infrastrukturo in znanje za njihov razvoj.

Spodbujanje gospodarstva v Velenju s strani MO Velenje poteka tudi preko direktnih spodbud v obliki Javnega razpisa za dodelitev sredstev za spodbujanje podjetništva, ki jih MO Velenje izvaja od leta 2013. Sredstva so bila na voljo za različne tipe investicij, prednostno se podpirajo tiste investicije, ki zagotavljajo nova delovna mesta. Skupno z letom 2022 je bilo razpisanih 876.400 €, s katerimi je bilo so-ustvarjenih 153 novih delovnih mest.

3.4 Demografska analiza MO Velenje

Na območju MO Velenje je po podatkih Statističnega urada RS na dan 1. 1. 2022 živelo 33.548 prebivalcev, od tega je 75,7 % prebivalcev prebivalo v mestu Velenje (25.396 prebivalcev), preostali pa v naseljih primestnega prostora ter na podeželskem prostoru severovzhodnega dela občine. Povprečna gostota prebivalstva na območje MO Velenje je srednje visoka (preko 400 prebivalcev na km²), vendar dosega v mestu Velenje visoke vrednosti (več kot 2000 prebivalcev na km²). Mesto Velenje je po podatkih Statističnega urada, glede na število prebivalcev 6. največje mesto v Sloveniji, za Koprom, Celjem, Kranjem, Mariborom in Ljubljano. Mestna občina Velenje pa je po številu prebivalcev 8. največja občina v Sloveniji, za Domžalami, Novim mestom, Celjem, Koprom, Kranjem, Mariborom in Ljubljano.

Za moderne družbe, kamor spada tudi Slovenija, je značilno staranje prebivalstva in podaljševanje povprečne življenjske dobe. Povprečna starost prebivalstva v MO Velenje v letu 2022 je bila 43,4 leta, kar je malenkost pod slovenskim povprečjem, ki znaša 43,5 leta.

Na demografsko strukturo Velenja pomembno vplivajo tudi (ekonomske) migracije, upoštevati pa je potrebno tudi dnevne migracije, ki vplivajo predvsem na obremenitev prometnih in komunalnih sistemov.

3.4.1 Število prebivalcev in njegovo spreminjanje

V obdobju 2017 do 2021 se je število prebivalcev MO Velenje povečalo z 32.718 na 33.715. V zadnjih petih letih se je število prebivalcev v MO Velenje povečalo za 997. Od tega se je število prebivalcev v mestnem središču iz 25.019 povečalo na 25.396 (SURS, 2022). V 16 naseljih (od 25 naselij) se je kazal trend rasti števila prebivalcev, največjo rast beležimo v naseljih Vinska Gora, Bevče, Škale in Paka pri Velenju. V 9 naseljih je zabeležen upad števila prebivalcev, največ v naselju Črnova.

3.4.2 Rodnost, umrljivost, naravni prirast

V obdobju 2016–2020 se je rodilo 1.654 živorojenih otrok, umrlo je 1.373 prebivalcev. Večletno povprečje izkazuje približno 10 živorojenih otrok na 1000 prebivalcev in približno 8 umrlih na 1000 prebivalcev. Trend izkazuje naravni prirast na 1000 prebivalcev, z izjemo leta 2020, ko zaznavamo število presežnih smrti, ki so posledica epidemije Covid-19.

a) Naravni prirast

Po zadnjih statističnih podatkih je stopnja naravnega prirasta v MO Velenje negativna in znaša -0,8. Z negativnim naravnim prirastom je MO Velenje še vedno nad slovenskim povprečjem -2,5. Vendar pa je potrebno poudariti, da je negativni naravni prirast v letu 2020 posledica presežnih smrti epidemije covid-19.

	Število rojenih			Število umrlih			Naravni prirast		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2016	327	142	185	284	127	157	43	15	28
2017	331	186	145	254	133	121	77	53	24
2018	349	161	188	229	128	101	120	33	87
2019	328	170	158	260	152	108	68	18	50
2020	319	160	159	346	177	169	-27	-17	-10

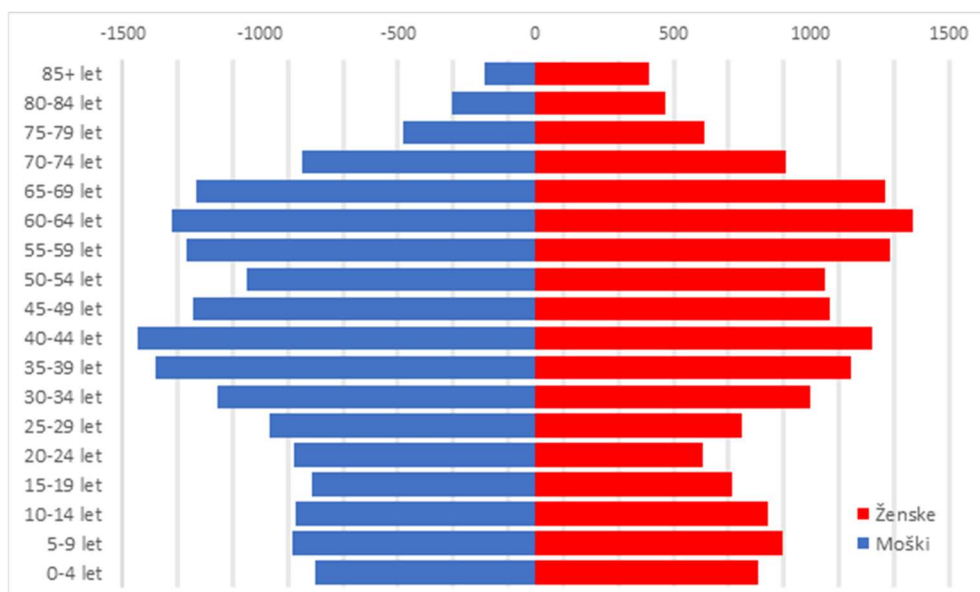
Tabela 2: Kazalniki naravnega prirasta v MO Velenje v obdobju 2016–2020

b) Starostna sestava

Starostno sestavo MO v obdobju med letoma 2018 in 2022 označuje rast števila mladega in starega prebivalstva. Rast števila mladih, kot posledice nekoliko povečanega števila rojstev v zadnjih nekaj letih, se bo z manjšanjem števila žensk v rodni dobi (posledično rojstev) postopno zaustavila, medtem ko se bo število starih hitro povečevalo. Povprečna starost prebivalcev se je v zadnjih petih letih dvignila za 0,7 leta.

	2018	2019	2020	2021	2022
0-14 let	4.940	5.079	5.130	5.200	5.107
15-64 let	22.270	22.312	22.345	22.081	21.720
65 + let	5.592	5.902	6.181	6.434	6.721

Tabela 3: Starostna sestava v MO Velenje v obdobju 2018-2022

Grafikon 3: Starostna piramida za MO Velenje (leto 2022), vir: SURS, 2022

Na starostni piramidi so dobro opazne demografske vrzeli, ki kažejo pretekla in zdajšnja razmerja med rodnostjo in umrljivostjo ter odselitvami in priselitvami. Še posebej opazen je deficit v starostnih skupinah 15-19 let ter 20-24 let.

c) Selitve in dnevne migracije

V letu 2020 se je na območje MO Velenje preselilo 883 prebivalcev iz tujine. Iz območja MO Velenje se je v tujino odselilo 487 prebivalcev. Zanimivejši so podatki o notranjih migracijah. Iz drugih slovenskih občin se je v MO Velenje priselilo 1.387 prebivalcev, odselilo v druge slovenske občine pa 1.692 prebivalcev. Leta 2020 je selitveni prirast s tujino znašal 396 občanov, selitveni prirast med občinami pa -305 občanov. Leta 2018 je v MO Velenje živel 7.538 prebivalcev s prvim prebivališčem v tujini.

V obdobju 2016–2020 je selitveno gibanje prebivalstva MO Velenje precej nihalo, od pozitivnih do negativnih vrednosti. Največji skok v selitvenem gibanju opazimo v letih 2018 in 2019.

2016	2017	2018	2019	2020
-73	-10	371	301	91

Tabela 4: : Selitveni prirast v MO Velenje, vir: SURS 2022

V letu 2021 je število občanov, ki iz MO Velenje odhajajo na delo v druge slovenske občine, znašalo 5.874 občanov. V primerjavi s preteklimi leti so se v obravnavanem obdobju delavni dnevno migracijski tokovi precej spremenili. Postopno se zmanjšuje dnevna migracija v nekdanja tradicionalna središča: Šoštanj, Celje, Maribor ... pojavljajo pa se nekatera druga, npr. Prebold, Trzin, Nazarje. Za območje MO Velenje (gledano z vidika občine kot celote in vidika prebivalcev občine) je značilno, da potekajo najintenzivnejši dnevni migracijski tokovi v okvirih Šaleške doline (Velenje–Šoštanj) in Savinjske statistične regije (Velenje-Celje, Velenje-Žalec), vendar se v zadnjem obdobju, predvsem zaradi ekonomsko-socialnega vzgiba, povečuje tudi dnevna migracija v Osrednjeslovensko statistično regijo (Ljubljana, Domžale, Trzin, Komenda). V letu 2021 je v MO Velenje zaradi dela vsakodnevno migriralo 7.782 delavcev iz slovenskih občin in ti zasedajo slabih 50 % vseh delovnih mest v MO.

d) Izobrazbena sestava prebivalstva in zaposlenost

V letu 2021 je imelo v MO Velenje nedokončano osnovnošolsko izobrazbo 664 prebivalcev (2,3 %). Osnovnošolsko izobrazbo je imelo 6.073 prebivalcev, kar znaša 21,3 % prebivalstva. Srednješolsko izobrazbo je v letu 2021 imelo 15.805 prebivalcev, kar znaša 55,4 odstotka. Višješolsko izobrazbo je dokončalo 5.973 prebivalcev (21 %), od tega je 3. stopnjo izobrazbe doseglo 339 prebivalcev, kar znaša 1,19 % prebivalstva MO Velenje.

e) Demografske projekcije

Ob predpostavki povprečnega selitvenega salda zadnjih nekaj let, ki ga zaznamujejo odselitve v vseh starostnih skupinah (še posebej pri mladih), bi se število prebivalcev MO Velenje, ne glede na upoštevane različne stopnje rodnosti, v projekcijskem obdobju 2014–2039 izrazilo zmanjšalo.

Podobno kot pri projekcijah po naravni rasti, se tudi pri projekcijah, ki upoštevajo selitveni saldo, bolj kot v številu (čeprav se tudi na tem zelo), spremembe odražajo v starostno spolni strukturi prebivalcev. Glede na različne predpostavke se delež mladih bodisi nekoliko povečuje bodisi zmanjšuje, izrazito se zmanjšuje delež zrelega prebivalstva hitro pa se povečuje delež starih.

Posledice priseljevanja in odseljevanja so po posameznih starostnih skupinah sicer zelo različne, a največji problem postaja hitro zmanjševanje žensk v rodni dobi, kar je v veliki meri odraz majhnega števila rojstev v obdobju 1990–2007, ki pa ga v zadnjem obdobju še poslabšuje izseljevanje mladega

prebivalstva. Na takšen način se demografski potencial samo še slabša – z vidika slednjega bi bilo za MO Velenje (vsaj teoretično) nujno priseljevanje mladega, predvsem ženskega prebivalstva.²

3.5 Stanje okolja v MO Velenje

Okoljska bremena, ki so posledica pospešene urbanizacije ter hitrega in okoljsko intenzivnega gospodarskega razvoja v desetletjih po drugi svetovni vojni, so povzročila hudo degradacijo prostora in onesnaženje okolja. V drugi polovici osemdesetih se je zaradi okoljske degradacije oblikovalo ekološko protestno gibanje, ki je spremenilo odnos prebivalstva do ekoloških pojavov, ki sta jim botrovala premogovništvo in elektroenergetska dejavnost. Po letu 1991 je prišlo do obdobja ekološke sanacije Velenjske kotline. Blaženje in odprava okoljskih posledic na območju, ki ga je v preteklosti obremenilo onesnaženje, je danes enako pomembno kot urejanje in nadzorovanje sedanjih ali prihodnjih obremenitev okolja. Izboljšanje stanja okoljskih kazalnikov je posledica ukrepov, ki se izvajajo na podlagi zastavljenih ciljev iz Občinskega programa varstva okolja (OPVO), ki se pripravlja za petletna obdobja in spremlja vire okoljskih obremenitev ter kakovost zraka, vode, tal ter ravnanje z odpadki in hrup.

3.5.1 Zrak

V državah članicah EU velja enotna zakonodaja, ki ureja področje okolja in varovanja zdravja ljudi na območju celotne skupnosti. Zakonodaja, ki ureja področje kakovosti zunanega zraka, določa mejne koncentracije onesnaževal, nad katerimi je ogroženo zdravje ljudi v naseljenih območjih. Glavne gonilne sile, ki vplivajo na kvaliteto zraka so industrija, energetika, kmetijstvo, promet, ravnanje z odpadki in ogrevanje. Na območju MO Velenje je bilo v letu 2017 sedem podjetij, ki so zavezanci za izvedbo emisijskega monitoringa snovi v zrak. Daleč največji vir emisij v zrak v Šaleški dolini je TEŠ, ki leži v neposredni bližini mesta Šoštanj in zaradi velikosti ter emisij močno vpliva na kakovost zraka. TEŠ z dimnimi plini emitira različne snovi, od katerih so za okolje najbolj škodljivi žvepovi oksidi (SO_x), dušikovi oksidi (NO_x) in prašni delci (pepel). Monitoring kakovosti zunanega zraka se v okolici TEŠ izvaja že od osemdesetih let prejšnjega stoletja. Sedanji monitoring poteka na devetih stalnih in enem mobilnem merilnem mestu.

Pomemben vpliv na zmanjšanje onesnaženosti zraka v občini ima daljinsko ogrevanje, saj je na območju MO Velenje relativno malo emisij iz individualnih kurišč, ki bi sicer bistveno vplivale na kakovost zraka. Za ohranjanje kakovosti zraka bo v prihodnje pomembno, da se ohranja enovit sistem daljinskega ogrevanja. Na območju z daljinskim ogrevanjem je potrebno ohraniti in povečati število uporabnikov priključenih na daljinski sistem ogrevanja znotraj obstoječega omrežja. Ambiciozen načrt zelene preobrazba daljinskega ogrevanja v Šaleški dolini stremi k postopnem opuščanju rabe premoga in prehod na OVE za zagotavljanje toplotne energije.

² Vir: Demografska študija MO Velenje, ERICo, 2014.

Skladno z 9. členom Odloka o informacijskem sistemu za področje zraka na območju MO Velenje, občine Šoštanj in občine Šmartno ob Paki (Uradni vestnik MO Velenje, št. 6/2010) so javnosti dosegljivi podatki o izmerjenih vrednostih onesnaževal v zraku na spletni strani Ekološkega informacijskega sistema MO Velenje³. Podatki se posodablajo vsako uro.

Obremenjevanje okolja zaradi prometa postaja vse intenzivnejše in kljub tehničnim izboljšavam motornih vozil se emisije v ozračje povečujejo, zaradi povečevanja deleža cestnega prometa. V celoti se povečuje cestni tovorni promet in promet z osebnimi vozili, medtem ko promet na železnici in na avtobusnih linijah stagnira oz. se zmanjšuje. Zaradi porasta števila motornih vozil se sorazmerno temu povečuje tudi poraba pogonskih goriv, s tem pa tudi emisije CO₂. Za zmanjševanje prometa osebnih vozil v MO Velenje so opredeljeni ukrepi, kot so brezplačen javni potniški promet, povečanje deleža t. i. mehkih oblik mobilnosti (hoja in kolesarjenje) ter ozaveščanje prebivalstva o uporabi trajnostnih oblik mobilnosti.

3.5.2 Vode

Zaradi ohranitve ali doseganja dobrega stanja voda ali njihovega dobrega ekološkega potenciala so vodna telesa površinskih voda in vodna telesa podzemnih voda osnovne enote za zanesljivo ugotavljanje stanja in doseganja okoljskih ciljev. Kakovost vodotokov in jezer je po njihovi visoki onesnaženosti v sedemdesetih, osemdesetih in prvi polovici devetdesetih let dvajsetega stoletja zelo solidna. Visoka stopnja onesnaženosti je bila gibalo kompleksnih in učinkovitih vodovarstvenih ukrepov, ki se danes odražajo v sodobnem, celovito povezanem vodovodnem sistemu ter v razširjeni kanalizacijski mreži in čiščenju odpadnih voda.

Kakovost reke Pake na območju MO Velenje se spremlja od leta 1987. Zajemna mesta so nad Velenjem, v Velenju, nad Velenjskim jezerom in pod njim. Na voljo so še podatki o kakovosti Sopote (nad izlivom v Velenjsko jezero) in Lepene (nad izlivom v Škalsko jezero in nad izlivom iz Velenjskega jezera v Pako). Kakovost Velenjskega jezera se spremlja v sklopu državnega monitoringa. Glede na fitoplankton je njegovo stanje ocenjeno kot zmerno, glede prosojnosti in zakisanosti pa kot zelo dobro. Po drugih parametrih (hranila, kisikove razmere in posebna onesnaževala) je ocenjeno kot zmerno, za zmernega je ocenjeno tudi ekološko stanje oziroma ekološki potencial.

Vodovodni viri za potrebe Šaleške doline so izključno izviri. Za oskrbo prebivalstva in gospodarstva so osnova izviri v zgornjem porečju reke Pake. Površina vodovarstvenih območij zajetij pitne vode za občini Velenje in Šoštanj znaša več 20 km². Od tega je skoraj 2 km² najstrožjih varstvenih območij, 9 km² strogih in skoraj 10 km² blagih varstvenih območij. Zaščitena območja vodovodnih torej virov predstavljajo skoraj 10 % porečja reke Pake. V MO Velenje je na javni vodovodni sistem priključenih preko 99 % prebivalstva. Vodovodno omrežje je v Šaleški dolini za slovenske razmere zelo dobro urejeno, poraba vode pa se zadnja tri desetletja znižuje in to predvsem zaradi bistvenega znižanja industrijske porabe vode.

Na območju MO Velenje se je ves čas širil in posodabljal kanalizacijski sistem, kar je za posledico imelo večjo koncentracijo odpadnih voda na CČN Šaleške doline. Z dokončanjem CČN za komunalne odpadne

³<http://okolje.velenje.si/>

vode Šaleške doline je bil dosežen osrednji cilj sanacijskega programa. V skladu z razpoložljivimi sredstvi bo MO Velenje v prihodnje dograjevala enotne kanalizacijske sisteme v strnjenih območjih manjših naselij. Na področju odvajanja padavinske in komunalne odpadne vode bodo dograjeni sistemi zadrževalno razbremenilnih objektov. S tem bo dosežena enakomernejša obremenjenost CČN ter preprečevanje prelivanja komunalne odpadne vode v naravna vodna telesa.

Tudi v prihodnje se bo na območju MO Velenje zagotavljalo stalno in kakovostno oskrbo s pitno vodo, varovali se bodo obstoječi in potencialni vodni viri, izvajala se bo gradnja novih ter prenova obstoječih delov vodovodnega sistema. Obstoječe vodne vire in nove vodne vire se varuje pred morebitnim onesnaženjem, skladno s pogoji iz Odloka o varstvu virov pitne vode na območju MO Velenje. Na vodovarstvenih območjih ter na območjih potencialnih vodnih virov in virov za lastno oskrbo s pitno vodo, ki imajo izdana vodna dovoljenja, se zaradi ranljivosti podzemnih voda in vodnih virov dejavnosti umešča na območja najmanjše ranljivosti, raba pa se tehnološko prilagodi tako, da se ohranjata tako kvaliteta kot tudi količina podzemnih voda.

3.5.3 Tla

Zaradi podpovršinskega izkopavanja premoga so tla v Šaleški dolini izjemo degradirana, saj se je do danes pogreznila že tretjina dolinskega dna, kar predstavlja skoraj 7 km². Po končanem podpovršinskem izkopavanju se površina nad ugreza še približno 20 let, kar predstavlja pomemben zaviralni dejavnik pri razvoju človekovih dejavnosti na območju. V Premogovniku Velenje na letni ravni izkopljejo okoli 3 milijone ton lignita, vendar zakonodaja in občinski predpisi Premogovnik Velenje zavezujejo, da poškodovane predele sproti sanira.

Problematika tal v MO Velenje je tako neposredno kot posredno povezana s problematiko drugih okoljskih elementov. V okviru široko zastavljene ekološke sanacije so bile od sredine 90-ih let izvedene številne analize tal, vzpostavljen je bil tudi monitoring tal. Na večini območij, kjer so bile izdelane meritve ali se je izvajal reden monitoring, je bilo zaznati postopno zmanjševanje stopnje onesnaženosti, kar je posledica zmanjševanja emisij v ozračje in samočistilne sposobnosti tal. Tla se najpogosteje onesnažujejo preko zraka, ko onesnaževala ob vremenskih vplivih padejo na tla. Tako so na območju MO Velenje glavni vzroki onesnaženosti tal emisije iz industrijske proizvodnje, energetike, prometa, kmetijstva in odlaganja odpadkov.

Velik problem predstavlja tudi neposredno nanašanje ali vdelovanje najrazličnejših fitofarmatcevtskih sredstev ter umetnih gnojil v tla. Nekatera fosfatna gnojila vsebujejo kadmij, ki spada med zelo nevarne težke kovine. Tudi gnojenje kmetijskih površin mora biti v skladu z Uredbo o vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla in Navodilom za izvajanje dobre kmetijske prakse pri gnojenju. Vnos odpadkov v tla se lahko izvaja le z ustreznim okoljevarstvenim dovoljenjem. Vnos nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla z blatom čistilnih naprav, kompostom ali muljem se sme izvajati le v skladu s pripadajočim okoljevarstvenim dovoljenjem ali gnojitvenim načrtom.

3.5.4 Hrup

Hrup je vsak zvok, ki vzbuja nemir, moti človeka in škoduje njegovemu zdravju ali počutju in škodljivo vpliva na okolje. Število in intenziteta virov hrupa spravlja naše življenjsko okolje v stalen in včasih neznosen stres. Vrednost kazalcev hrupa v okolju se ugotavlja z meritvami v okviru monitoringa, ki jih običajno opravljajo vsaka tri leta, ali pa z izračuni. Raven hrupa je neposredno odvisna od gostote prebivalstva, predvsem v mestnem središču, kjer je gostota prebivalstva 2000 prebivalcev na km² in je kar za dvajsetkrat večja od slovenskega povprečja. Ocenjuje se, da hrup narašča sorazmerno z naraščajočo urbanizacijo in hitreje od rasti populacije, saj število virov hrupa narašča hitreje, kot narašča število prebivalstva.

Po rezultatih študije vire hrupa v MO Velenje največji problema predstavljata hrup cestnega prometa ter hrup v bivalnem okolju, ki je posledica izvajanja družbenih dejavnosti. Pri varovanju okolja pred hrupom je bistveno prostorsko načrtovanje, in sicer predvsem pri zmanjševanju hrupa cestnega prometa. Kjer pa se pojavljajo neskladja med zahtevanimi in dejanskimi razmerami glede obremenitve s hrupom in kjer je čezmerna obremenitev okolja večja, mora povzročitelj obremenitve pripraviti in izvesti sanacijski program. Na ta način je bilo uspešno saniranih že mnogo virov čezmerne hrupa v zadovoljstvo ljudi, ki prebivajo v neposredni okolici virov hrupa.

V posamezna območja MO Velenje se lahko umeščajo le tiste dejavnosti, ki ne povzročajo prekomernega hrupa glede na zakonsko predpisane mejne vrednosti za posamezno območje varstva pred hrupom. Novi posegi se naj izvajajo skladno s trajnostno rabo na način, da protihrupna zaščita ni potrebna.

3.5.5 Ravnanje z odpadki

Ravnanje s komunalnimi odpadki v MO Velenje poteka na relativno visokem nivoju, saj ločeno zbiranje odpadkov poteka že od leta 1992. MO Velenje v sodelovanju s številnimi podjetji prispeva k osveščanju lokalnega prebivalstva za boljše in učinkovitejše ravnanje z odpadki. Ljudje lahko z doslednim ločevanjem lastnih odpadkov veliko pripomorejo k nižjim cenam odvoza, hrambe in uničenja odpadkov ter k zmanjševanju okoljskih pritiskov, pritisk na okolje nameravamo v okviru občine v prihodnjih letih zmanjšati tudi preko izgradnje podzemnih zbiralnic odpadkov. V MO Velenje je urejena sanitarna deponija komunalnih odpadkov v velikosti 29,6 ha znotraj območja mesta Velenje. Zbiranje odpadkov spada pod obvezno lokalno javno gospodarsko nalogo, ki se izvaja na celotnem območju MO Velenje.

Spodbuja se zmanjševanje nastanka odpadkov na izvoru ter vzpostavlja vse potrebnih ravni ravnanja z odpadki, tako da bo odstranjevanju namenjena le minimalna količina že sortiranih odpadkov. Najštevilčnejši vir in najbolj razpršen vir nastajanja različnih vrst odpadkov predstavljajo gospodinjstva. Po podatkih Statističnega urada RS z leta 2021 je bilo v MO Velenje 14.346 gospodinjstev. V zadnjih letih se količina nastalih komunalnih odpadkov na območju MO Velenje nekoliko povečuje, vendar se povečuje tudi število gospodinjstev. Po podatkih iz leta 2020 je v MO Velenje nastalo 582 kilogramov komunalnih odpadkov na prebivalca, od tega je bilo z javnim odvozom zbranih 396 kilogramov odpadkov na prebivalca. Z javnim odvozom je tako zbranih 68 % komunalnih odpadkov. V MO Velenje

deluje zbirni center Velenje 1 in sicer na bivšem odlagališču komunalnih odpadkov ob Škalskem jezeru. Pomembna vira nastajanja odpadkov predstavljata tudi industrija in storitvena dejavnost, kjer se bo v prihodnjih letih osredotočalo na spodbujanje krožnega gospodarstva.

Divja odlagališča imajo negativen vpliv na površinske vode, podtalnico in okoliško prst. Ob evidentiranju divjih odlagališč se pripravijo sanacijski načrti ter izvedejo ustrezni ureditveni in omilitveni ukrepi. Problem predstavljajo tudi neprijetne vonjave, poškodbe na vegetaciji ter potencialno večja nevarnost samovžiga. Na divjih odlagališčih je največ gradbenega materiala, bele tehnike in avtomobilskih gum.

3.5.6 Svetlobno onesnaževanje

Svetlobno onesnaženje je vsako nekontrolirano uhajanje svetlobe iz umetnih virov izven cilja osvetlitve. Javna razsvetljava je precejšen porabnik energije. Pri gradnji javne razsvetljave in pri drugih oblikah osvetljevanja, ki povzročajo svetlobno onesnaževanje okolja, je treba upoštevati pogoje iz Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Ob tem je potrebno spoštovati ciljne vrednosti letne porabe elektrike svetilk, vgrajenih v razsvetljavo cest in drugih nepokritih javnih površin, mejne vrednosti električne priključne moči svetilk za razsvetljavo nepokritih površin, kjer se izvajajo industrijske, poslovne in druge dejavnosti, mejne vrednosti za svetlost fasad in površin kulturnih spomenikov, pogoje in mejne vrednosti električne priključne moči svetilk za osvetljevanje objektov za oglaševanje, pogoje usmerjene osvetlitve kulturnih spomenikov, mejne vrednosti za osvetljenost, ki jo povzročajo svetilke za razsvetljavo nepokritih površin na varovanih prostorih stavb, način ugotavljanja izpolnjevanja pogojev uredbe, prepoved uporabe, če svetloba seva v obliki svetlobnih snopov proti nebu ali površinam, ki svetlobo odbijajo proti nebu ter ukrepe za zmanjšanje emisije svetlobe v okolje.

Preprečevati je potrebno svetlobno onesnaženje z ukrepi primerne razsvetljevanja objektov (npr. cerkev) z zasenčenimi svetili, ali časovno in lokacijsko omejenim osvetljevanjem, ali s senzorskim vklopjanjem in izklapljanjem zunanijh svetil.

Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja v svojem 5. členu določa, da letna raba električne energije vseh svetilk, ki so na območju posamezne občine vgrajene v razsvetljavo občinskih cest in razsvetljavo javnih površin, ki jih občina upravlja, izračunana na prebivalca s stalnim ali začasnim prebivališčem v tej občini, ne sme presegati ciljne vrednosti 44,5 kWh. V MO Velenje po podatkih iz LEK-a znaša raba električne energije za javno razsvetljavo 27,23 kWh na prebivalca na leto.

4. Prostorski razvoj Mestne občine Velenje

Dosedanji prostorski razvoj MO Velenje je potekal na osnovi urbanističnega načrtovanja, saj se je mesto Velenje razvilo načrtno ob Premogovniku Velenje kot vzorčni primer socialističnega mesta, v katerem je poskrbljeno za prebivalce (rudarje in njihove družine), tako da je življenje v svetlem, odprtem in zelenem mestu protiutež delu pod zemljo. MO Velenje je tudi po razdelitvi teritorija na tri občine nadaljevala s posegi v prostor tako, da bi dosegala cilje: uravnotežen prostorski razvoj z upoštevanjem naravnih in ustvarjenih danosti pokrajine (rudarjenje in s tem v zvezi degradacija prostora), notranji razvoj in plemenitenje vloge mesta Velenje (regijsko in občinsko središče, zaposlitveno središče, središče proizvodnih dejavnosti ter prebivalcem prijazno mesto), naravna in kulturna dediščina v povezavi s turizmom in razvojem podeželja. S premišljenim prostorskim načrtovanjem je omogočila gospodarski razvoj predvsem večjim proizvodnim dejavnostim (Gorenje), obrtnim dejavnostim in drobnemu podjetništvu ob upoštevanju vplivov, ki jih povzroča premogovništvo kot osrednja dejavnost.

V policentričnem urbanem sistemu Slovenije se mesto Velenje razvija kot središče nacionalnega in regionalnega pomena kot najpomembnejše središče dejavnosti družbene infrastrukture, oskrbnih, storitvenih, upravnih in drugih dejavnosti ter najpomembnejše gospodarsko območje in prometno vozlišče. Vanj se usmerja najpomembnejše javne funkcije in je primerna lokacija za sekundarno in terciarno raven zdravstvene oskrbe, visoko in višje izobraževanje, višje strokovno izobraževanje, sodne in upravne institucije, specializirano socialno varstvo ter javne raziskovalne organizacije.

Na občinskem nivoju se v skladu z učinkovito in enakomerno dostopnostjo, primerno razmestitvijo funkcij in medsebojnimi prometnimi povezavami razvijajo naselja Škale — Hrastovec, Šentilj in Vinska gora kot lokalna središča, kjer se spodbuja razvoj ustrezne storitvene in oskrbne funkcije ter razvoj delovnih mest za okoliško prebivalstvo in omogoča možnosti za športno ter kulturno dejavnost.

Naselja v okviru širšega mestnega območja mesta Velenje se razvijajo kot medsebojno sodelujoča in učinkovito povezana središča. Urbani razvoj, za katerega je značilna koncentracija stanovanjske gradnje, proizvodnih, storitvenih in oskrbnih dejavnosti se spodbuja v obstoječih središčih ali na poselitvenih območjih, ki imajo potenciala za razvoj v nova središča. Predvsem se spodbuja razvoj tistih središč, ki so na prometnih vozliščih in križiščih različnih prometnih smeri. Razmeščanje in koncentracijo funkcij znotraj širših mestnih območij se načrtuje skladno z razvojem učinkovitega in na vseh nivojih povezanega javnega prometa.

Za razvoj mesta Velenje kot tudi celotne Šaleške doline je omejitveni dejavnik njena prometno neugodna lega v oddaljenosti okrog 17 km od avtoceste AC Al Ljubljana—Maribor oziroma V. vseevropskega prometnega koridorja, s katerim jo povezujejo slabše regionalne ceste, kar se bo izboljšalo z izgradnjo ceste v 3. razvojni osi RS. Na železniško infrastruktarno omrežje veže prostor MO Velenje železniška proga Celje—Velenje. Za povečevanje učinkovitosti prometnega pretoka se na državnem nivoju spodbuja intermodalne prometne povezave in razvoj železniškega omrežja, ki naj bi v prihodnosti prevzemal večino daljinskega tovornega prometa. V tem smislu je potrebna posodobitev

proge Celje—Velenje. Za ponovno aktiviranje železniške povezave Velenje—Slovenj Gradec je potrebno določiti traso, ki bo realno upoštevala prostorske danosti in omejitve.⁴

Vse večjo razvojno vlogo v razvoju MO Velenje pridobiva turizem ter z njim povezane dejavnosti športa in rekreacije v naravnem okolju. Pri tem MO Velenje izkorišča predvsem značilne ustvarjene prednosti (jezera, rekultivirane površine ob jezerih, bogato izročilo rudarjenja) kot tudi ustvarjene in naravne danosti (bogata območja kulturne dediščine v kombinaciji z naravnimi vrednotami — Paški Kozjak, Velenjski grad, grad Šalek, Turn, historične vile, modernistični center mesta, parki, sakralna dediščina ipd.). Kljub razmeroma majhnemu deležu kmetijskih površin je v MO Velenje pomemben dejavnik kmetijstvo, predvsem na večjih, sklenjenih, ravnih kompleksih na območju Šentilja, Vinske Gore in Črnove ter na severnem obrobju Velenjskega jezera. Večina kmetijskih gospodarstev (496) leži na nadmorski višini 300 do 800 m in so vsa uvrščena v kategorijo kmetij s težjimi pridelovalnimi razmerami.

4.1 Določitev območja izvajanja TUS Velenje 2030

V TUS Velenje 2025 je bilo skladno s 7. členom Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj (1301/2013) določeno, da se trajnostni urbani razvoj lahko financira le na podlagi izbranega urbanega območja mestnega naselja. TUS Velenje 2025 geografsko pokriva območje mestnega naselja Velenje. V TUS Velenje 2025 je bilo opredeljeno vplivno območje, ki je zajemalo KS Pesje, KS Stara vas, centralne predele mesta z Mestno četrtjo Velenje desni breg, Mestno četrtjo Velenje Levi breg - vzhod, Mestno četrtjo Velenje Levi breg – zahod, KS Šmartno, KS Konovo, KS Šalek in KS Gorica.

V noveliranem dokumentu TUS Velenje 2030 opredeljujemo območje večnivojskega pristopa v okviru mehanizma CTN na prostorsko in vsebinsko razširjeno območje, ki zasleduje smernice nove opredelitve funkcionalnega urbanega območja (v nadaljevanju FUO). Urbana razsežnost kohezijske politike se z ozemeljskim pristopom financiranja v skladu z 11. členom Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu (2021/1058) osredotoča na novo opredelitev FUO. FUO je funkcionalno povezano območje mesta in mestnega gravitacijskega območja, s čimer okoliškimi prebivalcem zagotavljamo dostop do dobrin in storitev splošnega in gospodarskega pomena. V novi opredelitvi FUO ima nosilno vlogo še vedno mesto naselje Velenje, funkcionalno območje pa zajema primestne in podeželske dele MO Velenje ter občine, ki gravitirajo na mesto. Pri tem se lahko meje FUO prekrivajo s sosednjimi FUO. FUO je določeno s številom dnevnih delovnih migracij v samo središče območja. Slednje je natančno določeno na podlagi osnovnih prostorskih enot iz katerih, po metodologiji OECD in EUROSTAT, dnevno prihaja na delo v središče 15 odstotkov delovno aktivnega prebivalstva iz drugih občin. Po metodologiji OECD in EUROSTAT ter po podatkih SURS iz leta 2021 se razširjeno urbano območje Velenje funkcionalno povezuje v območje šestih občin in sicer: Mestne občine Velenje ter zalednih občin Šoštanj, Šmartno ob Paki, Mislinja, Dobrna ter Mozirje.

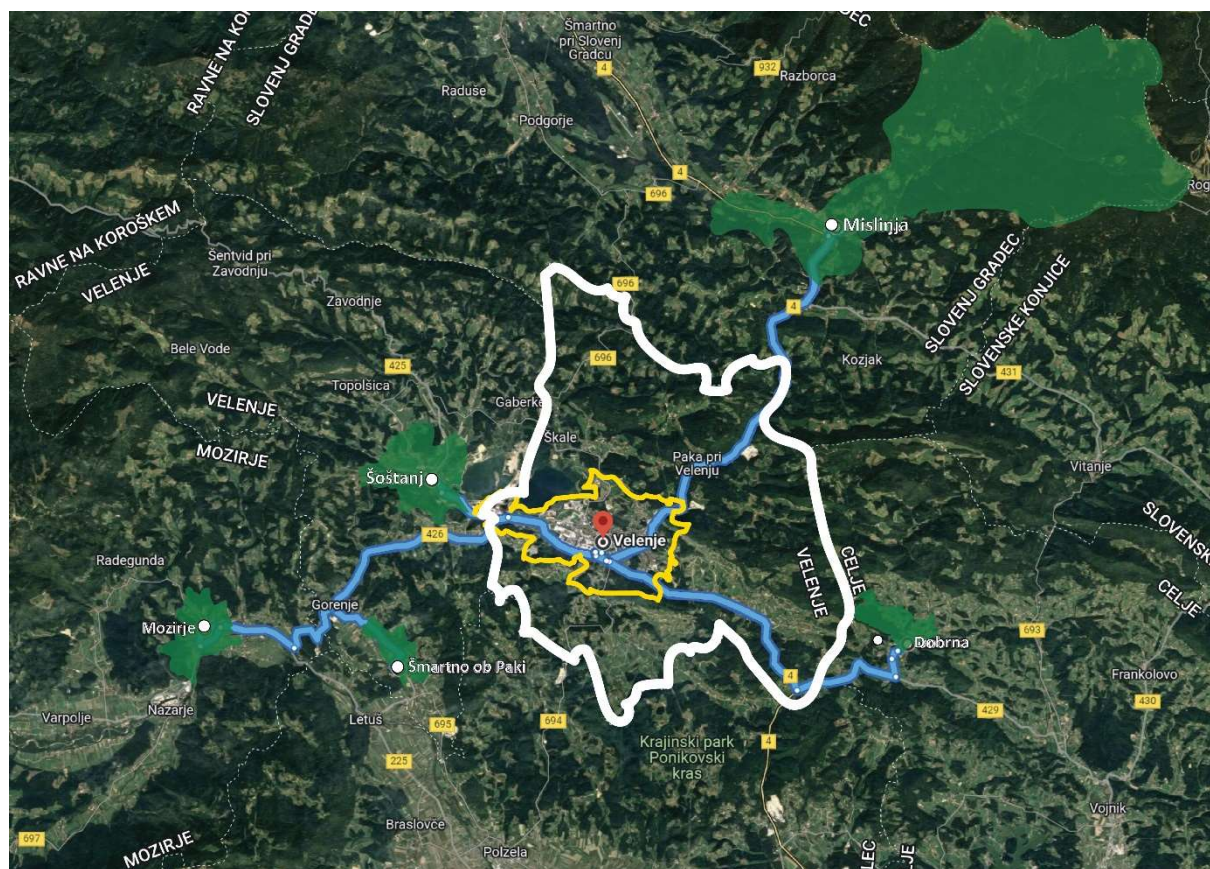
Dnevne migracije delovno aktivnega prebivalstva iz zalednih občin

⁴ Vir: OPN Mestne občine Velenje

Zaledna občina	Število delovno aktivnega prebivalstva	Število delovno aktivnega prebivalstva, ki dnevno prihaja na delo v MOV	Odstotek delovno aktivnega prebivalstva, ki dnevno prihaja na delo v MOV (< 15 %)
Občina Šoštanj	3845	1688	43,90 %
Občina Šmartno ob Paki	1462	473	32,35 %
Občina Mislinja	1931	487	25,22 %
Občina Dobrna	940	200	21,28 %
Občina Mozirje	1927	302	15,67 %

Tabela 5: Vir: SURS, 2021

FUO Velenje tako obsega 395,1 km² površine in 56.904 prebivalcev. Takšna opredelitev FUO ni namenjena izvajanju vseh projektov ali ukrepov v okviru mehanizma CTN. Izvajanje projektov ali ukrepov se bo prilagajalo specifičnim potrebam funkcionalnega območja, ki zajema primestne in podeželske dele MO Velenje ter zaledne občine (po potrebi tudi v endogeni regionalni politiki), v okviru skupnega pristopa na podlagi posameznih razvojnih izzivov in ciljev, skupnega koriščenja potencialov ter načrtovanja skupnih učinkov posameznih ukrepov. Na širšem FUO Velenje se bodo predvidoma izvajali projekti, ki imajo pozitivne učinke za mestno naselje ter boljšo povezanost z zalednimi občinami. Znotraj urbanega območja naselja Velenje v okviru FUO se bodo načrtovali in izvajali vsi ukrepi za doseganje ciljev vseh petih politik evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027.

Slika 4: Skica FUO območja

4.2 Prednostna območja za razvoj poselitve in razvoj dejavnosti

Pomembnost funkcije mesta Velenje, ki jo ima v urbanem sistemu mest v Sloveniji, se kaže v visoki stopnji opremljenosti s centralnimi dejavnostmi, ki s površinami zavzemajo ves osrednji del mesta. Razvoj centralnih dejavnosti lahko poteka predvsem kot oplemenitenje in nadgradnja obstoječih površin v mestu. Poleg obstoječih območij za centralne dejavnosti v mestu Velenje ter v naseljih s temi površinami (Škale - Hrastovec, Vinska Gora, Šentilj ...) so možnosti za umeščanje površin za centralne dejavnosti predvsem tam, kjer je zagotovljena dobra dostopnost: na predelu ob regionalni cesti Velenje-Celje-Šoštanj, predvsem v smislu storitvenih in servisnih dejavnosti.

a) Stanovanjska gradnja

Mesto Velenje je bilo kot mlado mesto, zgrajeno po arhitekturnem načelu "mesto v parku", zgrajeno v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je zaradi izrazitih potreb po delovni sili začela izrazita urbanizacija. Skladno z razvojem območja in rastjo števila prebivalcev se je večalo tudi število stanovanj. Glede na demografske značilnosti lahko MO Velenje uvrstimo med območja z močnim zgoščanjem prebivalstva, ki pa se je v zadnjih 20 letih umirilo. Hitra rast števila prebivalstva gre v veliki meri na račun Velenja kot centralnega naselja, kjer se je v obdobju 1961-2002 število prebivalcev povečalo za več kot 4-krat, v ostalih naseljih skupaj pa za 30 %. Med letoma 1946 in 1990 je bilo na območju MO Velenje zgrajenih 10.261 stanovanj⁵. Po podatkih Statističnega urada RS je bilo v MO Velenje leta 2018 skupno 12.194 stanovanj z uporabno površino 923.086 m², od tega 952 neprofitnih stanovanj v lasti MO Velenje. Prednostna lista upravičencev do neprofitnih stanovanj z razpisa leta 2020 zajema 285 upravičencev za dodelitev in 44 prosilcev za zamenjavo, od tega je skupaj rešenih 58 primerov, nov razpis pa je predviden v oktobru 2023.

Pri aktualni ponudbi stanovanj kot največje težave občani zaznavajo premalo parcel za individualno gradnjo, predraga stanovanja, pomanjkanje novih stanovanj ter pomanjkanje neprofitnih stanovanj za potrebe rešitev stanovanjskih vprašanj mladih družin. MO Velenje za rešitev teh težav aktivno dopolnjuje prostorske načrte občine z načrtovanjem novih možnosti za individualno stanovanjsko in kombinirano stanovanjsko-poslovno izgradnjo. Z različnimi projekti spodbuja gradnjo energetske učinkovitih objektov in obnavlja zastarele objekte za potrebe novih neprofitnih stanovanj.

Zadnja leta zaznavamo velik porast povpraševanja po novih stanovanjskih enotah, saj število prebivalcev konstantno narašča. V sklopu procesa prestrukturiranja iz premogovne v zeleno regijo bomo ustvarili nova delovna mesta in s tem še povečali pritisk na obstoječe stanovanjske enote. Na podlagi predvidene namenske rabe površin v mestu Velenje do leta 2027 načrtujemo izgradnjo cca. 650 novih stanovanj oz. stanovanjskih hiš na skupno 17 zaokroženih lokacijah, ki bodo namenjena predvsem mladim posameznikom in družinam. V Velenju so za stanovanjsko gradnjo na voljo zemljišča v občinski ali zasebni lasti, ki so primerna za izgradnjo novih sosesk, večstanovanjskih kompleksov in individualnih stanovanjskih enot. V neposredni bližini teh zemljišč so vrtci, šole, pošta, trgovski centri in druge dejavnosti, ki omogočajo udobno in kvalitetno bivanje.

Možnosti za stanovanjsko gradnjo v prostoru občine so predvsem v novogradnji stanovanj (še nerealizirana gradnja na območju Sela, Stare vasi, Zlatega griča, na zelenici za Pošto, Lipa vzhod, Lipa

⁵ V letih 1946-1960 je bilo zgrajenih 1.405 stanovanj, 1961-1970 zgrajenih 2.340 stanovanj, 1971-1980 zgrajenih 4.121 stanovanj in v letih 1981-1990 še 2.395 stanovanj.

zahod, Gorica - vzhod, UN CPM, Za gradom, Vinska gora 2, Vinska Gora-Kicelj, Gorica - jug, Šalek - pri predoru, Šalek - vzhod, JOVAN, Arnače, Šentilj - Zahod, Pesje - zahod), v izboljševanju obstoječega stavbnega fonda (energetska sanacija, nadomestna gradnja, dozidave, rekonstrukcije, informatizacija) ter v prenovi posameznih delov mesta Velenje. Možnosti za gradnjo in obnovo stanovanjskega fonda se ponujajo tudi v naseljih Škale - Hrastovec, Podkraj, Kavče, Šentilj, Laze in Lipje. Na širšem območju Vinske Gore je možna predvsem gradnja individualnih stanovanjskih objektov na večjih parcelah kot zaledje mesta Velenje. Individualna stanovanjska gradnja izven ureditvenih območij naselij je možna le na območjih razpršene poselitve (hribovski predeli Plešivca, Cirkovc in Paškega Kozjaka, predel Vinske Gore ter primestni prostor mesta Velenje) predvsem kot zgoščevanje pozidave v okviru stavbnih zemljišč.

b) Gospodarske površine

V mestu Velenje so predvidene različne infrastrukturno opremljene površine za industrijo, proizvodno obrt in druge oblike podjetništva (poslovno razvojno območje (PRO) Stara vas, PRO Gorenje, PRO Selo, PRO Trebuša, PRO Trebuša vzhod, PRO Pesje, PRO Vinska Gora ...). Poslovno razvojna območja na teh lokacijah so primerna zaradi ustrezne oddaljenosti stanovanjskih območij, ki ne poslabšujejo bivanjskih pogojev v mestu ter večinoma ugodne prometne lege. PRO Trebuša leži ob južni mestni vpadnici v mesto Velenje, zato je potrebno posebno pozornost posvečati urbanističnemu in arhitektonskemu vidiku gradnje z varovanjem pogleda na Velenjski grad, gozdove Kožlja ipd. MO Velenje od leta 2021 prioritetni razvoj namenja izgradnji in vzpostavitvi poslovno-gospodarske cone Stara vas, ki bo zaradi lokacije ob načrtovani trasi 3. razvojne osi v prihodnosti postala atraktivna razvojna lokacija. Skupna površina novo opremljenih uporabnih površin PRO Stara vas IV. faza bo znašala 35.408 m², od tega bo površina urejene cestne in komunalne infrastrukture 3.844 m² in nove uporabne površine 31.564 m². Nadaljnji potencial za širitev EPC Stara vas znaša 119.092 m², po izgradnji tretje razvojne osi bo možna širitev še za 34.476 m² proti TRC Jezero.

Za namen širitve poslovno razvojnega območja v MO Velenje se ob železniški trasi izpostavlja tudi pomen rušitve klasirnice in pridobitev prostorskih kapacitet na PRO Pesje, kjer je na 70.000 m² kot integralni del razvojnega območja predvidena izgradnja in vzpostavitev Poslovne cone Pesje.

Kljub temu, da v MO Velenje zaradi kotlinske lege in prostorske omejenosti primanjkuje zadostnih poslovno-razvojnih območij, pa identificirane kapacitete na PRO Gorenje, PRO Selo, PRO Trebuša, PRO Trebuša-vzhod in PRO Vinska Gora obsegajo še dodatnih 83.000 m². Problematika teh območij se sicer izkazuje tudi v razpršeni lastniški strukturi zemljišč, vendar smo na MO Velenje prepričani, da lahko, s pravim pristopom do lastnikov in potencialnih investorjev, mobiliziramo tudi te, do sedaj še neizkoriščene prostorske kapacitete.

Izkopavanje premoga v Premogovniku Velenje se vsaj do leta 2033 ohranja. Nahajališče lignita ima določen pridobivalni prostor, ki je bil v preteklosti podzemno eksploatiran z obsežnimi posledicami na površini. Nastale ugreznine in jezera so na umirjenih področjih sanirane, pogrezanje zemljine pa se na meji z občino Šoštanj zaradi izkopavanja premoga nadaljuje. Bodoča namenska raba posameznih segmentov že saniranega prostora je večinoma opredeljena kot turistično rekreacijska, na teh površinah pa je deloma predvideno tudi pridobivanje elektrike s pomočjo sonca.

Na območju MO Velenje delujeta dva kamnoloma. Za kamnolom dolomita v Paki pri Velenju je opredeljena širitev proti jugozahodu, kar omogoča njegovo nadaljnje izkoriščanje. Kamnolom dolomita

v Selu je trenutno v mirovanju, zaznavamo pa namen podaljšanja koncesije za pridobivanje kamnine. Na območju tega kamnoloma je dolgoročno predvidena sprememba namembnosti rabe in uvedba novih dejavnosti.

c) Zelene površine

Na območju mesta Velenje so urejene obsežne zelene površine, ki segajo od parkovnih ureditev do zelenic in hortikulturnih ureditev: Sončni park, park pri Gimnaziji, otroška igrišča, osrednje mestne parkovne površine Titovega trga, neposredna okolica Velenjskega gradu, predvidena je parkovna ureditev opuščene pokopališča Šmartno – Velenje, pa vodni in obvodni prostor reke Pake ter predvsem obmestni varovalni gozdovi. Pomembne so zelenice in igrišča v sklopu stanovanjskih in drugih območij; predvsem zelenice pri večstanovanjskih (blokovnih) objektih bo potrebno zaščititi pred nadaljnjim zmanjševanjem zaradi pritiska stanovalcev za gradnjo dodatnih parkirnih prostorov. Pri prenovi in rekonstrukciji strnjenih zazidalnih delov mesta Velenje in načrtovanju gradenj je potrebno zagotavljati zelene površine v obsegu, ki bo dopolnjeval izvorno oblikovno izhodišče Velenja kot mesta v parku. Funkcija zelenih površin v takem mestu je, da se z vegetacijskimi členitvami, zlasti pa gozdnimi ali drugimi zelenimi površinami preprečuje zlivanje grajenih površin v monotona poselitvena območja, izboljšuje in lepša bivalno okolje ter prispeva k blaženju podnebnih sprememb.

d) Športno-rekreacijske in turistične površine

V mestu Velenje je velik del površin namenjen športno-rekreacijskim območjem: rekreacijsko območje ob Velenjskem in Škalskem jezeru, območje mestnega stadiona, smučarskoskakaški center, trim steza v gozdu nad vilo Herberstein, pohodne poti po Kožlju ipd. Največji in najbolj atraktiven potencial za razvoj je gotovo območje južne obale Velenjskega jezera in previdne izrabe njegove vodne površine. Na navedenem območju že stoji prireditveni oder in prostor, v nadaljevanju je na tem območju predvidena tudi izgradnja nove čolnarne in sanacija obstoječega avtokampa. V širši okolici mesta so ustrezni nastavki za razvoj športno rekreacijskih in turističnih površin prepoznani na območju Paškega Kozjaka, Plešivca in Cirkovc. V kratkem se namerava izgraditi Urbani park, ki bo razširil in nadgradil tovrstno obstoječo ponudbo.

e) Gozdne in kmetijske površine

Prednostna območja za razvoj gozdarstva so v okviru sedanjih gozdnih površin s poudarkom in upoštevanjem ekoloških, socialnih in lesno-proizvodnih funkcij gozdov. Posebnega pomena za mesto Velenje so varovalni gozdovi, opredeljeni v Občinskem prostorskem načrtu MO Velenje.

Kmetijske površine v okviru mesta so dolgoročno večinoma namenjene urbanizaciji in poslovnim dejavnostim, saj te za intenzivno pridelavo zaradi vpliva prometa in bližine večstanovanjskih objektov niso primerne. Ob tem je mesto razvojno zelo omejeno zaradi hribovitega terena v neposredni okolici in se bo v prihodnosti pritisk na pozidavo kmetijskih površin še povečal. Pridelava hrane, tudi za namene samooskrbe, bo še naprej omogočena predvsem v ravninskih in gričevnatih predelih občine izven območja mesta, kjer so bile izvedene agrarne operacije.

4.3 Velenjska jezera

Premogovniška ugrezninska jezera so pričela nastajati v začetku dvajsetega stoletja in se zaradi izkopavanja premoga še vedno spreminjajo. Škalsko jezero je najstarejše, leži najbolj vzhodno in ima najvišjo gladino. Zahodno od Škalskega je Velenjsko jezero, katerega gladina je šest metrov nižja, je pa zaenkrat največje v dolini. Še zahodneje, na območju občine Šoštanj, ponovno med šest in sedem metrov niže od Velenjskega, leži Družmirsko jezero, najmlajše in najgloblje⁶, ki se bo v naslednjih desetletjih še povečevalo in bo po zaključku izkopavanja premoga največje v Šaleški dolini. Po površini in prostornini jih lahko uvrstimo med večja slovenska jezera, saj so leta 2018 merila slabih 270 ha in vsebujejo dobrih 58 milijonov m³ vode. Ugreznanje je hitro, tako da se jezerski volumni skupno letno povečajo za milijon do tri milijone m³.

Prvo je med Šaleškimi jezери nastalo Škalsko jezero, ki meri 16,5 hektara, vsebuje pa 1 milijon m³ vode. Njegova oblika je dokončna, saj je izkopavanje lignita v tem predelu doline že zaključeno. Pojezerje Škalskega jezera meri dobrih 10 km² in je povečini gozdnato, več kot tretjina tal (37 %) je kmetijskih, poseljuje pa ga okoli tisoč prebivalcev.

Velenjsko jezero je s površino 146,4 ha in s prostornino 34,1 milijonov m³ največje v dolini in med večjimi v Sloveniji. Njegovo pojezerje obsega več kot 20 km², na njem pa živi približno 1.500 prebivalcev. Jezero je dolgo 1,4 km in široko 1,3 km in globoko 62,8 m.

Južna in vzhodna obala Velenjskega jezera ter celotna obala Škalskega jezera sta slabo razčlenjeni, stabilni in omogočata razvoj turističnih in rekreativnih vsebin. Na tem območju so posledice rudarjenja sanirane in je trenutna raba zemljišč namenjena športno-rekreacijskim in turističnim dejavnostim.

V Strategiji razvoja in trženja turizma v Velenju in Šoštanju za obdobje 2022–2027 je Velenjsko jezero izpostavljeno kot največji turistični potencial in ključna točka turističnega razvoja. Ključnega pomena je izdelava celostnega načrta, v katerem se bo določil natančen koncept razvoja – cone razvoja, ki se prostorsko opredelijo in umestijo. Jezero se mora bolje povezati z mestnim jedrom z nadgradnjo prometne in zelene infrastrukture, da bodo lahko obiskovalci oboje doživeli kot celovito območje. Velenjska jezera so ključna atrakcija, po kateri bo regija še bolj prepoznavna.

4.4 Poslovne cone v Velenju

Velenje je gospodarsko središče z več kot 15 tisoč delovnimi mesti in je bilo od nekdaj znano kot mesto priložnosti, saj ponuja res veliko. Kmalu bo priložnosti še več, saj bo skozi Velenje tekla hitra cesta, ki bo skrajšala marsikatero pomembno razdaljo. Pohvalimo se lahko, da imamo tako visoko izobražen kot poklicni kader s strokovnimi in večletnimi izkušnjami. Že več let si prizadevamo, da se izobraževalni sistem dobro povezuje z gospodarstvom in našim podjetniškim inkubatorjem ter tako mlade posameznike izobražujemo za poklice, ki jih regija potrebuje.

Že pred leti smo začeli z urejanjem infrastrukture v Poslovni coni Stara vas in tako postali zanimivi za številne nove investitorje. Tudi v prihodnje si želimo tiste gospodarske panoge, ki so dohodkovno

⁶ Družmirsko jezero je tudi najgloblje jezero v Sloveniji.

intenzivnejše ter zaposlujejo višje in visoko izobražen kader, saj znotraj območja poslovne cone načrtujemo 1.500 novih delovnih mest do leta 2030.

V letu 2022 je bila izdelana brošura razvojnih površin v MO Velenje, ki so namenjene nadaljnjemu razvoju gospodarstva in podjetništva (Poslovne in stanovanjske površine Mestne občine Velenje). V brošuri je mogoče najti podroben opis 7 lokacij (Stara vas, Gorenje, Selo, Trebuša, Trebuša vzhod, Pesje, Vinska Gora), potencialno namenjenih umestitvi in razvoju poslovnih in mešanih, poslovno-stanovanjskih con v MO Velenje.

V lokalni skupnosti že zdaj soustvarjamo številne priložnosti, s katerimi v našo regijo privabljamo nove gospodarske in podjetniške dejavnosti, saj želimo podjetnikom zagotavljati primerne pogoje za ustvarjanje novih delovnih mest z višjo dodano vrednostjo ter omogočati nadaljnjo rast in razvoj gospodarstva in podjetništva v občini. V naslednjem desetletju, ko se bo Šaleška dolina prestrukturirala iz premogovne v zeleno regijo, bodo za razvoj tega območja na voljo nepovratna finančna sredstva iz Sklada za pravičen prehod in drugih razpisov. Priložnosti za razvoj vidimo tudi v degradiranih površinah in možnostih uporabe obstoječe infrastrukture po zaključku izkopavanja premoga v Šaleški dolini. Kot lokalna skupnost si bomo tudi v prihodnje prizadevali, da bomo pripravili vso potrebno infrastrukturo za investitorje. Prav tako smo na voljo za sodelovanje in pomoč pri pridobivanju ostale dokumentacije, pri povezovanju z različnimi institucijami in podporo SAŠA inkubatorja. Ker je skoraj za večino opisanih lokacij značilna raznolika lastniška struktura, različni nivoji komunalne urejenosti ter (ne)pokritost s prostorskimi akti, MO Velenje prednostno nadaljuje z aktivnostmi za ureditev in aktiviranje preostalih delov poslovne cone Stara vas ter poslovne cone Pesje.

4.5 Staro mestno jedro – Staro Velenje

Stari trg predstavlja zibelko današnjega modernega Velenja. Predstavlja najstarejši del Velenja, ki se je razvil ob vznožju hriba na katerem stoji Velenjski grad. Kot trg se v zgodovinskih virih prvič omenja leta 1264. Stari trg spada v Krajevno skupnost Staro Velenje, ki se ponaša s številnimi turističnimi zanimivostmi: Velenjski grad, kjer se nahaja Muzej Velenje s številnimi atraktivnimi zbirkami in bogatim kulturnim programom, revitalizirana Vila Bianca, ki je danes protokolarni objekt in dom Zavoda za turizem Šaleške doline, v okviru katerega deluje Turistično-informacijski center, Hiša mineralov z bogato zbirko mineralov, dragih in poldragih kamnov in Cerkev sv. Marije iz 15. stoletja. Trško jedro je kot Staro Velenje zaščiteno kot naselbinska kulturna dediščina.⁷ V zadnjih letih so se pričela vlagati znatna sredstva predvsem v fizično prenovu Starega Velenja. Tako se je v prvi fazi prenovila Vila Bianca, ki je danes protokolarna stavba MO Velenje. S pomočjo mehanizma CTN v finančni perspektivi 2014-2020 se je revitalizirala stavba Stari trg 11 z zunanjo ureditvijo. Končno podobo v okviru CTN Revitalizacija Starotrškega jedra pa je pridobila tudi nova stavba s pripadajočim trgom in sanirano cestno ter ostalo infrastrukturo, ki je doprinesla tudi k spremenjenemu prometnemu režimu. Arhitekturna prenova ožjega jedra je tako rekoč zaključena in s tem smo pripravljeni na vnos vsebin in revitalizacijo območja tudi v programskem smislu. Z izvajanjem PROGRAMA REVITALIZACIJE STAROTRŠKEGA JEDRA se bo spodbujalo reaktivacijo prostih in slabo izkoriščenih površin znotraj starega mestnega jedra. Na ta način bodo ustvarjeni dodatni pogoji za razvoj gospodarskih in družbenih dejavnosti, hkrati pa bo

⁷ Vir: <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=13267>, dostop: 8. 6. 2022.

urbano okolje postalo še bolj privlačno tudi za delo in bivanje. V nadaljevanju so pred nami novi izzivi, kjer bo potrebno ta mestni predel energetsko in protipotresno sanirati, infrastrukturno bolje povezati z novim mestnim središčem (nadhod), revitalizirati povezovalno pot iz središča Starega Velenja do Velenjskega gradu kot nadaljevati z revitalizacijo okolice Velenjskega gradu in samega objekta.

4.6 Degradirane površine

Degradirana območja imajo zaradi neprimerne rabe ali nenaseljenosti manjšo vrednost ter lahko negativno vplivajo na okolje, družbo, gospodarstvo ali vizualno podobo prostora. Čeprav takšna območja nosijo prostorsko breme, so tudi odlična razvojna priložnosti za revitalizacijo in investiranje v nove okoljske, ekonomske ali socialne vsebine, s čimer se spremeni družbena in ekonomska vloga degradiranega prostora. Na območju MO Velenje so najboljše okoljsko in ekonomsko degradirane površine na pridobivalnem območju Premogovnika Velenje, kamor spadajo tudi velenjska jezera.

Na lokaciji načrtovane Poslovne cone Pesje (PC Pesje) so danes postavljeni pripadajoči objekti Premogovnika Velenje, ki so bili namenjeni tehnološkemu procesu drobljenja in klasiranja premoga, preostala razpoložljiva zemljišča pa so v večini stavbna zemljišča, namenjena proizvodnim dejavnostim ter vodna površina reke Pake. Danes večina objektov še vedno služi dejavnosti pridobivanja premoga, vendar bodo vsi objekti z napovedanim zaprtjem Premogovnika Velenje v letu 2033 postali opuščeni, razen objekta z oznako DIK 300, bolje poznane kot Klasirnica, ki je že opuščen. Za objekt so se v preteklosti že iskale primerne vsebine, vendar zaradi specifične gradnje objekta in visokih investicijskih stroškov, ni bila nobena predlagana rešitev izvedljiva. Na objektu so se pred leti že izvajala notranja rušitvena dela, s čimer se je odstranilo kovinske konstrukcije in dele opreme. Kot že navedeno, gre za več etažno stavbo, ki je s kompleksnim notranjim ustrojem konstrukcije prilagojena točno določeni dejavnosti, njena preureditev v druge industrijske namene ni smiselna, za to bi jo v okviru prve faze izvedbe projekta Poslovne cone Pesje porušili in s tem pridobili nov prostor za umestitev novih gospodarskih objektov. Vzporedno z rušitvijo objekta se bodo izdelale strokovne podlage za nadaljnji razvoj območja s poudarkom umestitve novih gospodarskih dejavnosti na območju velikem cca. 7 ha.

S projektom bomo omogočali razvoj inovativne ekonomsko-poslovne infrastrukture, ki bo omogočala krepitev konkurenčnosti gospodarstva in zagotavljala razvoj podjetij z visoko dodano vrednostjo, ki bodo sledile načelom zelenega in krožnega gospodarstva.

Stara elektrarna je drugi primer degradiranega območja v MO Velenje in ima zgodovinsko vlogo v razvoju energetike v Šaleški dolini in Sloveniji. Objekt stoji na območju starega jaška Škale, v neposredni bližini poslovne cone Stara vas. Stara elektrarna se ponaša z odlično modernistično industrijsko arhitekturo in ima status nepremične kulturne dediščine. Za objekt, ki je trenutno v lasti Premogovnika Velenje, so že bili izdelani konkretni načrti za revitalizacijo, vendar do realizacije ni prišlo. V okviru prestrukturiranja premogovniških je bila Stara elektrarna ponovno identificirana kot primerna lokacija za umestitev novih gospodarskih in izobraževalnih vsebin in kot zavarovan objekt industrijske dediščine predviden za revitalizacijo in ponovno oživitev, s čimer bi negativne posledice prostorske in okoljske degradacije izkoristili za nov namen.

Prostorska dominantna območja Gorica, ki je del mesta Velenje, je Graščina Gorica (Beli dvor), ki je od leta 2015 neobljudena in že dolgo časa brez primerne vsebine, saj ni ustrezno vzdrževana in

izkoriščena. Ožje parkovno območje okoli graščine je uradno prepoznano kot degradirano urbano območje s sumom socialne degradacije. Vizija razvoja graščine Gorica je v tej fazi usmerjena predvsem v ohranitev stavbe in pripadajočega parka ter določitev ustrezne prihodnje rabe, ki bo omogočila revitalizacijo degradiranega urbanega območja.

Poleg omenjenih območij v MO Velenje obstajajo tudi manj obsežna degradirana območja (soseske), ki izkazujejo manjšo vrednost in potrebujejo revitalizacijo, s katero se bodo okrepile nove okoljske, ekonomske ali socialne vsebine.

4.7 Urbano mestno središče

Velenje je znano kot mesto v parku, s kvalitetno urbanistično zasnovo, ki je nastala v šestdesetih letih prejšnjega stoletja kot plod sodelovanja politike in stroke. Nadaljnji razvoj mesta kljub novim arhitekturnim in vsebinskim trendom tega ni ogrožal, danes, ko pa je mesto tako rekoč že doseglo načrtovano velikost, je potrebno razmišljati o nadgradnji in revitalizaciji že obstoječega za zagotovitev kvalitete bivanja in življenja v Velenju. Iz zapisanega in ugotovljenega na vseh podpornih delavnicah in opravljenih analizah izhaja, da mora Velenje, če želi še naprej ostati privlačno mesto za bivanje in mlajše generacije, pristopiti k urejanju urbanih sosesk in mestnega središča, ki je v ožjem delu zaščiteno tudi kot kulturna dediščina.

Določeni predeli mesta – bivanjske soseske so potrebne prenove, da bodo še bolj privlačne za delo in bivanje ter da bodo sledile smernicam različnih strategij z vidika energetske učinkovitosti in protipotresne varnosti, zelenih in modrih koridorjev. V soseskah se srečujemo z več izzivi, kot so reševanje problematike mirujočega prometa in intervencijskih poti, površinami za rekreacijo in druženje, multikulturnostjo, izboljšanjem pogojev za podjetništvo. Zlasti pereče je stanje soseske Stantetova, katere prenova je na prednostnem seznamu MOV in kjer se predvideva celostna revitalizacija sosesk/območij. Vzporedno s tem je prenove potrebno tudi ožje mestno središče, kjer se bo prvenstveno osredotočalo na okolico Titovega trga in Cankarjeve ulice.

4.8 Zaledje

Kot v Sloveniji je tudi v MO Velenje opazen pojav suburbanizacije in razseljevanja prebivalstva iz mesta na podeželje. To ustvarja nove prometne tokove, hkrati pa prinaša tudi druge negativne posledice, kot so opuščanje kmetijske obdelave, večji pritiski na podeželski prostor ipd. Da bi te negativne učinke omilili, je potrebno suburbana in ruralna naselja povezati z javnim prevozom in omogočiti ter urediti peš in kolesarske povezave med mestom in podeželjem. Prav tako je potrebno v teh naseljih urejati osnovne funkcije, ki jim glede na stopnjo centralnosti pripadajo ter po potrebi dodajati še druge: trgovina, gostilna, središča za druženje in rekreacijo, podružnične šole in vrtce ... Na ta način zmanjšamo pritisk na mesto, zagotovimo bolj enakomeren razvoj ter povezujemo prebivalce med sabo in ustvarjamo živahno skupnost.

5. Ključni razvojni izzivi in priložnosti Velenja

Iz zgornjega analitičnega dela je razvidno, da je Velenje dobro razvito mesto, ki učinkovito izvaja svojo funkcijo regionalnega gospodarskega, upravnega, izobraževalnega in kulturnega središča. Skrb za okolje, gospodarski ter družbeno-socialni razvoj govorijo o tem, da se je Velenje trajnostno razvijalo že preden je »trajnostni razvoj« postal uradna politika. Vloženi napori v okoljsko sanacijo in trajnostno naravnana investicijska politika dajejo dobre rezultate, ki so prepoznani v širšem okolju.

Razvojne usmeritve MO Velenje sledijo viziji zastavljeni v strateškem dokumentu VIS, hkrati pa se jih nadgrajuje z novejšimi razvojnimi usmeritvami in priložnostmi, ki so pred nami. Zaradi zapiranja premogovniške dejavnosti v prihodnjih letih nas čaka prestrukturiranje iz premogovne v zeleno regijo, t. i. visokotehnološko razvito regijo z okolju prijaznimi projekti in z novimi delovnimi mesti, ki bodo imela visoko dodano vrednost.

V naslednjem desetletju bomo zagotovili nova delovna mesta z višjo dodano vrednostjo, preobrazili daljinsko ogrevanje na nov, zeleni vir. V mestu moramo vzpostaviti nove izobraževalne programe, ki bodo delovni sili zagotovili potrebna znanja in kompetence za nova delovna mesta ter poskrbeli za nova stanovanja. Cilj je ustvarjanje ugodnih pogojev za razvoj gospodarstva in novih, zelenih delovnih mest; postati »bazen« za razvoj in testiranje zelenih in pametnih tehnologij; ohraniti oz. izboljšati kvaliteto naravnega in grajenega okolja.

Mesto Velenje se je do sedaj hitro razvijalo in prenavljalo. Občani imajo na voljo nadpovprečno število brezplačnih javnih storitev (mestni potniški promet, plačevanje položnic brez provizije na Mestni blagajni, pravno pomoč, arhitekturno in energetske svetovanje ...) in številne storitve ter programe, ki izvirajo iz lokalnega sistema socialnega varstva. Proračuni MO Velenje so v osnovi investicijsko naravnani, deleži, namenjeni za investicije, v povprečju presegajo 50 % celotnih proračunskih izdatkov.

Sedaj pa je mesto na novi prelomnici zaradi napovedanega zaprtja Premogovnika Velenje v letu 2033 in s tem povezane transformacije doline. Pred mesto so postavljeni novi izzivi, ki jih naslavljamo tudi skozi prenovljena in posodobljena tematska področja (stebri), ki so hkrati tudi razvojna priložnost za napredek in nadaljnji razvoj Velenja kot pametnega, zelenega, družbenega in trajnostno naravnanelega mesta.

5.1 Razvojne priložnosti – PAMETNO VELENJE

V okviru tematskega področja Pametno Velenje se velik izziv kaže v odvisnosti od velikih družb in energetske dejavnosti, ki je pred izzivom prestrukturiranja zaradi zapiranja Premogovnika Velenje. Za zmanjševanje odvisnosti gospodarskega sistema od velikih poslovnih sistemov je potrebno aktivirati in spodbujati lokalne razvojne potenciale in konkurenčne prednosti, ki so prisotne v malih in srednje velikih podjetjih z lastnim razvojem. Potrebne so naložbe, ki bodo povečale inovacijske sposobnosti podjetij in njihovo povezovanje v inovacijske razvojno-raziskovalne mreže. Inovacijske kapacitete

lokalnih podjetij so velike, kar dokazuje veliko število pomembnih inovacij, ki se vsakoletno ocenjujejo in nagrajujejo v okviru projekta Savinjsko-Šaleške gospodarske zbornice in Gospodarske zbornice Slovenije, ki podeljujeta priznanja inovacijam in inovatorjem v SAŠA subregiji. Cilj projekta je uveljavljanje inovacijske dejavnosti 'start-upov' kot gibal trajnostnega razvoja gospodarstva in pospeševanja podjetništva. Priložnost za napredek na področju lokalnega inovacijskega potenciala je v medpodjetniškem povezovanju notranjih raziskovalnih enot in raziskovalcev.

Če želimo krepiti inovacijsko dejavnost, moramo imeti kompetentne kadre, ki bodo ustvarjali na znanju temelječo družbo. Potrebno je bolje povezati gospodarstvo in šolstvo, spodbujati prenos znanja v gospodarstvo in v večji meri izkoriščati razvito izobraževalno in raziskovalno okolje (Fakulteta za energetiko, Fakulteta za varstvo okolja, Šolski center Velenje z Medpodjetniškim izobraževalnim centrom). Izobraževalni in razvojni sektor je potrebno bolje integrirati z lokalnimi podjetji in podpornim okoljem za razvoj podjetništva – SAŠA inkubatorjem, Centrom za razvoj terciarnega izobraževanja, Centrom obogatene realnosti, Vzorčnega mesta ter drugimi podpornimi institucijami – Savinjsko-šaleško gospodarsko zbornico, obrtno-podjetniška zbornico Velenje ter Razvojno agencijo SAŠA. Prav tako je zelo pomembno, da se že na primarnem nivoju izobraževanja uvede učne programe za spodbujanje podjetništva in inovacij v kontekstu kompetenc in poklicev prihodnosti.

Prioriteto področje pri zagotavljanju dobrih pogojev za razvoj gospodarstva je urejanje ekonomsko-poslovnih con, s katerimi se bo nadaljevalo tudi v prihodnje ter privabljanje domačih in tujih investorjev. Posebno priložnost bodo predstavljala tudi degradirana zemljišča, ki se bodo prenehanju premogovniške dejavnosti sprostila in jih bo možno revitalizirati za druge gospodarske dejavnosti.

Hkrati je potrebno krepiti učinkovito podporno okolje za podjetnike (ustvarjanje privlačnega poslovnega okolja, dobrih pogojev za investitorje, nudenje podpore gospodarstvu ter vzpostavljanje partnerstev med podpornim okoljem in gospodarstvom za lažje prepoznavanje dejanskih potreb, ki jih ima gospodarstvo). MO Velenje načrtuje naložbo v izgradnjo Industrijsko-tehnološkega parka, s katerim se bo razširila dejavnost obstoječega podjetniškega podpornega okolja SAŠA inkubatorja, ki bo novonastalim hitro rastočim podjetjem nudil spodbude za prehod v fazo hitrejši rasti in igral ključno vlogo pri zeleni transformaciji tako MO Velenje kot širše SAŠA subregije. Poleg zgoraj omenjenega specializiranega inkubatorja oz. Industrijsko-tehnološkega parka bo ključno vlogo pri zeleni transformaciji iz premogovne v pametno visokotehnološko regijo igral Center prihodnosti, ki bo dobil svoje mesto v dotrajanem objektu Stare elektrarne, ki ga je potrebno čimprej revitalizirati, da bo lahko postal generator odlično izobraženih človeških virov, inovacij na področju gospodarstva in varovanja okolja. Center prihodnosti bo pomagal pri prestrukturiranju številnih delovnih mest, ustvarjanju novih in nove prihodnosti za MO Velenje, ki si zasluži pravični prehod.

Ključni izziv v okviru tega tematskega področja in hkrati priložnost za razvoj MO Velenje v pametno in visokotehnološko mesto, je spodbujanje digitalizacije, ki je obenem tudi horizontalna tema, ki jo zasledujemo v vseh ostalih tematskih področjih. S spodbujanjem digitalizacije se bo dvignila konkurenčnost gospodarstva, ustvarili se bodo boljši pogoji za digitalno poslovanje, hkrati je cilj večja vključenost in dostop do e-storitev za vse skupine prebivalstva (še posebej bolj ranljive). Predpogoj je zagotovitev dostopa do širokopasovnega interneta vsem gospodinjstvom. S spodbujanjem

digitalizacije se bo krepila IKT-industrija, kjer se bodo ohranjala delovna mesta in ustvarjala nova, s pomočjo digitalizacije bo uveden tudi koncept pametnega mesta.

Koncept pametnega mesta zajema več medsebojno povezanih konceptov, ki so gradniki pametnega mesta kot takšnega. To so pametno upravljanje mest, pametno izobraževanje, pametna zdravstvena oskrba, pametne stavbe, pametna infrastruktura (komunalna), pametna energetika in uporabnik – pameten občan. MO Velenje lahko spodbudi razvoj pametnih tehnologij in storitev preko sodelovanja v različnih razvojnih projektih, so-financiranih z EU sredstvi in privabljanju strateških tehnoloških partnerjev ter zagotovitvijo namenskih proračunskih sredstev. Izvajati je potrebno usmerjene investicije za pridobivanje znanj, tehnologij ter kapitala za področja, ki omogočajo kapitalizacijo razvojnih in inovacijskih potencialov v lokalnem in regionalnem okolju.

5.2 Razvojne priložnosti – ZELENO VELENJE

Evropski zeleni dogovor je postavil ambiciozne cilje za prilagajanje na podnebne spremembe in za zeleno preobrazbo gospodarstva EU. Zelena preobrazba Šaleške doline v okviru prestrukturiranja premogovnih regij pomeni za MO Velenje razvojno priložnost na poti do cilja nizkoogljične družbe.

V okviru tematskega področja Zeleno Velenje se ključni izzivi kažejo na področju energetske učinkovitosti, kamor spada tudi zelena preobrazba sistema daljinskega ogrevanja. Potrebno je izvajati ukrepe za učinkovito rabo energije s spodbujanjem energetske prenove stavb javnega in zasebnega sektorja, objektov kulturne dediščine ter energetskega svetovanja prebivalcem. Gradnja novih stanovanjskih kompleksov bo sledila smernicam zelene gradnje, ki omogoča napredno energetske upravljanje stavb, povečuje energetske učinkovitost, porabo vode, optimalno izrabo gradbenih materialov, uporabo naravi prijaznih materialov, s čimer se bodo zmanjšali negativni vplivi na ljudi in okolje. Za doseganje tega cilja je ključnega pomena upravljanje in spremljanje porabe energije s pomočjo digitalizacije in vključevanja v energetske skupnosti. Poleg izboljšanja energetske učinkovitosti stavb je potrebno spodbujati izboljšanje energetske učinkovitosti tudi v gospodarstvu, kar se nanaša predvsem na učinkovito ravnanje z viri, in spodbuditi podjetja, da prevzamejo energetske standarde in da vlagajo v ukrepe za zmanjšanje rabe energije.

Naslednji razvojni izziv je povečanje energetske samooskrbe (izkoriščanje OVE) in zmanjšati odvisnost od fosilnih goriv, da bomo lahko postopoma nadomestili toplotno energijo. MO Velenje bo spodbujala vlaganja v OVE, zlasti na degradiranih območjih, za zagotavljanje nadomestnih virov toplote v sistemu daljinskega ogrevanja.

Cilj je, da se prilagajamo in krepimo odpornost pred škodljivimi vplivi podnebnih sprememb z naložbami za obvladovanje tveganj pred poplavami in plazovi. Hkrati moramo ohranjati in izboljšati kakovost okolja, kar bomo dosegli s trajnostnim gospodarjenjem z vodnimi viri. Z ukrepi upravljanja in urejanja vodovodnih sistemov ter sistemov odvajanja in čiščenja komunalnih voda bomo tudi v prihodnje skrbeli za obnovo obstoječih sistemov in dograjevanje manjkajočih sistemov v strnjenih območjih manjših naselij. Tudi v prihodnje se bo zagotavljalo stalno in kakovostno oskrbo s pitno vodo ter varovanje obstoječih in potencialnih vodnih virov. Za blažitev posledic podnebnih sprememb je potrebno spodbujati vlaganja tudi v zeleno infrastrukturo. Z različnimi ukrepi želimo izboljšati stanje

rastlinskih in živalskih vrst ter s tem ohranjati habitatne tipe. V mestnem središču želimo ohranjati in popolniti izbrane drevesne vrste.

Za zeleno preobrazbo je bistvenega pomena tudi vzpostavitev in spodbujanje krožnega gospodarstva in krožnih inovacijskih procesov v podjetjih, saj se s tem minimizira potreba po novih virih, hkrati se zmanjšajo pritiski na okolje. Krožno gospodarstvo je v ospredju evropskega zelenega dogovora, kar omogoča MO Velenje veliko razvojno priložnost, zato bomo spodbujali izkoriščanje lesnega potenciala, nadgrajevanje sistema ravnanja z odpadki, prav tako je pomembno spodbuditi gospodarstvo k spremembi poslovnih procesov in novih poslovnih modelov, ki podpirajo prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ključnega pomena je ozaveščanje podpornega okolja, gospodarstva in ostalih sektorjev ter lokalnega prebivalstva o pomenu krožnega gospodarstva za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje. Pri tem je bistvenega pomena digitalizacija (izboljšanje sledljivosti proizvodov, materialov ali snovi).

Zaradi zavedanja MO Velenje o pomenu spodbujanja kolesarjenja in drugih oblik trajnostne mobilnosti se Velenje razvija tudi kot kolesarsko mesto. MOV v prizadevanju za trajnostni razvoj mesta Velenje spodbuja uporabo koles tako pri vsakodnevnih opravkih kot tudi za namen rekreacije in turizma. V MOV so trenutno v urejanju kolesarske povezave na treh ravneh (mestno kolesarsko omrežje, rekreacijsko kolesarsko omrežje in državno kolesarsko omrežje). V prihodnjih letih namerava MO Velenje zapolniti manjkajoče vrzeli v kolesarski infrastrukturi: kolesarske steze, parkirna mesta za kolesa in kolesarnice, polnilnice za električna kolesa, nadgraditi in razširiti BICY sistem in vse skupaj digitalno podpreti. Kljub razvoju kolesarjenja in hoje ter rasti uporabe javnega potniškega prometa kot načina mobilnosti je osebni prevoz še vedno močno prevladujoča oblika mobilnosti. Na tem področju je potrebno zagotoviti infrastrukturne pogoje in stimulacije za posodobitev voznega parka z električnimi vozili, CNG ali vodikovimi vozili. Z večjim deležem nizko ali brez-emisijskih vozil se bodo zmanjšali tudi okoljski pritiski.

Na področju turističnega potniškega prometa in tovarnega prometa se Velenje sooča s specifičnim izzivom - pomanjkanjem parkirnih možnosti za turistične avtobuse in parkirišč za tranzitna tovarna vozila.

5.3 Razvojne priložnosti – DRUŽBENO VELENJE

Velenje je mesto, ki nudi visoko stopnjo kvalitete življenja tako na področju kulture, športa, zdravstvene oskrbe, varnosti bivanja in sociale. To dokazujejo rezultati izvedene ankete in visoka stopnja identifikacije prebivalcev s krajem prebivanja.

V okviru tematskega področja Družbeno Velenje naslavljamo področje izobraževanja in usposabljanja, kjer se priložnosti kažejo v ustvarjanju okolja za hitro in fleksibilno usposabljanje kadra za potrebe trga dela. MO Velenje že vlaga in bo v prihodnosti še naprej vlagala v razvoj storitev in orodij za dolgoročno napovedovanje kompetenc oz. znanj glede na potrebe trga dela (Center prihodnosti).

Na področju kulture se izkazuje, da je kulturna produkcija zavodov, posameznikov in nevladnega sektorja kvalitetna in visoka. Februarja 2022 je bil v MO Velenje sprejet Lokalni program kulture MO

Velenje 2022 -2028 (LPK), ki določa strateške, taktične in operativne ukrepe razvoja celotnega spektra področij kulturno-umetniškega ustvarjanja vseh zvrsti in žanrov ter vseh v lokalni skupnosti prepoznanih tradicionalnih, prisotnih in potencialnih kultur.⁸

LPK celovito in enakopravno spodbuja razvoj in rast vseh umetniških zvrsti in področij ustvarjanja. Ohranja in nadgrajuje čvrste temelje delovanja vseh umetniških scen ter jih konceptualno povezuje v enovit razvojni steber izvirno industrijskega mesta v postindustrijski dobi. Zagotavlja široko dostopnost do vrhunskih umetniških vsebin in presežkov ter spodbuja ustvarjalnost na vseh ravneh in področjih. Širi polje razumevanja kreativnosti, ga postavlja v dialog z različnimi področji družbenega delovanja in ga izpostavlja kot temelj razvojno usmerjene, zdrave in humane družbe z visoko kvaliteto bivanja.

Razvojne priložnosti na področju kulture se kažejo predvsem v revitalizaciji in obnovi kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture in v digitalnem inoviranju kulture. MO Velenje je sicer aktivna na področju obnove kulturne dediščine, a je na tem področju identificiranih še veliko objektov, ki potrebujejo obnovo, tudi z vidika dostopnosti kulturnih znamenitosti, ki so nekaterim ranljivim skupinam skoraj nedostopne.

Velenje je znano tudi kot športno mesto z bogato športno tradicijo, ki ponuja raznovrstne možnosti za športno - rekreativno udejstvovanje svojih občanov, kot tudi za organizacijo in izvedbo večjih športnih prireditev. MO Velenje je za izvajanje nacionalnega programa športa, za upravljanje, urejanje in vzdrževanje športnih objektov ustanovila javni zavod Rdeča dvorana ŠRZ, v okviru katerega deluje tudi Športna zveza Velenje. MO Velenje, Rdeča dvorana ŠRZ in SZ Velenje s svojo športno infrastrukturo skrbijo za osnovne pogoje in s tem tudi s sredstvi, da bi šport približali čim večjemu številu ljudi, predvsem otrokom, mladini kot tudi športno aktivnim prebivalcem. Na območju MO Velenje je aktivnih preko 70 športnih društev, ki so aktivna v številnih športnih panogah, za katere MO Velenje namenja sredstva iz proračuna na osnovi Pravilnika o merilih za sofinanciranje izvajanja letnega programa športa. Zaradi zaostrenih gospodarskih pogojev se je namreč izrazito zmanjšal tudi obseg sponzoriranja športnih klubov in aktivnosti s strani lokalnega gospodarstva. Glavni razvojni izzivi in priložnosti s področja športa se nanašajo na relativno slabo stanje športnih objektov za izvedbo vrhunskih športnih dogodkov. V tem kontekstu MO Velenje že načrtuje celovito prenovo stadiona, športnih igrišč in izgradnjo novega Urbanega parka.

Turizem je lahko pomembna podpora gospodarska dejavnost v procesu prestrukturiranja Šaleška doline, saj je opuščanje premoga in z njim povezanih dejavnosti lahko priložnost za razvoj turizma. Predvsem pomembno je območje Velenjskih jezer, ki ima velik potencial za razvoj športno-turističnega turizma in družinskega, ki je premalo oz. skoraj povsem neizkoriščen. Na območju jezer in pojezerij je že razvita turistična in športno-rekreativna infrastruktura. MO Velenje vlaga v ureditev mestne plaže, ki je med občani in obiskovalci dobro sprejeta in obiskana. Ključni problemi območja so omejitve pridobivalnega območja Premogovnika Velenje, razpršena lastninska struktura zemljišč ob jezerih, nedefinirane nosilne kapacitete okolja, neurejeno celovito upravljanje območja, preplet množice

⁸ Vir: Lokalni program kulture Mestne občine Velenje 2022-2028

interesov različnih deležnikov, ki so aktivni na območju jezer (športni klubi, nevladne organizacije, rekreativni športniki, turistični ponudniki). S celovitim upravljanjem območja in s spodbujanjem premišljenih vlaganj v razvoj Velenjskih jezer, lahko imajo jezera – naša največja rudarska zapuščina, v prihodnosti vsaj tako pomembno vlogo, kot jo je imel v preteklih 150 letih lignit.

V tematskem področju Družbeno Velenje je veliko pozornost namenjena dolgotrajni oskrbi, saj starajoče se prebivalstvo v Velenju prinaša prihodnje izzive. Velenje se sooča s pomanjkanjem prostora v Domu za varstvo odraslih Velenje, kjer povpraševanje presega kapacitete. Raste tudi povpraševanje po oskrbovanih in varovanih stanovanjih. MO Velenje v prihodnjih letih načrtuje izgradnjo novega Doma za varstvo odraslih in oskrbovanih stanovanj. Možnosti za povečanje kapacitet in ponudbe varovanih, oskrbovanih ter stanovanj za mlade, je tako rekonstrukcija praznih stanovanjskih hiš na območju MO Velenje in uvedba modela medgeneracijskega sobivanja, kot tudi novogradnja splošnih bivalnih kapacitet. Za izvedbo navedenega je potrebno izdelati kataster primernih lokacij za rekonstrukcijo in ustrezne poslovne modele, ki bi bili privlačni tako za lastnike praznih stanovanjskih objektov, kot tudi za najemnike stanovanj. Eden od teh bi lahko našel mesto tudi v predvideni izgradnji nove zelene soseske Zlati grič (cca. 60.000 m²), ki bo zgrajena po principih trajnostne gradnje, kjer se bo med načrtovanjem, gradnjo, obratovanjem zasledovalo načela skrbnega ravnanja z okoljem in ohranjanja naravnih virov, hkrati pa bo sama gradnja in uporaba ekonomična. Namera je izgradnja energetske pozitivne soseske (naselja), ki vključuje tehnološko, prostorsko, regulativno, finančno, pravno, socialno in ekonomsko perspektivo.

Skozi vse projekte je potrebno posebno pozornost namenjati prilagajanju objektov in vsebin ranljivim skupinam, da bodo dostopni in prilagojeni za vse, ne glede na telesno ali duševno oviranost.

5.4 Razvojne priložnosti – CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA

MO Velenje se zavzema za uravnotežen trajnostni razvoj tako mestnega območja kot njegovega podeželja, saj si želimo biti okolje, ki ga odlikuje nadpovprečna kakovost življenja. Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega, okoljskega in lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti v mestnem kot v širšem območju MO Velenje je bistvenega pomena za nadaljnji celostni in trajnostni razvoj Velenja.

Če želi Velenje še naprej ostati privlačno mesto za bivanje, mora pristopiti k urejanju urbanih sosesk in mestnega središča, saj so določeni deli že v precej slabem stanju. Urbana prenova mestnega središča je pomembna tudi z vidika zaščite in ohranjanja kulturne dediščine, saj je mestno središče zavarovano kot naselbinska dediščina, ki je s prepoznavno arhitekturo mesta moderne in mesta v parku lahko naša razvojna priložnost, skozi katero bomo krepili prepoznavnost in ugled na nacionalnem in evropskem nivoju ter širše in s tem turistične obiske. Drugi izzivi, s katerimi se soočamo v soseskah so reševanje problematike mirujočega prometa in intervencijskih poti, površinami za rekreacijo in druženje, multikulturnostjo in izboljšanjem pogojev za podjetništvo. Obenem je potrebno določena dela mest prilagoditi gibalno oviranim osebam.

Za doseganje cilja skladnega razvoja mesta in podeželja, je nujno slediti potrebam podeželja. Posebno pozornost bomo posvetili poveztivosti mesta in podeželja in sicer na področju javnega potniškega

prometa, urejanjem peš in kolesarskih povezav. Na ta način zmanjšamo pritisk na mesto, zagotavljamo bolj enakomeren razvoj mestne občine. Poleg komunalne opremljenosti se je potrebno posvetiti programskemu oz. vsebinskemu razvoju podeželja, revitalizaciji vaških centrov in obnovi oz. izgradnji večnamenskih domov in prostorov, spodbujanju novih dejavnosti na podeželju in trajnostnega turizma.

5.5 Razvojne priložnosti – PRAVIČEN PREHOD

V preteklosti so bile odkrite v naročju doline velike zaloge premoga. To je bilo izhodišče za industrializacijo Šaleške doline. Začelo se je izkopavanje in posledično razvoj in rast Velenja. Intenziven razvoj je povzročil degradacijo okolja, mesto Velenje pa si je zelo prizadevalo, da bi rekultivirali uničeno pokrajino zaradi izkoriščanja premoga in spremenilo hendikep v prednost. Celotna Šaleška dolina je bila nekoč zaradi bližine največje slovenske termoelektrarne Šoštanj (TEŠ) izpostavljena ogromnim količinam onesnaževal. Zaradi velikih emisij SO₂ in težkih kovin so se pojavili negativni vplivi na okolje (propadanje gozdov, onesnaženje Velenjskega jezera in reke Pake). MO Velenje je skupaj z občinami Šoštanj in Šmartno ob Paki sprejela program sanacije okolja in v 90. letih 20. stoletja je bilo izvedenih več ukrepov ekološke sanacije. Šaleška dolina postane primer dobre prakse obnavljanja degradiranega okolja.

Mesto Velenje je ponovno na prelomni točki. Izkopavanje premoga se bo leta 2033 prenehalo, kot piše v sprejeti Nacionalni strategiji za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda. Velenje mora poiskati nov način in vir za nadaljnji razvoj in rast. V naslednjem desetletju bomo morali zagotoviti nova delovna mesta, tudi takšna, ki bodo imela višjo dodano vrednost. Večji izziv v naslednjih letih bo preobrazba daljinskega ogrevanja in iskanje novih, zelenih virov za naš sistem daljinskega ogrevanja, od katerega je odvisno tako rekoč celotno prebivalstvo mesta.

Kot je zapisano v nacionalni strategiji, za izstop iz premoga in prestrukturiranja premogovnih regij si bomo prizadevali za pravičen in vključujoč prehod v podnebno nevtralnost, z minimalnim vplivom na zaposlene in skupnost, zagotovljeno socialno varnost in zdravo življenjsko okolje. Če želimo to doseči, morajo biti v proces vključeni vsi sektorji.

Spremeniti moramo miselnost vseh generacij, da bodo zapiranje premogovnika videli kot novo, bolj zeleno priložnost za razvoj našega mesta.

Ključni projekti, ki so uvrščeni v Akcijski načrt za Sklad za pravičen prehod, so naslednji:

- Preobrazba daljinskega ogrevanja
- Center prihodnosti (Stara elektrarna)
- Industrijsko-tehnološki park
- Razvoj vodikovih tehnologij
- Poslovna cona Pesje

5.6 Horizontalne teme

Poleg prednostnih tematskih področij, strategija opredeljuje tudi dva horizontalna tematska področja, ki glede na svoj značaj podpirata cilje vseh ostalih tematskih področij. Trajnostna urbana strategija predstavlja strateški okvir prihodnjega delovanja, vendar pa je njeno uresničevanje odvisno od sposobnosti upravljanja mesta, ter njegovega digitalnega razvoja in komponente odpornosti na družbene in naravne spremembe. V nadaljevanju so opisane usmeritve za doseganje navedenih dveh horizontalnih ciljev.

5.6.1 Digitalizacija

Upravljanje mesta in uresničevanje ciljev ne sme biti naključno, temveč mora biti strateško podprto in oblikovano na podlagi izzivov, ki so bili opredeljeni v intervjujih z ključnimi deležniki, upoštevajoč tako lokalne, državne in širše strategije, kot tudi načela digitalnega razvoja EU. MO Velenje je leta 2022 sprejela Strategijo digitalnega razvoja pametnega mesta in skupnosti MO Velenje.

Pri uvajanju sprememb in digitalnem razvoju se ravnamo na osnovi 6 principov 'Living in EU':

- Osredotočeno na uporabnika (sodelujem),
- Pobuda lokalne skupnosti (veljam in sem razumljen),
- Inovativno (sooblikujem inovativne rešitve),
- Podprto s podatki (zaupam),
- Podprto s tehnologijo (lahko),
- Interoperabilno in odprto (dostopno).

Pri določanju načel digitalnega razvoja, opredeljevanju strateških ciljev in ukrepov, zasledujemo (poleg 'living in EU' principov) tudi naslednja načela:

- je realno uresničljivo in obstajajo razpoložljivi viri;
- vpliva pozitivno vsaj na en dejavnik: zadovoljstvo, trajnost, produktivnost (in negativno na nobenega);
- vsak ukrep podpira uresničevanje enega ali več strateških ciljev;
- strategija digitalnega razvoja podpira uresničevanje ciljev drugih strategij.

Horizontalna digitalizacije v praksi pomeni vzpostavitev in razvoj podpornega okolja, ter se kot razvojna prioriteta prvenstveno najbolj dopolnjuje s tematskim področjem **Pametno Velenje**, kjer so opisane IKT raziskave, razvoj in inovacije, podporno okolje za upravo, podjetništvo in industrijo, ter spodbujanje digitalne transformacije javne uprave za njeno večjo transparentnost in dostopnost informacij javnega značaja z zasledovanjem naslednjih ciljev:

- Izboljšana učinkovitost občinske uprave in javnih služb

(dostop do podatkov, povezava med procesi in programi, boljša programska podpora, elektronske vloge, spletno naročanje, dostop do dokumentov, ...)

- Izboljšana IKT infrastruktura

(pokritje belih lis, IoT omrežje, BlockChain tehnologije, podatkovno jezero, kibernetska varnost, testiranje novih tehnologij ...)

V tematskem področju **Zeleno Velenje** digitalizacija naslavlja in podpira predvsem procese za energetske učinkovitost stavb, pametnih energetske sistemov, sisteme trajnostne mobilnosti, oskrbe s pitno vodo in komunalno ureditvijo in varstvu narave naslavlja zasledovanje cilja:

- Izboljšanje mehanizmov trajnostnega in učinkovitega upravljanja s prostorom, objekti, mobilnostjo in energijo

(evidenca pogodb, plačil, boljše vzdrževanje, izračuni porabe, komunalnega prispevka, NUSZ, pregled razpoložljivih objektov in zemljišč, zmanjšanje porabe energije, podpora mobilnosti za občane, polnilnice, zemljevidi, ...)

V tematskem področju **Družbeno Velenje**, kjer je poudarek na usposabljanju in izobraževanju, dostojnem življenju za vse, zdravstvu, kulturi, turizmu in oskrbi se navzkrižno dopolnjevanje s strateškimi usmeritvami digitalnega razvoja implementacijo omenjene horizontale kaže predvsem v zasledovanju ciljev:

- Izboljšanje znanj in spretnosti za digitalni razvoj

(delavnice za starejše, uporaba e-storitev, katalog programov, kompetenčni centri, Hackathoni, novi šolski in študijski programi, nevarnosti digitalizacije, socialna omrežja, demonstracije, ...)

- Izboljšanje transparentnosti javnih subjektov, pogojev za sodelovanje ter usklajen razvoj digitalizacije v skupnosti

(mestna kartica, skupno plačevanje, pregled dogodkov, stanje okolja, e-storitve in nakupovanje, rezervacije, , vzpodbude, digitalni dvojček, učinkovito obveščanje, spremljanje dela OU, sodelovanje občanov, prijava napak, ...)

- Izboljšanje lokalne in širše podobe Velenja kot turistične, bivanjske in delovne destinacije

(pregled vse ponudbe, povezava s socialnimi omrežji, podatki o dejanskem stanju, uporaba XR, povezava z Booking, Trip Adviser, Google, individualizacija obveščanja)

Tematska področja **Celostni in trajnostni razvoj**, ter **Pravični prehod** pa bosta skozi proces digitalizacije vključevale komponente vseh prej naštetih ciljev digitalnega razvoja MOV na področjih:

- vzpostavitev podpornega okolja za implementacijo visoko-tehnoloških start-up ekosistemov;
- naložbe v digitalne inovacije in razvoj;
- učenju kompetenc pametne specializacije S5 in poklicev prihodnosti;
- povezovanje ključnih deležnikov, odločevalcev in lokalne skupnosti na digitalni platformi Pametno Velenje;
- z vzpostavitvijo monitoringa opravljenih dejavnosti in spremljanja ključnih parametrov razvoja po principu s podatki podprtega načina odločanja (okoljski parametri, gospodarski razvoj, dostopnost ...);
- vzpostavljanje privlačnega okolja za privabljanje investorjev.

5.6.2 Odpornost

Druga horizontalna tema, ki je ključnega pomena za delovanje mesta in spopadanje s številnimi izzivi, ki se nam lahko pripetijo in so v večji nepredvidljivi, je odpornost. Mesto mora biti odporno na vseh področjih zato, da se lahko ob morebitnih krizah sooči z izrednimi razmerami. Odpornost je komponenta, ki jo je potrebno zasledovati pri vseh sedanjih in prihodnjih načrtovanjih in projektih. Zajema naslednja področja:

- zaščita, reševanje in pomoč,
- varovanje kritične infrastrukture,
- varovanje omrežij in informacijskih sistemov,
- pripravljenost in odzivanje na izredne zdravstvene razmere,
- pripravljenost in odzivanje na politične krize,
- podnebne spremembe,
- energetska odpornost,
- odpornost gospodarstva.

6. Rezultati raziskave javnega mnenja občanov ob pripravi TUS Velenje 2030

Zaradi identifikacije novih razvojnih izzivov in priložnosti v MO Velenje smo k sodelovanju povabili tudi zainteresirano javnost. S tem namenom smo med občani MO Velenje v pripravljalnem obdobju novelacije TUS do 2030 izvedli spletno anketo, s katero smo želeli preveriti stopnjo zadovoljstva občanov s kvaliteto življenja v mestu in zadovoljstvo s posameznimi javnimi storitvami. Raziskovali smo kateri dejavniki vplivajo na kakovost urbanega življenja. Med drugim se je vrednotil tudi prostorski razvoj mesta Velenje, gospodarska in prometna situacija, izobraževalne možnosti in stanje okolja.

Spodaj je predstavljena interpretacija dosedanjih izsledkov ankete, ki se je začela izvajati 1. junija 2022. Do sedaj je v anketi sodelovalo 112 posameznikov. Vseh 112 vprašalnikov ni izpolnjenih popolno, zato smo v vzorec zajeli le tiste, ki so bili kvalitetno in v celoti izpolnjeni. Takšnih je bilo 38.

Anketni vprašalnik je popolno izpolnilo 23 žensk (61 odstotkov) in 15 moških (39 odstotkov). Anketiranci spadajo v različne starostne razrede. Največ jih spada v starostni razred od 30 do 49 let (61 odstotkov), precej manj jih spada v starostni razred od 15 do 29 let in v starostni razred do 50 do 64 let (13 odstotkov). V vzorcu ni posameznikov, ki bi bili mlajši od 15 let ali starejši od 75 let. 89 odstotkov anketiranih živi v mestu Velenje.

Anketirane smo povprašali o njihovi dokončani stopnji izobrazbe in trenutnemu zaposlitvenemu statusu. Največji delež anketiranih, 12 posameznikov, kar znaša 32 odstotkov jih ima dokončano dodiplomsko univerzitetno izobrazbo, 24 odstotkov visokošolsko izobrazbo, 21 odstotkov podiplomsko izobrazbo, 11 odstotkov srednješolsko izobrazbo, 8 odstotkov višješolsko izobrazbo, 3 odstotki imajo

poklicno izobrazbo in enako 3 odstotki nedokončano osnovnošolsko izobrazbo. Glede na zaposlitveni status je največ anketiranih zaposlenih, in sicer 74 odstotkov, 8 odstotkov je upokojenih, kategorije samozaposlen, brezposeln in dijak/študent so vse dobile po 5 odstotkov, 3 odstotki anketirancev pa so se opredelili pod drugo.

Vprašanja v anketnem vprašalniku so bila razdeljena po sklopih. V prvem sklopu smo želeli od anketiranih dobiti njihovo oceno o kvaliteti življenja v Velenju. S prvim vprašanjem smo želeli izvedeti, kaj je po njihovem mnenju najpomembnejši faktor za visoko kakovost bivanja v mestu? Dane indikatorje so razvrstili po pomembnosti, od 1 do 5, pri čemer je 1 – sploh ni pomembno in 5 – zelo pomembno. Rezultati prikazujejo da so anketiranim vsi dani indikatorji pomembni oziroma zelo pomembni. Vsi anketirani so ocenili, da je zdravo in čisto bivalno okolje pomembno oziroma zelo pomembno za kvaliteto življenja. Povprečje ocen za ta indikator je zelo visok in znaša 4,8.

S povprečno oceno 4,7 so občani ocenili pomembnost urejene komunalne infrastrukture, s povprečno oceno 4,6 urejenost prometne infrastrukture in kakovost in obseg javnih storitev, s povprečno oceno 4,2 pa so ocenili dobre sosedske odnose in občutek pripadnosti kraju. 2 občana sta dopisala tudi druge indikatorje. Eden je izpostavil depolitizacijo mesta, drugi pa dogodke.

Z drugim vprašanjem smo občane povprašali, kako osebno ocenjujejo kvaliteto življenja v Velenju. Dane indikatorje so razvrstili po pomembnosti, od 1 do 5, pri čemer je pomenilo 1 – zelo slabo in 5 – odlično. Glede na povprečno oceno so anketirani najbolje ocenili možnost za športno udejstvovanje (povprečje 4,0) in kulturno-umetniško ponudbo v Velenju (povprečje 3,8). Nekoliko nižjo, a ne nizko, oceno so anketirani podali za sosedske odnose (povprečje 3,3), delovanje zdravstvene oskrbe v Velenju in delo, ekonomsko in socialno varnost so ocenili s povprečjem 3,1, strpnost in medkulturno sporazumevanje z 2,9. Najslabše so ocenili možnosti za zabavo in nočno življenje (povprečje 2,6). Občani splošno zadovoljstvo s kvaliteto življenja v Velenju ocenjujejo s povprečno oceno 3,7.

Na vprašanje ali se je po mnenju anketirancev kakovost življenja v zadnjih petih letih izboljšala, ostala enaka ali poslabšala, je 38 odstotkov anketirancev odgovorilo, da se je poslabšala, 29 odstotkov, da je ostala enaka in prav tako 29 odstotkov, da se je kakovost življenja izboljšala.

S tretjim vprašanjem smo občane povprašali o stanju varnosti v Velenju. Najbolje so ocenili storitve interventnih služb (zdravniki, reševalci, gasilci, policija) (povprečje 3,9) sledi občutek varnosti v soseski (povprečje 3,4), nato varnost na cesti in javnih površinah podnevi (povprečje 3,3) in na koncu varnost na cesti in javnih površinah ponoči (povprečje 3,2). Anketiranci so lahko izpostavili tudi druge vidike – eden je izpostavil skiroje in motorje na Titovem trgu.

Drugi sklop vprašanj se je nanašal na prostorski razvoj. Občani z najvišjo povprečno oceno ocenjujejo urejenost zelenih površin – otroška igrišča, parki ... (povprečje 4,0) ter urejenost javnih površin – promenada, trgi, tržnica ... (povprečje 3,8). Urejanje mestnih naselij in krajevnih skupnosti anketiranci ocenjujejo s povprečno oceno 3,5, ohranjanje kulturne dediščine s 3,3, skladen razvoj mesta in podeželja pa s 3,2. Vlaganje MO Velenje v javno infrastrukturo anketirani ocenjujejo s povprečno oceno 3,0, ponudbo neprofitnih/profitnih/socialnih stanovanj pa s povprečno oceno 2,2. Anketiranci so lahko

izpostavili tudi druge vidike – eden je izpostavil, da ločevanje odpadkov na javnih površinah ni možno (Titov trg, igrišča, parki). Na vprašanje, če podpirajo gradnjo novih stanovanjskih objektov na račun zmanjšanja zelenih površin je 53 odstotkov anketirancev odgovorilo z DA, 47 odstotkov pa z NE.

Pri tretjem sklopu vprašanj smo se dotaknili področja prometa. Občani so podali oceno, od 1 – zelo slabo do 5 – odlično, na dane indikatorje. Iz rezultatov razberemo da z oceno odlično ocenjujejo dva občinska projekta, in sicer: brezplačen potniški promet Lokalc s povprečno oceno 4,2 in brezplačen sistem izposoje mestnih koles BICY s povprečno oceno 4.1. Nadalje s povprečno oceno 3,8 ocenjujejo urejenost kolesarskih stez, z 2,8 parkirni režim in z 2,5 pretočnost cestnega prometa. Na vprašanje, če bi uporabljali Aplikacijo za pametno mobilnost je 53 odstotkov anketirancev odgovorilo z DA, 25 odstotkov z NE, 22 odstotkov pa mogoče. Na vprašanje, če Velenje potrebuje storitev souporabe vozil (car-sharing) je 39 odstotkov anketirancev odgovorilo z DA, 35 odstotkov z mogoče in 26 odstotkov z NE.

Četrty sklop je namenjen stanju gospodarstva v Velenju. Podporne aktivnosti za rast in razvoj podjetništva, ki jih ponuja SAŠA inkubator, občani ocenjujejo s povprečno oceno 3,6. S povprečjem 3,5 ocenjujejo prostorske možnosti, za razvoj podjetništva kot so poslovne cone, in z oceno 3,4 uspešnost obstoječih lokalnih podjetij. Spodbude lokalne skupnosti za razvoj podjetništva ocenjujejo s povprečno oceno 3,2, splošno gospodarsko klimo in ponudbo delovnih mest anketiranci ocenjujejo z najnižjo možno povprečno oceno 2,8.

Povprašali smo jih tudi o zadovoljstvu z oskrbo v Velenju. Najbolje ocenjujejo dostopnost trgovin ali nakupovalnih središč (povprečna ocena 3,8), urejenost in ponudbo tržnice ter dostopnost ekoloških pridelkov (sadje, zelenjava) so ocenili s povprečno oceno 3,7), sledi ponudba trgovin in nakupovalnih središč (povprečna ocena 3,4), stopnja samooskrbe v MO Velenje je ocenjena s povprečno oceno 2,7. Anketiranci so lahko izpostavili tudi druge vidike – eden je izpostavil, da manjka specializirana trgovina lokalnimi/regionalnimi pridelki.

Peti sklop je namenjen področju izobraževanja. Ocene izobraževalnega področja so sledeče: kakovost Vrtca Velenje in kakovost programov in prostorskih možnosti za izvajanje osnovnošolskega programa – 3,9, kakovost programov in prostorskih možnosti za izvajanje srednješolskega programa – 3,8, prostorske kapacitete Vrtca Velenje – 3,7. Na zadnjem mestu, a s še vedno visoko oceno sta ponudba višje in visokošolskih programov in ponudba neformalnih izobraževanj (tečaji, delavnice, vseživljenjsko učenje ...) – 3,4.

Naslednji sklop vprašanj je namenjen oceni stanja okolja. Kakovost zraka v Velenju 42 odstotkov ocenjuje z dobro, 32 odstotkov z nekaj srednjega, 13 odstotkov s slabo, 10 odstotkov z odlično in 3 odstotki z zelo slabo. Na vprašanje, če vedo, da imamo v Velenju nadpovprečno kvaliteten zrak zaradi sistema daljinskega ogrevanja, je 50 odstotkov anketirancev odgovorilo z DA, 50 odstotkov pa z NE. Na vprašanje, če vedo, da je za onesnaženost zraka v Velenju v največji meri kriv promet, 53 odstotkov odgovorilo z NE, 47 odstotkov pa z DA. Na vprašanje, če podpirajo izvajanje ukrepov trajnostne mobilnosti v Velenju, ki prispevajo k zmanjšanju onesnaženja zraka (uporaba javnega prevoza,

kolesarjenje, hoja, zapiranje mestnega središča za promet), je 75 odstotkov odgovorilo z DA, 25 odstotkov pa z NE.

Povprašali smo tudi o oceni posameznega vira hrupa. Najbolj moteč je hrup industrijske dejavnosti (povprečna ocena 3,7), sledi hrup gostinske dejavnosti (povprečna ocena 3,6), nato hrup povzročen s strani množic ljudi (povprečna ocena 3,3) in na zadnjem mestu hrup prometa (povprečna ocena 3,0).

Na vprašanje, če se kopajo v Velenjskem jezeru, je 50 odstotkov anketirancev odgovorilo z DA, občasno, 50 odstotkov pa z NE, nikoli. Na vprašanje o primernosti vode v Velenjskem jezeru za kopanje, je 69 odstotkov anketirancev odgovorilo z primerna, 22 odstotkov z manj primerna in 9 odstotkov z zelo primerna.

Zadnji sklop je bil namenjen oceni prihodnjih naložb in ukrepov za razvoj MO Velenje. Kot najbolj pomembno naložbo so ocenili izgradnjo novih stanovanj za mlade – 4,5, sledita zelena preobrazba daljinskega sistema Šaleške doline (posodobitev sistema za večjo učinkovitost in prehod na OVE za ogrevanje) ter izgradnja novih kapacitet doma za starejše in oskrbovanih stanovanj (povprečna ocena 4,3), sledi nadaljnja izgradnja in urejanje poslovnih con – 3,9, izgradnjo Tehnološko-industrijskega parka, ki bo inovativnim zagonskim podjetjem nudil infrastrukturo in znanje za njihov razvoj ter uvajanje vodikovih tehnologij (npr. v javni potniški promet) ocenjujejo s 3,8, sledi prenova objekta Stara elektrarna s povprečno oceno 3,6. Pomembnost prenove mestnega središča (Cankarjeva, Titov trg, ploščad pred Domom kulture), so ocenili s 3,0, pomembnost prenove ploščadi na Stantetovi pa z 2,8.

V zadnjem vprašanju so lahko navedli svoje predloge za naložbe in ukrepe za prihodnji razvoj MO Velenje, ki so se v največji možni meri smiselno upoštevali pri pripravi in načrtovanju področij in ukrepov.

7. Razvojna vizija Velenja

Svet Mestne občine Velenje je v letu 2008 sprejel strateški razvojni dokument: Vizija in strategija, strateški razvojni dokument (v nadaljevanju: VIS). VIS je glavni razvojni dokument MO Velenje.

VIS je bila pripravljena v obdobju napredovanja in poglobljanja gospodarske in finančne krize. Kljub temu je bila pripravljena ambiciozno, takšno pa je bilo tudi programiranje lokalnega proračuna ter izvajanje zajetih ukrepov in projektov. Mestna občina Velenje je uspela vzdrževati visok delež proračuna za nove investicije ob nezmanjšanem obsegu financiranja socialnih, kulturnih, športnih in drugih programov. Med pripravo TUS je bila na tematskih delavnicah s širokim krogom deležnikov in preko raziskave javnega mnenja ugotovljeno, da je bila velika večina ukrepov zajetih v VIS, že realiziranih. Posledično je stopnja zadovoljstva s kakovostjo življenja in kvaliteto javnih storitev na visoki ravni. Nekoliko manj optimizma je zaznati pri ponudbi delovnih mest in oceni gospodarske klime v Velenju.

Vizija Mestne občine Velenje je naslednja:

»Mestno občino Velenje bo odlikovalo razvito gospodarstvo, ki bo temeljilo na inovativnosti visoko usposobljenih strokovnjakov, zlasti na področju raziskav, oblikovanja ter sodobnih tehnologij, ki bodo predvsem okoljsko in energetske prijazne.

Privlačna bivalna klima v smislu prijaznosti in tolerantnosti prebivalcev ter okoljske vzdržnosti, bo ob visoki kakovosti življenja v smislu možnosti za kulturno in športno udejstvovanje ter odlični infrastrukturni vpetosti v okolje, pritegovala tako naselitev ustvarjalnih ljudi, kakor tudi turistične tokove.«⁹

Vizija vsebuje temeljne strateške usmeritve EU in Slovenije (kakovost življenja, trajnostni razvoj, ustvarjanje kvalitetnih delovnih mest). Odraža temeljna hotenja prebivalstva (ustvarjanje privlačne bivalne klime, dobrega materialnega in bivalnega standarda ter okoljske vzdržnosti). Velenje bo infrastrukturno dobro povezana, na inovativnosti in tehnologijah temelječa odprta občina, ki bo prijazna tako do svojih prebivalcev, kakor tudi do obiskovalcev in okolja, napredna, inovativna, podjetna in prepoznavna. Razvoj kakovostnega bivalnega in delovnega okolja, ter sodelovanje gospodarskega in javnega sektorja bosta ustvarja ustvarjalno in podjetniško klimo, v kateri prevladuje vrednota medsebojnega spoštovanja ter spodbuja aktivnosti na različnih ravneh.

Uresničevanje te vizije je ocenjeno kot uspešno. Predvsem na področju kakovosti življenja v mestu in kakovosti in obsegu javnih storitev je potrebno vzdrževati visoko stopnjo razvojne angažiranosti. Na drugi strani zaostaja gospodarski razvoj predvsem malih in srednje velikih podjetij, ki morajo postati vzporedni steber velikim poslovnim sistemom. To pomeni, da je potrebno okrepiti razvojne ukrepe na področju trajnostnega gospodarskega razvoja.

V okviru TUS Velenje 2030 MO Velenje zasleduje naslednje strateške cilje:

- Ohraniti kakovost zraka;
- Ohranjati obseg in izboljšati kakovost javnih površin in zelenih površin v mestu;
- Revitalizirati degradirane površine in objekte;
- Revitalizirati starotrško središče in razviti ostala lokalna središča;
- Revitalizirati mestno središče;
- Izboljšati podporno okolje za nastanek novih podjetij in rast obstoječih podjetij;
- Izboljšati pogoje za privabljanje domačih in tujih neposrednih investicij,
- Izboljšati pogoje za rast turističnega sektorja;
- Izboljšati strategijo trženja mestnega središča, mesta kot poslovno lokacijo in kot privlačno okolje za mlade strokovnjake in mlade družine;
- Povečati število prebivalcev s spodbujanjem priseljevanja in naravnega prirastka;
- Izboljšati izkoriščanje daljinskih energetskega sistemov v mestnem središču;
- Ustanoviti izobraževalne programe za boljše izkoriščanje lokalnih in regionalnih potencialov;
- Izboljšati energetske učinkovitost javnih stavb in stanovanjskega fonda;
- Povečati delež trajnostnih prometnih oblik (mehka mobilnost in javni potniški promet);

⁹ Vir: Strateški razvojni dokument Mestne občine Velenje, vizija in strategija občine, 2008

- Izboljšati infrastrukturne pogoje za spodbujanje ekološkega voznega parka prebivalstva;
- Urediti notranje kolesarske povezave s sklenitvijo kolesarskega omrežja;
- Urediti regionalne kolesarske povezave;
- Izboljšati stanovanjske pogoje za starejše, mlajše družine in mlade;
- Zmanjšati število praznih hiš in stanovanj v mestu.

8. Programi prednostnih naložb in ukrep

MO Velenje ima dobro razvit strateški in razvojni okvir. Posamezne sektorske strategije, ki so praviloma izdelane s širokim krogom strokovnih in zainteresiranih javnosti. Strateški razvojni okvir MO Velenje nadgrajujejo novi strateški dokumenti, ki na operativnem nivoju dopolnjujejo VIS in na podlagi katerih so bili izvedeni in novelirani strateški cilji, programi in ukrepi TUS Velenje 2030:

1. Občinski prostorski načrt MO Velenje, 2019
2. Celostna prometna strategija 2017–2022
3. Strategija izboljšanja varnosti v prometu in omejitve prometnih nesreč v MO Velenje (Vizija NIČ) 2020–2025
4. Občinski program varstva okolja v MO Velenje 2021–2025
5. Lokalni program razvoja delovanja mladih v MO Velenje 2021–2025
6. Strategija razvoja in trženja turizma v Velenju in Šoštanju za obdobje 2022–2027
7. Lokalni program kulture MO Velenje 2022–2028
8. Lokalni energetske koncept, 2022 (osnutek)
9. Strategija digitalnega razvoja pametnega mesta in skupnosti MO Velenje do leta 2030, 2022
10. Akcijski načrt za enakost spolov, 2022 (osnutek)
11. Strategija za starosti prijazne usmeritve in aktivnosti v MO Velenje do leta 2020
12. Strategija razvoja socialnega varstva v MO Velenje za obdobje 2014–2020
13. Trajnostni energetske akcijske načrt – SEAP, 2011

V luči prestrukturiranja premogovnih regij in pravičnega prehoda so za razvoj MO Velenje ključnega pomena tudi naslednji strateški dokumenti:

1. Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda, sprejeta 13. januarja 2022;
2. Akcijski načrt za prehod iz premoga Savinjsko-šaleške premogovne regije (Deloitte, maj 2021);
3. Območni razvojni program SAŠA regije 2021-2027;
4. Območni načrt za pravični prehod Savinjsko-šaleške regije (v pripravi).

Na podlagi izvedenih analiz strateških dokumentov, temeljnih evropskih, nacionalnih in regionalnih usmeritev in zaznanih izzivov ter priložnosti, je v okviru TUS Velenje 2030 oblikovanih 5 programov prednostnih naložb, ki se vsebinsko navezujejo na nove cilje evropske kohezijske politike (najmanj) za obdobje 2021–2027. Oblikovani programi in ukrepi v različnih kombinacijah tvorijo celostne teritorialne naložbe v MO Velenje.

PROGRAM NALOŽB	PREDNOSTNIH	UKREP
1. PAMETNO VELENJE - Raziskave, razvoj in inovacije - Podporno okolje za podjetništvo - Digitalizacija		1.1 Razvoj in izboljšanje raziskovalne in inovacijske zmogljivosti in uvajanje naprednih tehnologij.
		1.2 Razvoj in optimizacija podpornega okolja za podjetništvo.
		1.3 Spodbujanje digitalne transformacije; vzpostavitev digitalnega okolja pametnega mesta in skupnosti z uporabo najnaprednejših IKT tehnologij.
		1.4 Spodbujanje pametne digitalne javne storitve za podjetja, državljane, raziskovalne institucije.
2. ZELENO VELENJE - Energetska učinkovitost - Krožno gospodarstvo - Trajnostna mobilnost - Prilagajanje na podnebne spremembe - Oskrba s pitno vodo ter odvajanje in čiščenje komunalnih voda - Varstvo narave in zelena infrastruktura		2.1 Spodbujanje energetske prenove.
		2.2 Posodobitev infrastrukture omrežja daljinskega ogrevanja in spodbujanje vlaganj v vključevanje obnovljivih virov proizvodnje toplotne energije na distribucijski sistem daljinskega ogrevanja in proizvodnje električne energije iz OVE.
		2.3 Vzpostavitev in spodbujanje krožnega gospodarstva ter krožnih inovacijskih procesov v gospodarstvu
		2.4 Zagotavljanje infrastrukture za trajnostno mobilnost in spodbujanje uporabe alternativnih goriv v mestu.
		2.5 Ukrepi za zmanjšanje poplavne ogroženosti,
		2.6 Ukrepi za urejanje vodovodnih sistemov, ter odvajanje in čiščenje komunalnih voda
		2.7 Spodbujanje investicij za izboljšanje sistema ravnanja z odpadki.
		2.8 Ukrepi za ureditev zunanjih rekreativnih površin.
		2.9 Izboljšanje habitatov vrst in površin habitatnih tipov.
		2.10 Energetsko svetovanje prebivalcem
		2.11 Vzpostavljanje energetskih skupnosti
3. DRUŽBENO VELENJE - Izobraževanje in usposabljanje - Dostojno življenje in vključenost za vse - Zdravstvo - Dolgotrajna oskrba - Turizem in kultura		3.1 Spodbujanje programov povezovanja na osi dijak/študent - institucije znanja - gospodarstvo/negospodarstvo
		3.2 Krepitev ključnih kompetenc, kot so digitalne kompetence, jezikovne kompetence, ustvarjalnost, medijska pismenost, kritično razmišljanje in podjetnost.
		3.3 Socialna vključenost vseh skupin prebivalstva.
		3.4 Zagotavljanje dostopa do stanovanj, zlasti za prikrajšane skupine (mladi, starejši).
		3.5 Investicije v zdravstvo za krepitev odpornosti zdravstvenega sistema.

	3.6 Vlaganja v javno turistično infrastrukturo za dvig ugleda in prilivov s strani turizma.
	3.7 Revitalizacija in obnova kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture.
4. CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA	4.1 Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti v mestnem območju in v širšem območju MO Velenje.
5. PRAVIČNI PREHOD	Preobrazba sistema daljinskega ogrevanja Šaleške doline
	Center prihodnosti "Stara elektrarna"
	Industrijsko-tehnološki park Velenje
	PC Pesje
	Vodikova dolina – Vodikove tehnologije v brez-emisijskem transport in razogličanju energetike

Tabela 6: Program prednostnih naložb

8.1 PAMETNO VELENJE

Steber Pametno Velenje naslavlja področja:

- Raziskave, razvoj in inovacije
- Podporno okolje za podjetništvo
- Digitalizacija

Ukrepi programa PAMETNO Velenje:

- 1.1 Razvoj in izboljšanje raziskovalne in inovacijske zmogljivosti in uvajanje naprednih tehnologij.
- 1.2 Razvoj in optimizacija podpornega okolja za podjetništvo.
- 1.3 Spodbujanje digitalne transformacije; vzpostavitev digitalnega okolja pametnega mesta in skupnosti z uporabo najnaprednejših IKT tehnologij.
- 1.4 Spodbujanje pametne digitalne javne storitve za podjetja, državljane, raziskovalne institucije.

Ukrep 1.1 Razvoj in izboljšanje raziskovalne in inovacijske zmogljivosti in uvajanje naprednih tehnologij.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zagotoviti ugodne prostorske pogoje za razvoj raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti.	Površina komunalno opremljenih zemljišč v poslovnih conah.

Izboljšati prenos znanj in znanstvenih odkritij v gospodarstvo in obratno – v izobraževalne ustanove.	Rast števila inovacij.
Naložbe v povečanje inovacijskih sposobnosti podjetij.	Vrednost naložb v inovacije v podjetjih.
Povezovanje v inovacijske raziskovalno-razvojne mreže.	Število podjetij vključenih v inovacijske raziskovalno-razvojne mreže.

Ukrep 1.2 Razvoj in optimizacija podpornega okolja za podjetništvo.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zagotoviti ugodne prostorske pogoje za razvoj podjetništva.	Površina komunalno opremljenih zemljišč v poslovnih conah.
Ustvariti privlačne pogoje za investitorje.	Število novih investicij na območju MO Velenje.
Povečati število delovnih mest.	Število novonastalih delovnih mest.
Razviti inovacijski podjetniški ekosistem.	Število inovacij in spin-off podjetij.
Zagotoviti prostorske pogoje rast start-up podjetij.	Površina komunalno opremljenih zemljišč namenjena start-up podjetjem.

Ukrep 1.3 Spodbujanje digitalne transformacije; vzpostavitev digitalnega okolja pametnega mesta in skupnosti z uporabo najnaprednejših IKT tehnologij.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Vzpostaviti digitalno platformo z rešitvami za pametno mesto.	Vzpostavljena digitalna platforma Pametno Velenje.
Upravljanje s podatki za pospeševanje digitalnih storitev.	Izdelan okvir za upravljanje s podatki in uvedbo naprednih tehnologij v MO Velenje.
Zagotavljanje dostopa do širokopasovnega interneta gospodinjstvom v belih lisah.	Število odpravljenih belih lis.
Optimizacija storitve Lokalci.	Število nameščenih GPS modulov, usmerjevalnikov, mobilnih dostopnih točk, senzorjev vstopov/izhodov na vseh vhodih in digitalnih informacijskih tabel na avtobusih.

Ukrep 1.4 Spodbujanje pametne digitalne javne storitve za podjetja, državljane, raziskovalne institucije.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Spodbujanje občanov za uporabo e-storitev občinske uprave MO Velenje.	Število vlog in obrazcev, ki so bili oddani preko e-vložišča MO Velenje.
Spodbujanje pravnih oseb za uporabo e-storitev občinske uprave MO Velenje	Število vlog in obrazcev, ki so bili oddani preko e-vložišča MO Velenje.

8.2 ZELENNO VELENJE

Steber Zeleno Velenje naslavlja področja:

- Energetska učinkovitost
- Obnovljivi viri energije in pametni energetske sistemi
- Prilagajanje na podnebne spremembe
- Oskrba s pitno vodo in odvajanje in čiščenje komunalnih voda
- Krožno gospodarstvo
- Varstvo narave in zelena infrastruktura
- Trajnostna mobilnost

Ukrepi programa ZELENNO Velenje:

2.1 Spodbujanje energetske prenove stavb.

2.2 Posodobitev omrežja daljinskega sistema ogrevanja in vključevanje OVE za proizvodnjo električne energije in toplote

2.3 Vzpostavitev in spodbujanje krožnega gospodarstva ter krožnih inovacijskih procesov v gospodarstvu

2.4 Zagotavljanje infrastrukture za trajnostno mobilnost in spodbujanje uporabe alternativnih goriv v mestu

2.5 Ukrepi za zmanjšanje poplavne ogroženosti

2.6 Ukrepi za urejanje vodovodnih sistemov, ter odvajanje in čiščenje komunalnih voda

2.7 Spodbujanje investicij za izboljšanje sistema ravnanja z odpadki

2.8 Ukrepi za ureditev zunanjih rekreativnih površin

2.9 Izboljšanje habitatov vrst in površin habitatnih tipov

2.10 Energetsko svetovanje prebivalcem

2.11 Vzpostavljjanje energetskih skupnosti

Ukrep 2.1 Spodbujanje energetske prenove stavb.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Izboljšati energetsko učinkovitost stavb javnega sektorja.	Število izvedenih energetskih prenov.
Izboljšati energetsko učinkovitost stavb zasebnega sektorja.	Število izvedenih energetskih prenov.
Izvesti energetsko prenovu objektov kulturne dediščine.	Število izvedenih energetskih prenov.
Upravljanje in spremljanje porabe energije s pomočjo digitalizacije.	Prihranek energije v kWh.

Ukrep 2.2 Posodobitev omrežja daljinskega sistema ogrevanja in vključevanje OVE za proizvodnjo električne energije in toplote

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zmanjšati izgube toplotne energije na omrežju daljinskega sistema ogrevanja.	Zmanjšanje deleža izgub toplotne energije.
Izboljšati učinkovitost delovanja toplotnih postaj.	Število nadomeščenih toplotnih postaj.
Povečati proizvodnjo električne energije iz OVE na javnih objektih in površinah.	Proizvedena električna energija iz OVE v kWh.
Zagotoviti nadomestne vire toplote v sistemu daljinskega ogrevanja.	Delež proizvedene toplotne energije iz OVE.
Umestitev energetskih lokacij za proizvodnjo električne in toplotne energije v prostor.	Število sprejetih OPPN-jev.

Ukrep 2.3 Vzpostavitev in spodbujanje krožnega gospodarstva ter krožnih inovacijskih procesov v gospodarstvu

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Spodbujati krožne inovacijske procese v podjetjih.	Število podjetij, ki razvijajo poslovne modele krožnega gospodarstva.
Ozaveščati občane, podporno okolje in gospodarstvo ter ostale sektorje o pomenu krožnega gospodarstva.	Število izvedenih kampanj ozaveščanja.

Ukrep 2.4 Zagotavljanje infrastrukture za trajnostno mobilnost in spodbujanje uporabe alternativnih goriv v mestu

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Nadgraditi informacijski sistem za informiranje uporabnikov Lokalca.	Število nameščenih digitalnih prikazovalnikov voznega reda z možnostjo spremljanja preko mobilne aplikacije.
Povečati število uporabnikov storitve Lokalca.	Število prepeljanih potnikov.
Uvesti alternativna goriva v JPP.	Število avtobusov na električni ali vodikov pogon.
Širitev avtomatizirane izposoje koles.	Število novih Bicy postaj.
Zagotoviti kolesarsko infrastrukturo ob turističnih točkah.	Število postavljenih e-polnilnic in varovanih kolesarnic.
Prometno razbremeniti mestno središče.	Število novozgrajenih P+R parkiršč in
Zapiranje mestnega središča za promet.	Novo pridobljene površine za namene trajnostne mobilnosti v mestnem središču.
Širitev polnilne infrastrukture za električna vozila.	Število postavljenih električnih polnilnic v mestnem, primestnem in podeželskem območju.
Vzpostaviti sistem souporabe vozil (car-sharing).	Število vozil namenjenih car-sharingu.
Optimizacija prometnih tokov v mestu.	Izdelana celostna študija urejanja in vodenja prometa v Velenju.

Izboljšati regionalno povezljivost s kolesarskimi povezavami.	Število regionalnih kolesarskih povezav.
---	--

Ukrep 2.5 Ukrepi za zmanjšanje poplavne ogroženosti

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Prilagajanje na škodljive vplive podnebnih sprememb.	Število naložb za obvladovanje tveganj pred poplavami.

Ukrep 2.6 Ukrepi za urejanje vodovodnih sistemov, ter odvajanje in čiščenje komunalnih voda

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zagotavljanje kvalitetne vodooskrbe na območju MO Velenje.	Dolžina obnovljenih/novozgrajenih vodovodnih sistemov.
Zagotavljanje odvajanja in čiščenja komunalnih voda na območju MO Velenje.	Dolžina obnovljenih/novozgrajenih kanalizacijskih sistemov.
Vzpostavitev sistema odvajanja meteornih voda na območju MO Velenje.	Dolžina novozgrajenih sistemov za odvajanje meteornih voda.

Ukrep 2.7 Spodbujanje investicij za izboljšanje sistema ravnanja z odpadki

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zmanjšati količino nastalih komunalnih odpadkov.	Količina nastalih komunalnih odpadkov na občana v kg.
Nadgraditi sistem zbiranja in ravnanja z odpadki.	Število zgrajenih digitalno opremljenih podzemnih zbiralnic odpadkov.
Povečevati delež ločeno zbranih odpadkov.	Količina recikliranih odpadkov uporabnih kot surovina.

Ukrep 2.8 Ukrepi za ureditev zunanjih rekreativnih površin

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Ureditev peš povezav v mestu ter med mestom in podeželjem.	Dolžina zgrajenih peš povezav.
Izboljšana razvidnost rekreativnih kolesarskih poti na območju MO Velenje.	Število označenih rekreativnih kolesarskih poti.

Ukrep 2.9 Izboljšanje habitatov vrst in površin habitatnih tipov

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Ohranjanje habitatnih tipov.	Število vzpostavljenih ekoremediacijskih otokov.

Ukrep 2.10 Energetsko svetovanje prebivalcem

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zmanjševanje energetske revščine.	Število izvedenih energetskih svetovanj.
Ozaveščati občane in gospodarske subjekte o pomembnosti energetske obnove stavb.	Število izvedenih kampanj ozaveščanja.

Ukrep 2.11 Vzpostavljanje energetske skupnosti

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zmanjševanje odvisnosti od fosilnih virov energije.	Število deležnikov vključenih v energetske skupnosti.
Ozaveščati občane in gospodarske subjekte o pomembnosti energetske samooskrbe.	Število izvedenih kampanj ozaveščanja.

8.3 DRUŽBENO VELENJE

Steber Družbeno Velenje naslavlja področja:

- Izobraževanje in usposabljanje
- Dostojno življenje in vključenost za vse
- Zdravstvo
- Dolgotrajna oskrba
- Turizem in kultura

Ukrepi programa DRUŽBENO Velenje:

3.1 Spodbujanje programov povezovanja na osi dijak/študent - institucije znanja - gospodarstvo/negospodarstvo

3.2 Krepitev ključnih kompetenc, kot so digitalne kompetence, jezikovne kompetence, ustvarjalnost, medijska pismenost, kritično razmišljanje in podjetnost.

3.3 Socialna vključenost vseh skupin prebivalstva.

3.4 Zagotavljanje dostopa do stanovanj, zlasti za prikrajšane skupine (mladi, starejši).

3.5 Investicije v zdravstvo za krepitev odpornosti zdravstvenega sistema.

3.6 Vlaganja v javno turistično infrastrukturo za dvig ugleda in prilivov s strani turizma.

3.7 Revitalizacija in obnova kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture.

Ukrep 3.1 Spodbujanje programov povezovanja na osi dijak/študent - institucije znanja - gospodarstvo/negospodarstvo

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zagotoviti institucionalne pogoje za izvajanje izobraževalnih programov, ki so bolj prilagojeni zahtevam gospodarstva.	Število podjetij vključenih v izobraževalni proces.
Zagotoviti institucionalne pogoje za izvajanje izobraževalnih programov s povezovanjem znanstveno-raziskovalnih ustanov.	Število znanstveno-raziskovalnih ustanov vključenih v izobraževalni proces.

Ukrep 3.2 Krepitev ključnih kompetenc, kot so digitalne kompetence, jezikovne kompetence, ustvarjalnost, medijska pismenost, kritično razmišljanje in podjetnost.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Spodbujanje podjetništva in podjetniških kompetenc v osnovnih šolah.	Število izvedenih učnih vsebin na temo podjetništva.
Krepitev digitalnih kompetenc občanov za lažje vključevanje v razvoj pametnega mesta.	Število vključenih občanov v programe krepitve digitalnih kompetenc.

Ukrep 3.3 Socialna vključenost vseh skupin prebivalstva

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Spodbujanje socialnega vključevanja oseb, izpostavljenih različnim tveganjem, vzpostavljanje mrež večgeneracijskih centrov.	Vzpostavljena mreža večgeneracijskih centrov.
Investicije za zagotavljanje kakovostne dolgotrajne oskrbe.	Število izvedenih investicij.

Ukrep 3.4 Zagotavljanje dostopa do stanovanj, zlasti za prikrajšane skupine (mladi, starejši).

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Zagotoviti stanovanjske možnosti za mlade in mlade družine.	Število novih in najemnih stanovanj za mlade/mlade družine.
Zagotoviti ponudbo varovanih in oskrbovanih stanovanj.	Število varovanih in oskrbovanih stanovanj.
Uvedba modela medgeneracijskega sobivanja v stanovanjskih hišah.	Izdelan kataster lokacij in ustrezni poslovni model.

Ukrep 3.5 Investicije v zdravstvo za krepitev odpornosti zdravstvenega sistema.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Sanacija Zdravstvenega doma Velenje.	Izvedena sanacija.
Pridobitev urgentnega satelitskega centra in centra za reševanje.	Izvedena investicija.
Širitev preventivnih zdravstvenih programov.	Število novih preventivnih zdravstvenih programov.

Ukrep 3.6 Vlaganja v javno turistično infrastrukturo za dvig ugleda in prilivov s strani turizma.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Dvigniti prepoznavnost Velenja.	Število posodobljene/novozgrajene turistične infrastrukture.
Izvajanje aktivnosti mestnega marketinga.	Vzpostavitev pisarne za mestni marketing.

Ukrep 3.7 Revitalizacija in obnova kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
---------------	------------

Izboljšati stanje kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture.	Število revitaliziranih območij/objektov.
--	---

8.4 CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA

Steber Celostni in trajnostni razvoj Velenja naslavlja področja:

- Trajnostni in celostni razvoj mesta
- Trajnostni in celostni razvoj podeželja

Ukrepi programa CELOSTNI IN TRAJNOSTNI RAZVOJ VELENJA:

Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti v mestnem območju in v širšem območju MO Velenje.

Cilji ukrepa:	Kazalniki:
Skladen razvoj mesta in podeželja.	Stopnja zadovoljstva občanov s kakovostjo bivanja v MO Velenje.
Urbana prenova mestnega središča.	Izvedene prenove površin v mestnem središču.
Izboljšanje kakovosti bivanja na podeželju.	Število prenovljenih objektov in površin na podeželju.

8.5 PRAVIČEN PREHOD

Steber pravični prehod temelji na Nacionalni strategiji za izstop iz premoga ter na Osnutku Območnega načrta pravični prehod, kjer so zapisani naslednji strateški cilji:

- Pravični energetski prehod SAŠA regije.
- Zaposlitve in veščine za vse
- Dodatna regionalna povezljivost in trajnostna mobilnost
- Trajnosten, prožen in raznolik gospodarski razvoj
- Postopna sanacija in revitalizacija prostorsko in okoljsko degradiranih območij

Nekateri ukrepi programa PRAVIČNI PREHOD, ki so vezani na strateške projekte MO Velenje:

5.1 Naložbe v infrastrukturo, ki bo omogočila postopen zagon energetsko učinkovite decentralizirane proizvodnje toplotne energije in/ali hladu skladno z URE. Podpora bo namenjena tudi vlaganjem v vključitev alternativnih virov proizvodnje toplote energije na distribucijski sistemih.

5.2 Naložbe v raziskave, razvoj in inovacije, digitalizacijo ter proizvodne zmogljivosti v podjetjih z odločujočim regionalnim vplivom ter tudi v malih in srednje velikih podjetjih (predvsem proizvodni sektor

5.3 Razvoj start-up ekosistema ter spodbujanje podjetij s potencialom hitre rasti, vključno z ekonomsko poslovno infrastrukturo

5.4 Podpora projektom za proizvodnjo energije iz OVE, vključno z naprednimi biogorivi, oziroma razvoj rešitev na področju shranjevanja električne energije tudi v povezavi s spodbujanjem e-mobilnosti, pilotnih projektov za proizvodnjo sintetičnega metana in vodika

Podrobnejši ukrepi in aktivnosti bodo zapisani v Območnem načrtu za pravični prehod, ki bo tudi podlaga za črpanje sredstev iz Sklada za pravični prehod.

9. Skladnost TUS Velenje s strateškimi okviri na evropski in nacionalni ravni

9.1 Program evropske kohezijske politike 2021-2027

Evropska kohezijska politika je glavna naložbena politika Evropske unije. V obdobju 2021–2027 se kohezijska politika financira in izvaja iz štirih skladov: Evropski sklad za regionalni razvoj, Kohezijski sklad, Evropski socialni sklad plus in Sklad za pravični prehod. Cilj kohezijske politike je zmanjševanje razvojnih razlik med posameznimi državami in regijami ter krepitev gospodarstva. Manjše razvojne razlike in močno, konkurenčno ter v prihodnost naravnano gospodarstvo so temelji, na katerih Evropska unija gradi svojo prihodnost. Sredstva kohezijske politike bodo tudi v prihodnje usmerjena v regije, ki najbolj zaostajajo za preostalo EU, hkrati bo kohezijska politika ostala tudi močna, neposredna povezava med EU ter njenimi regijami in mesti. Ena glavnih značilnosti predloga Komisije za modernizirano kohezijsko politiko je osredotočenost na ključne naložbene prioritete, pri katerih lahko EU dosega najboljše rezultate. V programskem obdobju 2021–2027 je za ukrepe kohezijske politike na voljo 392 milijard evrov, sredstva pa so namenjena petim prednostnim področjem:

- Pametnejša Evropa (inovativno in pametno gospodarsko preoblikovanje);
- Bolj zelena, nizkoogljična Evropa (vključno z energetske prehod, krožnim gospodarstvom, prilagajanjem podnebnim spremembam in obvladovanjem tveganj);
- Bolj povezana Evropa (mobilnost in povezanost IKT);
- Bolj socialna Evropa (evropski steber socialnih pravic in podpora za zdravstveno varstvo);
- Evropa bliže državljanom (trajnostni razvoj mestnih, podeželskih in obalnih območij ter lokalne pobude).

9.2 Sporazum o partnerstvu med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027

Sporazum opredeljuje pet izbranih in en specifični cilj Sklada za pravični prehod, ki so:

1.CILJ: Konkurenčnejša in pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe in regionalne poveztljivosti IKT. Ključni izzivi na tem področju so:

- Izboljšanje raziskovalnih in inovacijskih zmogljivosti ter uvajanje naprednih tehnologij;
- Izboljšanje rasti konkurenčnosti malih in srednje velikih podjetij ter ustvarjanje delovnih mest;
- Razvoj znanj in spretnosti za pametno specializacijo, industrijsko tranzicijo in podjetništvo;
- Digitalna preobrazba.

2.CILJ: Bolj zelen, nizkoogljičen prehod na neto nič ogljično gospodarstvo in odporno Evropo s spodbujanjem čistega in pravičnega energetskega prehoda, zelenih in modrih naložb, krožnega gospodarstva, blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam, preprečevanja in upravljanja tveganj ter trajnostne urbane mobilnosti. Ključni izzivi na tem področju so:

- Zmanjševanje emisij toplogrednih plinov;
- Krožno gospodarstvo;
- okoljska infrastruktura;
- Prilagajanje na podnebne spremembe;
- Ohranjanje biotske raznovrstnosti;
- Trajnostna urbana mobilnost;
- Upravljanje z degradiranimi območji.

3.CILJ: Bolj povezana Evropa z izboljšanjem mobilnosti. Ključni izzivi na tem področju so:

- Podpiranje razvoja vseevropskega prometnega omrežja;
- Podpiranje razvoja nacionalne, regionalne in lokalne mobilnosti.

4.CILJ: Bolj socialna in vključujoča Evropa, ki izvaja evropski steber socialnih pravic. Ključni izzivi na tem področju so:

- Zagotavljanje dovolj širokega nabora splošnih in poklicnih kompetenc;
- Zmanjšanje stopnje dolgotrajne brezposelnosti in podaljševanje delovne aktivnosti;
- Zagotavljanje solidarnih in vzdržnih sistemov socialne zaščite, zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe;
- Obvladovanje revščine in materialne prikrajšanosti;
- Krepitev vloge kulture in turizma pri socialni vključenosti.

5.CILJ: Evropa bližje državljanom s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja vseh vrst ozemelj in lokalnih spodbud. Ključni izziv na tem področju je:

- Zmanjševanje razvojnih razlik na lokalni ravni.

SPECIFIČNI CILJ: Evropa za pravični prehod . Ključni izziv na tem področju je:

- Premogovni regiji: Savinjsko-Šaleška in Zasavska

9.3 **Strategija razvoja Slovenije do 2030**

Strategija razvoja Slovenije 2030 v središče postavlja kakovost življenja za vse. Vključuje cilje trajnostnega razvoja za uresničevanje razvojnega načrta Agende za trajnostni razvoj do leta 2030, sprejete v okviru Organizacije združenih narodov (Agenda 2030). Da bi postali družba, ki se zna spoprijeti s spremembami, negotovostmi in izzivi, je potrebno ustvariti razmere ter vzpostaviti sistemski način trajnostnega razvoja. V Sloveniji se spoprijemamo z grožnjo strukturnega upočasnjevanja gospodarske rasti (2017), zato je nujna pospešena produktivnost, ki mora biti dosežena trajnostno. Četrta industrijska revolucija, ki jo zaznamujeta digitalno gospodarstvo ter razvoj senzorike, robotike in umetne inteligence, vzpostavlja nove modele poslovanja, dela in delovnih mest, kar zahteva razvoj novih znanj in veščin ter prilagoditev na številnih področjih gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja. Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije do 2030 je »Slovenija, država kakovostnega življenja za vse«. Uresničiti jo je mogoče le z uravnoveženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem. Na ravni posameznika se kakovostno življenje kaže v dobrih priložnostih za delo, izobraževanje in ustvarjanje, v dostojnem, varnem in aktivnem življenju, zdravem in čistem okolju ter vključevanju v demokratično odločanje in soupravljanje družbe.

Strateške usmeritve države za doseganje kakovostnega življenja so:

- Vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba;
- Učenje za in skozi vse življenje;
- Visoko produktivno gospodarstvo, ki ustvarja dodano vrednost za vse;
- Ohranjeno zdravo naravno okolje;
- Visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

Strateške usmeritve se spremlja s šestimi ključnimi kazalniki uspešnosti:

- Leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu,
- PISA – povprečni rezultat pri matematiki, branju in naravoslovju,
- Stopnja tveganja socialne izključenosti,
- BDP na prebivalca (v standardih kupne moči),
- Stopnja delovne aktivnosti prebivalstva (20 - 64 let),
- Delež obnovljivih virov energije v končni rabi energije.

Pet strateških ciljev se bo uresničevalo z delovanjem na različnih medsebojno povezanih in soodvisnih področjih, ki so zaokrožena v 12 razvojnih ciljnih strategije in sicer:

1. Zdravo in kakovostno življenje;
2. Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo;
3. Dostojno življenje za vse;
4. Kultura in jezik kot temeljna dejavnika nacionalne identitete;
5. Gospodarska stabilnost;
6. Konkurenčen in družbeno odgovoren podjetniški in raziskovalni sektor;
7. Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta;
8. Nizkoogljično krožno gospodarstvo
9. Trajnostno upravljanje naravnih virov;
10. Zaupanja vreden pravni sistem;

11. Varna in globalno odgovorna Slovenija;
12. Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve.

9.4 Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda

Namen strategije je sprejem nekaterih ključnih srednjeročnih odločitev, ki bodo najbolj prizadetim regijam omogočale postopen in pravičen proces dolgoročnega energetskega, okoljskega, gospodarskega in družbenega prestrukturiranja ob izstopu iz premoga.

Strategija stremi k postopnemu in premišljenemu izstopu iz premoga, utemeljenega na načelih pravičnega prehoda. Ta preko aktivnega socialnega dialoga upošteva specifične potrebe regije in na usklajen način naslavlja štiri ključne elemente:

- 1. Energetika:** Trajnostna preobrazba energetike in energetskih lokacij, ki ostajajo eden od stebrov regionalnega razvoja.
- 2. Okolje:** V celoti sanirane in preurejene degradirane površine, ki omogočajo nadaljnji prostorski razvoj in kakovostno naravno in bivalno okolje.
- 3. Gospodarstvo:** Diverzificirano in odporno regionalno gospodarstvo, utemeljeno na načelih trajnostnega razvoja in krožnega gospodarstva, pametni in tehnološki napredek.
- 4. Človeški viri in socialna infrastruktura:** Zadovoljni, motivirani prebivalci in kompetentni zaposleni, ki v regiji ne le ostanejo, ampak se ob upoštevanju visoke ravni storitev in priložnosti vanjo vračajo oziroma priseljujejo od drugod. Posebna pozornost strategije je namenjene vzpostavitvi varoval, da delavci v premogovništvu zaradi predčasnega izstopa iz premoga ne ostanejo brez zaposlitve.

Strategija opredeli leto 2033 kot leto, ko bo Republika Slovenija najpozneje prenehala z rabo premoga za proizvodnjo električne energije, zapiralna dela pa bodo potekala predvidoma še 15 let po zaključku aktivnega kopa. Scenarij spremlja ciljni nabor celovitih ukrepov, ki zajemajo vse elemente pravičnega prehoda in dejavno obravnava prehod v podnebno nevtralno gospodarstvo.

10. Viri

Strateški dokumenti MO Velenje

1. Občinski prostorski načrt MO Velenje, 2019
2. Odlok o OPN MO Velenje 2020
3. Celostna prometna strategija 2017–2022

4. Občinski program varstva okolja v MO Velenje 2021–2025
5. Strategija razvoja in trženja turizma v Velenju in Šoštanju za obdobje 2022–2027
6. Lokalni program kulture MO Velenje 2022–2028
7. Lokalni energetske koncept, 2022
8. Strategija digitalnega razvoja MO Velenje
9. Vizija in strategija, strateški razvojni dokument MO Velenje, 2008

Drugi strateški dokumenti

1. Uredba (EU) št. 1301/2013;
2. Uredba (EU) št. 2021/1058;
3. Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027;
4. Partnerski sporazum med Slovenijo in Evropsko komisijo za obdobje 2021-2027;
5. Strategija prostorskega razvoja Slovenije;
6. Nacionalna strategija za izstop iz premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda

Ostali viri:

1. Spletna stran MO Velenje, Zgodovina prostora; <http://www.velenje.si/o-velenju/predstavitev/zgodovina>, dostop, 8. 6. 2022;
2. Register kulturne dediščine; <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=13267>, dostop, 8. 6. 2022
3. Demografska študija MO Velenje, ERICo, 2014
4. Poročilo o stanju okolja v Mestni občini Velenje, Visoka šola za varstvo okolja, 2019
5. SURS

11. Priloge

12. PSPN (SWOT) analiza, rezultati delavnic

PREDNOSTI	SLABOSTI
GOSPODARSTVO - Znanje, lasten razvoj, - prilagojen izobraževalni program – lokalno gospodarsko stanje, - obstoječi pogoji za individualno gradnjo in mešano – stanovanjsko – poslovno gradnjo, - razvito podporno okolje za mlada podjetje, DNI/TNI (»one stop shop«), - močna predelovalna industrija, - razvejana in stabilna dobaviteljska mreža	GOSPODARSTVO - Neopredeljena strategija privabljanja DNI/TNI, - prevelika odvisnost gospodarskega okolja od velikih industrijskih sistemov, - občutljivost večjih, energetskih poslovnih sistemov, - izobrazbena struktura prebivalstva (33 % prebivalcev s končano OŠ), - (pre)velika odvisnost od velikih podjetij, - ni rasti malih podjetij v srednja podjetja,

predelovalne industrije v lokalnem prostoru in širše, - izvozno usmerjena predelovalna industrija, - energetika, - znanje (kadri in oprema) za razvoj in raziskave, Turizem - fleksibilne možnosti razvoja turističnih programov in produktov, - dobre izkušnje in reference v organizaciji množičnih kulturnih, zabavnih, izobraževalnih, športnih in kongresnih prireditev, - veliko število obstoječih tradicionalnih množičnih prireditev, - obstoječe dobre prostorske možnosti, - obstoječa povezanost deležnikov v turističnem sektorju (podjetja, lokalna skupnost, NVO), - naravne danosti, - bogata kulturna dediščina. PROMET - Brezplačne mobilnostne storitve v mestu (Bicy, LokalC), - naraščajoča uporaba koles in števila pešcev, - ustrezna starostna struktura za pospeševanje kolesarstva, - relativna visoka koncentracija št. delovnih mest na manjši površini, - pozitivni učinki mehke mobilnosti na zdravje občanov in okolje, - učinkovita uporaba mestnega prostora, - urejen mirujoči promet. KAKOVOST ŽIVLJENJA - Delujoč sistem financiranja in organizacije za vsa podpodročja OP KŽ, - izdelane strateške usmeritve in dokumenti za posamezna podpodročja, - na nekaterih podpodročjih dobra infrastruktura (kultura, mladina, sociala, zdravstvena oskrba, - visok standard in kvaliteta brezplačnih vsebin, - visoka kakovost bivanja, - športna tradicija in prepoznavnost po vrhunskih športnikih in odmevnih rezultatih, - v programu župana ima šport pomembno mesto, - razvita mreža objektov,	- podpovprečna dodana vrednost na zaposlenega, - podpovprečna gospodarnost, - nizek delež kapitala v virih sredstev, - nadpovprečni stroški dela, Turizem - lokacijsko razpršena ponudba, turistični objekti in produkti, - logistična situacija – neobstoječi parkirni režim za turistične avtobuse, - pomanjkanje nastanitvenih kapacitet, - neprofilirana gostinska ponudba, - preveč izdelanih turističnih paketov – produktov, - premalo dodelana marketinška strategija, - premalo zasebne iniciative, - neobstoječ subjekt za skupno promocijo in aktivno trženje turističnih produktov, - premajhna prepoznavnost mesta – asociiranje mesta z umazano, težko industrijo. PROMET - Slaba cestna povezava Velenja z AC križem in sosednjimi regijami, - slaba železniška povezava, - neskljeno kolesarsko omrežje, - omejene prostorske možnosti zaradi omejitev s strani pridobivalnega prostora PV. KAKOVOST ŽIVLJENJA - Slaba športna infrastruktura za vrhunske športne dogodke, - obstoječi športni objekti – stanje objektov - ponekod zastarelost objektov, - pomanjkanje skupne vizije in strategije, - pomanjkanje strokovnih kadrov zaradi upadanja finančnih virov, - netransparentno poslovanje nekaterih društev, - nepovezanost programov, ki se izvajajo v okviru Športne zveze Velenje in programov, ki jih izvajajo športna društva in zasebniki, - prenizko sofinanciranje športa (tako iz javnih kot tudi iz zasebnih sredstev),
--	--

- širok spekter športnih panog, - visoka stopnja športne kulture in interesa meščanov, - dobra umeščenost športa v sistem izobraževanja, - dobro upravljanje javnih športnih objektov, - ponudba interesnih programov športa otrok in mladih v osnovnih šolah, ki jih izvaja Športna zveza Velenje. OKOLJE - Dobro stanje okoljskih parametrov, - obstoječe znanje na področju okoljske sanacije in okoljskih tehnologij, - solidno stanje biotske raznovrstnosti, - dobro delujoč okoljski monitoring, - ohranjen in vzdrževan zeleni sistem, - zavezanost lokalne skupnosti k trajnostnemu razvoju. IZOBRAŽEVANJE - Dobro delujoči programi predšolske vzgoje in osnovnih šol, - zadostne prostorske kapacitete osnovnih šol glede na demografske projekcije, - uspešno delujoči višje in visokošolski izobraževalni programi, - uspešno izvajanje programov vseživljenjskega učenja in medgeneracijskega središča v LU Velenje, - dobra tehnična opremljenost izobraževalnih programov - MIC.	- visoki obratovalni stroški športnih objektov, - umik sponzorjev in donatorjev iz športa. OKOLJE - Slabo stanje energetske učinkovitosti večstanovanjskih stavb in zasebnih hiš, - slabo vzdrževani gozdovi na obrobju mesta, - slabša kakovost zraka v primerjavi z ostalimi okoljskimi parametri, - birokratske omejitve pri izvajanju okoljskih ukrepov. IZOBRAŽEVANJE - Slabše stanje energetske učinkovitosti osnovnih šol, - premajhna stopnja sodelovanja med višje in visokošolskimi programi in institucijami, - relativno slaba izobrazbena struktura prebivalstva, - premajhne kapacitete CVIU.
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
GOSPODARSTVO - Srednjeročno izboljšana prometna situacija - 3RO, - boljša izkoriščenost lokalnega strokovnega (visokokvalificiranega) kadra, - obstoječa ponudba – samooskrba (tržnica) – promocija kratkih oskrbovalnih verig, - mestno čebelarstvo, - povezovanje malih podjetij (obrtnikov) za sodelovanje pri večjih projektih, - gradbeniški sektor – reaktiviranje, - kreativne industrije (obstoječ »talent pool«), - povezovanje start-up skupnosti z velikimi podjetji, - obstoječa industrijska infrastruktura - z naslova podjetij v stečajih, - energetska prenova javnih in privatnih stavb,	GOSPODARSTVO - Nevarnost selitve večjih poslovnih sistemov v konkurenčnejša gospodarska okolja, - povezanost malega gospodarstva z večjimi poslovnimi sistemi, - trend zmanjševanja št. delovnih mest od leta 2008 naprej, - zmanjševanje števila delovnih mest za nižje kvalificirano delovno silo, - (pre)velika odvisnost malega gospodarstva od velikih družb, - slaba transportna infrastruktura, Turizem - konkurenca,

- razvoj malega gospodarstva, - razvoj storitev (vključno s turizmom), - razvoj predelovalnih dejavnosti (kovine, plastika, les ...), - razvoj energetike (obnovljivi viri), - izvoz malega gospodarstva, PROMET - Velikost in danosti v mestu omogoča večjo uporabo trajnostnih oblik mobilnosti, - atraktivna lega za nadaljnji razvoj mehke mobilnosti in povezanih turističnih produktov, - naraščanje uporabe e-mobilnosti. KAKOVOST ŽIVLJENJA - Ugodna starostna – demografska struktura prebivalstva, - multikulturni značaj mesta, - visoka stopnja tehnološkega razvoja – možnost ustvarjanja sinergij med različnimi področji, - visoka stopnja povezanosti sektorjev družbenih in gospodarskih dejavnosti, - sprememba javne podobe mesta - navzven, - trend večanja potreb po rekreaciji in športu, - velik kadrovskega potencial (športniki, trenerji), - javno zasebno partnerstvo, - izboljšanje možnosti za volontersko delo mladih v športnih društvih, - organizacija večjih športnih tekmovanj, prireditev, ki temeljijo na prepoznavnosti mesta Velenje, - povezovanje športa v mestu z drugimi dejavnostmi (turizem, zdravstvo, gospodarstvo ...). OKOLJE - Izboljšanje kvalitete zraka kot posledica izgradnje 3 RO, - preusmeritev tranzitnega prometa mimo mestnega središča, - dvig okoljske ozaveščenosti prebivalstva in poslovnega okolja, - energetska sanacija javnih in zasebnih objektov. IZOBRAŽEVANJE - Ustanovitev politehničnega izobraževalnega programa,	- dolgotrajni administrativni postopki, - premalo domačega turističnega kapitala, - nizka kupna moč domačega turista. PROMET - Počasna umestitev 3RO, - pomanjkanje politične podpore za 3 RO, - izguba delovnih mest zaradi neustreznih prometnih povezav, - pasivnost države pri izgradnji in vzdrževanju prometne infrastrukture. KAKOVOST ŽIVLJENJA - Zmanjševanje obsega sponzorskih sredstev za izvajanje programov (kultura, šport), - obseg brezplačnih storitev – nevarnost za občinski proračun ob sedanjih pogojih financiranja občine, - velike birokratske ovire za hitrejše uveljavljanje zasebnega interesa na področju športa, - nezainteresiranost mladih za delovanje v športnih društvih, - zamiranje prostovoljstva, - premalo znanja za poslovanje športnih društev. OKOLJE - Poslabšanje stanja zaradi morebitnih individualnih kurišč za ogrevanje - Povečevanje posledic podnebnih sprememb, - povečevanje okoljskih obremenitev zaradi razvoja industrije, - poslabšanje stanja zelenega sistema zaradi omejenosti gradbenih zemljišč za stanovanjske in poslovne namene, - pomanjkanje finančnih virov za izvajanje okoljskih projektov. IZOBRAŽEVANJE
---	--

- povečanje sodelovanja med visokošolskimi in višješolskimi izobraževalnimi institucijami, - uvedba mednarodnih študijskih programov, - ustanovitev izobraževalnega kampusa, - izboljšanje medgeneracijskega sodelovanja.	- Pomanjkanje sredstev za uvedbo novih izobraževalnih programov, - zakonodajne ovire pri uvajanju novih izobraževalnih programov, - povečanje števila tujcev s potrebami po prilagojenih izobraževalnih programov.
--	--

Tabela 7: PSPN (SWOT) analiza, rezultati delavnic

ZAKLJUČEK

TUS Velenje 2030 je skladen s strateškimi usmeritvami Evropske unije in zajema pomembne izzive, s katerimi se bo MO Velenje v prihodnosti soočala – prestrukturiranje premogovne regije, doseganje ciljev podnebne nevtralnosti in digitalizacije na vseh področjih.

Velenje je na pomembni prelomnici. Zaradi zapiranja premogovnika v prihodnjih letih nas čaka prestrukturiranje iz premogovne v zeleno regijo, t. i. visokotehnološko razvito regijo z okolju prijaznimi projekti in z novimi delovnimi mesti, ki bodo imela visoko dodano vrednost. In to je zagotovo velik izziv za nas. Naša naloga je, da skrbno načrtujemo in vse napore usmerjamo v aktivnosti ter projekte, ki bodo za naše mesto in celotno regijo, predvsem pa za naše občanke in občane, odpirali nove, tiste prave ter najboljše možnosti. Tako za delo kot za življenje.

Vse to je potrebno upoštevati tudi pri postavljanju smernic za posodobljeno trajnostno urbano strategijo. V njej morajo biti upoštevane nove razmere, nova vizija in priložnosti, ki jih vidimo in jih dejansko Velenje ima.

Z novelacijo TUS do leta 2030 postavljamo dobre temelje za nadaljnjo rast in razvoj Velenja ter podlago za še nadaljnjo uspešno črpanje evropskih sredstev za razvojen projekte, ki nosijo dodano vrednost v lokalno skupnost in širše.